

БІБЛІОТЕКА
НАУКОВОГО ТОВ. ІМ. ШЕВЧЕНКА
у Львові.

III

П 12.527

1933-1-4

БІБЛІОТЕКА
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА
ІМЕНІ
ШЕВЧЕНКА
У ЛЬВОВІ.

Ч. 50.000

П^{III} 12.527
1933-1-4

См. 293-294 в П
Решет. 1933

08 N° 1-4

(N° 4)

ДОБРИЙ ПАСТИР

ЧАСОПИС ПРИСВЯЧЕНИЙ
ЦЕРКОВНИМ І БОГОСЛОВСЬКИМ
СПРАВАМ

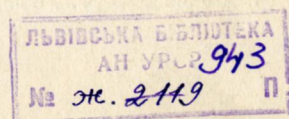
50.000

РІЧНИК ІІІ

Роз. 244
27 1. III. 50

СТАНИСЛАВІВ
1933

ЗМІСТ РІЧНИКА

I. Статті

	Стор.
Проголошення надзвичайного Святого Року й загального великого Ювілею в 1900-літню річницю Відкуплення людського роду	1
о. О. Орський: Корпораційний устрій у світлі Енцикліки Пія XI. „Quadragesimo anno“	5, 105, 191
о. Т. Галушинський ЧСВВ.: Апостольські покликання в євангеліях	19, 90
о. Ізидор Луб ЧСВВ.: Учасники львівського собора 1891 р.	31
В. Д.: Статистика католицького Сходу	41, 120, 205, 273
Д. Г.: Основні думки промови св. Отця Пія XI. на Консисторії дня 13. березня 1933 р.	85
о. Д. Ткачук ЧСВВ.: Хто заснував Згромадження СС. Служebníць Неп. Зачаття Прч. Діви Марії?	165
о. Др. В. Василік: Почитання Найсв. Серця Ісуса й „Апостольство Молитви“ в посланнях і зарядженнях Високопреосв. Григорія Хомишина	182
о. Теодозій Галушинський ЧСВВ.: „Мудріці зі Сходу“	245
В. В.: Догма і культ Непорочного Зачаття Пр. Діви Марії в історичному освітленні	257
о. Др. Василь Кушнір: Моральний і господарський чинник в суспільному питанню	264

II. На вибрані теми

Десятиліття Апостольського Листа „Officium Omnium“	51
Як вести боротьбу зі сектанством? (о. Л. Бурнада)	57, 129
Одинацятий рік Понтифікату Пія XI. (Й. Г.)	53
Дух жертви в життю священника (о. І. Назарко ЧСВВ.)	125
Проблема „укритого життя“ та її значіння для душпастирства (о. Др. Баран)	213
Будьмо слугами вірних! (о. Л. Бурнада)	216, 280
Кат. Церква містичне тіло Христа; потреба такої проповіді і як її перевести	219
Апостольство хорих	284
Душпастирські питання й випадки	62, 133, 223, 286

III. Церковний огляд

Тайна Консисторія. — Св. Отець вручив новокреованим Кардиналам пурпурові відзначення. — Вручення св. палієм вірменському Патріярхови й новоіменованим Кардиналам. — Св. Отець торжественно започаткував Святий рік й освітив хрест на горі Сенаріо. — Канонізаційні й беатифікаційні процеси. — Зміни в св. Конгрегації для Східн. Церкв	62
Енцикліка св. Отця Пія XI проти переслідувань у Іспанії „Dilectissima Nobis“. — Папська Біблійна Комісія про хибну інтерпретацію двох біблійних текстів. — Осудження творів А. Люазі і Кароля Гуїнеберт. — Канонізація священника Губерта Фурне. — Намірені канонізації. — Св. Отець в Лятеранській Базиліці і в Базиліці св. Павла поза мурами. — Потвердження Конституції Тов. Ісусового	68 139
Місійний Науковий Інститут при Атенею Папської Колегії „De Пропаганда Фіде“. — Найблизші канонізації Святих. — Приготування до беатифікаційного процесу бл. пам'яті Папи Пія X. — Беатифікаційний процес проф. Людвіка Неккі. — Кодифікаційна Комісія для канонічного орієнтального права. — Важний декрет св. Пенітенціарії. — Вказівки св. Отця для клиру й вірних Іспанії. — Всесвітній день для католицьких місій. — Найблизший Тайний Консистор	228
Канонізації і Беатифікації Святих. — Св. Отець про положення католиків у Німеччині. — Св. Отець проти закону про „стерилізацію“ в Німеччині. — Нові іменування консульторів св. конгрегації для Сх. Церкв	292 293

IV. З нашого церковного і релігійного життя

„Українська молодь Христови“. — Пастирські послання наших Владик. — Висока католицька школа в Спол. Державах Америки. — „Українська Проблема“. 30-літній ювілей вступлення на Владичий Престол Іх Ексц. Кир Григорія Хомишина. — Свято У. М. Х. — Відкриття надгробника Івана Франка. — Святочне відкриття першої Української Католицької Високої Школи в Америці. — IV. Унійна Конференція в Пінську.	68 71 141 144 229 230
--	--------------------------------------

Голос українського католического єпископату в справі жаклих подій на В. Україні. — 150-літній ювілей Духовної Семинарії у Львові	293 295
--	------------

V. Вісті з католицького світа

Сучасний стан католицизму в Іспанії. — Китайський переклад „Summae Theologiae“ св. Томи. — 75-ліття Люрду. — Пашениця І. Христа. — Підручник Католицької Акції. — Визначне відкриття грецького біблійного манускрипту. — Пастирські листи англійських Єпископів. — Столітня згадка двох французьких мистців слова. — 1100-ліття християнства у Чехословаччині.	71 74
Папа Пій XI. про католицькі щоденники. — Число паломників до Риму. — Із св. Землі — Німецький католический Конгрес у Відні. — Духовне завіщання кардинала Черетті-я. — З приводу упадку Görreshaus-у і Leohaus-у. — Англійські безбожники при роботі	144 147 230
Значіння віденського „Католицького дня“. — Відзначення австрійських державних мужів. — 700-літній ювілей Чина Сервітів. — Загальні Збори міжнародного Союзу люрських лікарів. — Віроісповідна статистика Спол. Держав Півн. Америки. — Реколекції для матерей будучих священників. — З ювілейного обходу в Нітрі. — Увійні стремління Ромуни. — Відозва німецького Єпископа за піддержанням преси. — Палка промова американського кардинала про католицьку пресу. — Президент Русвелт доктором прав католического університету.	235 296
Розумне становище бельгійських єпископів у справі чудесних появ Божої Матері. — Цілковите вилучення священників з політичної діяльності в Австрії. — Віроісповідна статистика Чехословачки. — Великий зріст місійної акції католическої Церкви. — Ціла родина в монастирі. — Становище югославянського єпископату у відношенні католическої Церкви до теперішнього уряду. — Греко-католическа каплиця в Ліоні. — Відкриття старинних мозаїк у „Гарія-Софія“ у Царгороді.	298

VI. Нові книжки і видання

Ks. Henryk Przeździecki, <i>biskup podlaski</i> . O pracy unijnej w Polsce (o. Л. Бурнадз). — Heinrich Getzeny. Kapitalismus und Sozialismus (o. Л. Бурнадз). — X. Józef Kaczmarszyk. Męka Jezusa Chrystusa (o. Др. Баран). — Ch. de Maillardoz S. J. Le décalogue de l'autorité paternelle (o. А. С.). — Marius Pistocchi. De suspensione ex informata conscientia. (o. Б. В.). — Dr. J. P. Steffes. Religion und Religiosität als Problem im Zeitalter des Hochkapitalismus (M. Г.). — Ks. Dr. Ferdinand Machay. Zadanie duszpasterskie świeckich (P. В.). — Ks. Arcyb. Józef Teodorowicz. Od Betelem do Nazaretu (o. Л. В.). — Walka z pornografią (o. В. В.). — Oleksy Władysław. Prawo przeciw pornografii (o. В. В.). — o. П. Дзедзак. По думці Христової Євангелії (Д. Ш.). — Nikolaus Heller. In Pace (o. Л. В.). — P. Stephan Fink. Semina II. Band I, Teil: Supra Petram 2. Sonntagspredigten: I. Weihnachts — und Osterzeit 1933. (Д. Ш.). — P. August Bentele. Von Adwent bis Ostern. Predigten und Homilien (Д. Ш.). — Prof. Dr. I. Klug. Willensfreiheit und Persönlichkeit (o. Л. Бурнадз). — Karl H. Mayer. Die Ukraine in der polnischen Romantik (o. Л. В.). — Peter Lippert S. J. Vom Gesetz und von der Liebe. — Peter Lippert S. J. Von Festen und Freuden. — Franz Zach. Modernes oder Katholisches Kulturideal? (o. Л. В.).	75 81 148
Григорій Хомишин. Станіслав. Єпископ. Українська проблема. (В. Д.). — „Записки ЧСВВ.“ (o. Л. Бурнадз). — Вячеслав Липинський. Релігія і Церква в історії України. (o. Лев Бурнадз). — O. Raoul Plus T. J. W Chrystusie Jezusie. (o. Бибик Володимир). — Ks. Dr. Edward Górski i Sędzia Zygmunt Wołski. Anarchistyczne Tendencje Badaczy Pisma świętego. (o. Лев Бурнадз). — O. Ernest Drouven S. J. O duszę chłopięcą. (o. Б. В.). — Pamiętnik kursu społeczno-duszpasterskiego. (o. Лев Бурнадз). — Ks. Dr. Henryk Hlebowicz. Jedność Kościoła Chrystusowego według św. Jana Chryzostoma. (o. В. В.). — Ks. Dr. M. Sieniatycki, Prof. Uniw. Jagi. Apologetyka czyli dogmatyka fundamentalna. (o. М. Г.). — Ks. Paweł Siwek T. J. Metoda badań zjawisk nadprzyrodzonych. (M. K.). — o. Piotr Charles T. J. Modlitwa na każdą godzinę. (o. І. Лотоцький). — Prof. Dr. Johann Fischl. Unsere Gedächtnisbilder. (o. М. Г.). — D. Placidus de Meester O. S. B. 'H Θεία Λειτουργία τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου. Die göttliche Liturgie unseres Heiligen Vaters Johannes Chrysostomus. (o. Симеон Лукач). — Michael Kardinal Faulhaber. Zeitrufes Gottesrufe. (o. М. Г.). — Berghoff Stefan. Ein Gang durch Evangelium. (o. Б. В.). — J. Le Rohelles C. S. Sp. Problèmes philosophiques, articles et notes recueilles. (o. А. С.). — Régis Jolivet. La Philosophie Chrétienne et la pensée contempo-	

raïne. (o. O. K.). — *Mgr. J. Dargaud*. Au cœur de Jésus agonisant. (o. A. C.). — *René Gaell*. Les grand guerisons de Lourdes. (o. A. C.). — *Lars Eskeland*. Ma visite à Therese Neumann. (o. A. C.). — *Chanoine Moënné*. Autour du Clochez. Notes et Souvenirs de Soeur Marie de Bon Secours 1898-1928. (o. A. C.). — *Eugène Duplessy*. Cours superieur de Religion. (o. A. C.). — *P. Thoma Villanova Gerstera a Zeil O. M. C.* Purgatorium iuxta doctrinam Seraphici Doctoris S. Bonaventurae. (I. M.). — *P. Bernardus Mariani*. Philosophiae Christianae Institutiones in usum adolescentium. (o. Др. B. Bac.)

163

235

Codificazione Canonica Orientale. Fonti. Fasc. XI.: Ius particulare Ruthenorum (H.). — *Dr. Fr. M. Willam*. Das Leben Jesu im Lande und Volke Israel (o. Л. Бурнадз). — *Ks. Dr. T. Tóth*. Dekalog I-II (o. Л. Бурнадз). — *A. Jaro-szewicz*. L. A. Senecae philosophi et S. Thomae Aquinatis, De moralitate atque educatione affectuum (o. B. B.). — *Dr. J. Gabriel*. Untersuchungen über das alt-testamentliche Hohepriestertum mit besonderer Berücksichtigung des hohepriesterlichen Ornates (o. Др. Баран). — *Dr. Fr. Hilber*. Biblische Hermeneutik (o. Др. Баран). — *Wilned*. Si les hommes avaient su regarder les bêtes (o. A. C.). — *Petrelli*. Annus Mystico - Augustinianus I-II (o. A. C.). — *H. Willette*. Une Etoile: Eve Lavallière (o. A. C.). — *P. Dąbkowski*. Kronika histor.-prawna za rok 1932 (o. M. Каровець ЧСВВ.). — *Ks. bp. Bougaud*. Credo (o. Л. Бурнадз). — Про-памятна Книга Укр. Катол. Вищої Школи в Америці. — *P. A. Innerkofler*. Der erschlagene Heilige zu St. Barbara in der Postgasse (B. Л.).

242

298

Dr. Franciscus Egger. Enchiridion Theologiae Generalis (o. Г. М.). — *Dr. T. Tóth*. 1) Ich glaube. 2) Der große Gott (o. М. Г.). — *O. Piotr Lippert T. J.* Zbawiciel (o. С. Л.). — *Ks. Raoul Plus T. J.* Jak dobrze się modlić? (o. С. Л.). — *Dr. Matth. Joseph Scheeben*. Die Mysterien des Christentums (o. Др. Василик). — *Enrico Insabato*. L'Ucraina e La Chiesa Cattolica (B.). — *Ks. Dr. Józef Umiński*. Historia Kościoła. I (o. Лев Бурнадз). — *o. Йосиф Боцян* — *o. Др. Й. Сліпий*. O. Ісидор Дольницький, духовний отець, літургіст і піснотворець (o. Лев Бурнадз). — *Ks. Dr. J. Umiński*. Opinie o cnotach, świętobliwości i zasługach Stanisława Hozjusza (o. М. Г.). — *Dr. Tihamér Tóth*. Młodzieniec z charakterem (o. М. Г.). — *Gregor Krüger*. Die Delegation zur Eheassistentz (o. Др. Баран). — *P. Josef Maria Bover S. J. Prof. der Theologie*. Paulus und das heiligste Herz Jesu (o. С. Я.). — *O. Aleksander Brou T. J.* Duch św. Ignacego Loyoli (o. A. C.). — *De Bonnières*. Figures de Miracles! — *Rosat A.* Le credo des Humbles ou ce que nous apprend un Ami du Peuple (o. A. C.). — *Berghoff Stephan*. Ein Gang durchs Evangelium (o. A. C.)

305

Книжки й часописи надіслані до Редакції 81, 163, 242, 305

50.000

ДОБРИЙ ПАСТИР

РІК III

1933

ЧИСЛО 1

СТАНИСЛАВІВ ПЕРЕМИШЛЬ

„ДОБРИЙ ПАСТИР“

ПРИСВЯЧЕНИЙ ДУШПАСТИРСЬКИМ І ЦЕРКОВНИМ СПРАВАМ

Річна передплата . . 10— зл.

За кордоном враз з пересил-

Поодинокє число . . 2·50 зл.

кою 2 ам. дол. на рік

АДРЕСА: Редакція і Адміністрація „Доброго Пастира“ Станиславів (Stanisławów, ul. Lipowa 11). / Тел. 5-55. / Конто П. Ш. 411.580.

Litterae mittantur:

„Dobryj Pastyr“ Stanislaopolis (Stanisławów) via Łypowa Nr. 11.

З М І С Т:

Стор.

Проголошення надзвичайного Святого Року й загального великого Ювілею в 1900-літню річницю Відкуплення людського роду	1
о. О. Орський. Корпораційний устрій у світлі Енцикліки Пія XI. „Quadragesimo anno“	5
о. Теодозій Галущинський ЧСВВ. Апостольські покликання в євангеліях	19
о. Ізидор Луб ЧСВВ. Учасники львівського собора 1891 р.	31
В. Д. Статистика католицького Сходу	41
На вибрані теми: Десятиліття Апостольського Листа „Officium omnium“	51
Одинацятий рік Понтифікату Пія XI.	53
о. Л. Бурнадз. Як вести боротьбу з сектанством	57
Душпастирські питання і випадки	62
Церковний огляд	64
З нашого церковного і релігійного життя	68
Вісти з католицького світа	71

Нові книжки й видання: *Ks. Henryk Przeździecki, biskup podlaski*. О працу униїей в Polsce (о. Л. Бурнадз). — *Heinrich Getzeny*. Kapitalismus und Sozialismus. (о. Лев Бурнадз). — *X. Józef Kaczmarczyk*. Мєка Jezusa Chrystusa. (о. Др. Баран.) — *Ch. de Maillardo* S. J. Le décalogue de l'autorite paternelle. (о. А. С.) — *Pistocchi Marius*. De suspensione ex informata conscientia. (о. Б. Б.) — *Univ. Prof. Dr. J. P. Steffes*. Religion und Religiosität als Problem im Zeitalter des Hochkapitalismus. (Г. М.) — *Ks. Dr. Ferdynand Machay*. Zadania duszpasterskie świeckich. (Р. В.) — *Ks. Arcyb. Józef Teodorowicz*. Od Betleem do Nazaretu. (о. Л. Б.) — *Walka z pornografią*. (о. В. Б.) — *Oleksy Władysław*. Prawo przeciw pornografji. (о. В. Б.) — о Пєтро Дзєдзик. По думці Христової Євангелії. (Д. Ш.) — *Nikolaus Helier*. In Pace. (о. Л. Б.) — *Stephan Fink, Dekan und Stadtpfarrer*. Semina II Band I, Teil: Supra Petram 2. Sonntagspredigten: I. Weihnachts- und Osterzeit 1935. (Д. Ш.) — *August Bentele, Pfarrer*. Von Advent bis Ostern. Predigten und Homilien. (Д. Ш.) — *Prof. Dr. I. Klug*. Willensfreiheit und Persönlichkeit. (о. Лев Бурнадз). — *Karl. H. Mayer*. Die Ukraine in der polnischen Romantik. (о. Л. Б.) — *Peter Lippert S. J.* Vom Gesetz und von her Liebe. — *Peter Lippert S. J.* Von Festen und Freuden. — *Franz Zach*. Modernes oder katholisches Kulturideal? (о. Л. Б.) 81

Книжки і часописи надіслані до Редакції 84

Редагують: о. Др. А. Бойчук і о. Онуфрій Орський.

Виходить за відомостю і дозволом церковної Власти.

Проголошення надзвичайного Святого Року й загального великого Ювілею в 1900-літню річницю Відкуплення людського роду

Буля Св. Отця Пія XI.

(Переклад на українську мову на основі оригінального тексту, проголошеного в „Osse-
valore Romano“ з 16-17 січня 1933 р. ч. 13.)

Спішимося довести до кінця те, що Ми оповістили в Навечеріє Різдва Ісуса Христа не лише Високодостойній Колегії Кардиналів і тим всім, що прийшли до нас з желаннями, а також цілому світові й заповіли Ми надзвичайний Святий Рік та загальний великий Ювілей у ХІХ-сотну річницю Відкуплення людського роду.

Хоч історично певно не досліджено, в котрий саме рік припадає ся подія, всеж таки вислід, або радше послідовність сих чудесних подій є такої великої ваги й такого значіння, що мовчаннєм поминути годі. Нехай люди, переняті тими найкращими споминами бодай в часті відірвуть свої серця від земських та проминаючих справ, про які тепер так усильно побиваються, а звернуть до небесних і непроминаючих; нехай від жахливих і сумних умовин теперішньої доби підіймуть духа до надії на відвічне щастя, до якого покликав нас Христос Господь ціною своєї пролітої Крови й поданням всякого рода дарів. Нехай у скупленню, далекі від щоденного гамору, застануться у своєму серцю, передовсім у сю столітню річницю, як дуже полюбив нас наш Спаситель, та з якою горячою ревністю освободив нас з неволі гріха. Тим чином певно зростуть у любови й спонукані неначе конечністю відплатять взаємною любовю чоловіколюбивому Господеви.

Дивні дороги Відкуплення

Годиться для хісна всіх подати тут ряд тих Божих добродійств, на яких основується правдива культура, котрою користуємося і котрою так чванимося. На першім місці се установа Пресвятої Евхаристії й уділення сеї влади Апостолам, поставленням їх у священничий Чин словами: „Се робить на мій спомин“ (Лк. XXII, 13; I Кор. XI, 24). Страсти Господа нашого Ісуса Христа, Його розп'яття на хресті й смерть за спасення людей. Назначення Преч. Діви Марії під хрестом Сина на Матір усіх людей. Відтак чудесне Воскресення, основа й запурука також нашого воскресення. Негайне наділення Христом Апо-

столів властю відпускати гріхи. Також повірення і потвердження Петрови й його наслідникам найвисшої пастирської власти Первенства. Вкінці Вознесення Господа нашого Ісуса Христа, Зіслання Св. Духа Утішителя, та перша чудна й величава проповідь євангелія Апостолів. Якуж річницю, Дорогі діти, належить звеличити? Бо з сих дивних Таїнств і Божих дарів, які заключаються у земськім життю Ісуса Христа, впливає для нас нове життя, правдиве життя, а для всеї людськості нова доба в ряді віків.

Се належить живо собі пригадувати й почитати ревною любовю у милостивім році. Заохочуймо себе взаємно до молитви й покаяння за поповнені гріхи й благаймо не лиш про наше спасення а також про спасення цілого людського роду, який зведений численними блудами, зійшов з правої дороги на манівці; підступами й суперництвом розеднаний; так дуже горем прибитий та небезпеками стрівожений.

Коби Наймилосердніший Бог дав, щоб сей Святий Рік, котрий незабаром зачнемо, привернув душам мир, Церкві всюди належну свободу і всім народам згоду й правдивий мир.

Святі спомини Христових Страстей

Тому, що се торжество Ювілею зачнеться у найблизший Великдень і рівнож у великоднім часі завершиться, уважаємо за вказане, щоб кождий Єпископ заохотив своїх вірних до належного припинання св. Тайни Покаяння і Пресв. Тайни Евхаристії не лиш у тім часі, коли сього вимагає церковна заповідь, але як найчастіше й найпобожніше протягом цілого Святого Року; рівнож до ревного розважування у п'ятницю великого тижня Страстей Господа нашого Ісуса Христа. Се буде особливий і не малої ваги овоч у сім ювілейнім торжестві.

Тому, що повний відпуст, який уділюємо в Святім році, можна доступити лиш у Римі, проте бажаємо горячо, щоб усі улюблені діти, в як найчисленіших паломництвах приходили до Риму; до Риму кажемо, сього осередка католицької віри, до осідку й столиці Христового Намісника. Тут саме можна почитати пам'ятки Христових Страстей, які ні один з віруючих не може оглядати, щоб zarazом не запалав горячою любовю до Бога та не почув заохоти до доскональшого життя. Тут, як звісно, знаходиться трапеза, на якій, після передання, Господь Наш Ісус Христос освятив Ангельський Хліб та передав себе зачудованим ученикам, заслоненого евхаристійними видами. Тут вкінці, улюблені діти, маєте спільного Вітця, що чекає на вас з любовю та бажає Божого благословення для вас, для ваших справ і замірів.

Годиться також, щоб протягом сього року відбувалися як найчисленіші паломництва до святих місць Палестини; там нехай вірні з найбільшою набожністю звиджують і почитають місця найсвятіших подій, про які тепер згадуємо. Бажаємо також, щоб і ті місця, де переходяться визначніші пам'ятки Господніх Страстей, почитано особливим набоженством протягом сього Ювілейного Року.

Відпусти

Так радіючи надією на обильні овочі, яких передсмак вже тепер відчуваємо, й у благальних молитвах поручаємо Отцю всякого милосердя, за згодою наших Високостойних Братів Святої Римської Церкви Кардиналів, повагою всемогучого Бога, святих Апостолів Петра й Павла і Нашою, на славу самого Бога, для спасення душ і поширення католицької Церкви, отсим Письмом заповідаємо і проголошуємо й уважаємо заповіджений і проголошений загальний і надзвичайний Ювілей у сім св. Місті від 2. квітня б. р. до 2. квітня 1934 р. по думці 923 кан.

Так отже протягом сього Святого Року всім Христовим вірним обох полів, котрі по належно відбутій св. Сповіді й прийняттю св. Причастія, того самого дня або і в інших, у якімнебудь порядку відвідають три рази Базиліки: Св. Йоана при Лятерані, Ватиканську св. Петра, Св. Павла при вул. Остіїнській і Преч. Діви Марії Більшої (Маджоре) на Есквіліні, й помоляться у нашім наміренню, надаємо милосерно в Бозі й уділяємо найповніший відпуст усеї кари, яку мусілиб відпокутувати за сповнені гріхи, яких передше, ті самі вірні, одержали відпущення і прощення. При тім звертаємо увагу, що вірні можуть зараз після виходу з Базиліки по довершенім посіщенню, негайно вдруге там вернути, та зробити друге й третє посіщення. Вирішуємо се в сій цілі, щоб улекшити виповнення сеї умовини.

Та яка, Дорогі діти, думка Римських Папів, певно знаєте; а яка Наша думка в сій особливій справі, се Ми досить виразно висказали висше. Надто рішаємо, що Христові вірні можуть сей ювілейний відпуст і для себе й померших досягнути тільки разів, кілька разів сповнять належно приписані діла.

Та щоб у часі святих посіщень у відмовлюванню молитов звернути й побудити увагу вірних на спомин таїнства Відкуплення й Господніх Страстей, вирішуємо й поручаємо: Крім молитов, які довільно після своєї побожності занесе до Бога, має кожний відмовити перед Найсв. Тайнами 5 „Отче наш“, „Богородице Діво“ й „Слава Отцу и Сину“ та ще один раз у Нашім

наміренню; відтак перед образом Розп'ятого Спасителя має кожний відмовити 3 рази символ віри „Вірую“ і раз заклик: „Adoremus te, Christe et benedicimus tibi“... або іншу того рода молитву; безпосередно відтак перед образом Діви Богородиці на почитання Її страдань нехай відмовлять Ангельський привіт „Богородице Діво“ 7 разів і відчитають молитовцю: „Sancta Mater istud agas“... або якусь подібну; вкінці нехай прийдуть перед головний престол („Confessionis aram“) та вдруге відмовлять згаданий висше символ віри.

Сі Наші зарядження, потрібні для зискання усіх ювілейних відпустів, для тих, що перешкоджені вже то недугою чи іншою слушною причиною, чи то в Римі чи в подорожі або заскочені смертю, ще не могли виповнити число приписаних посіщень або й не зачали, так злагіднюємо, що вони по належно відбутій сповіді і прийняттю св. Причастія тим самим стають учасниками ювілейного відпусту й прощення, неначе дійсно посітили чотири висше названі Базилики.

Бажання св. Отця

Ніщо не лишається, Дорогі діти, як заохотити вас, так мешканців Риму як і паломників, скористати з сеї щасливої нагоди й з великою побожністю посіщати славу каплицю реліквій у Сессоріанській Базилиці св. Хреста й відбувати, як звичайно, вправу „Святих сходів“ серед молитви й розважань.

Щоб се наше письмо дійшли лекше до відома всіх вірних, бажемо, щоб і печатані примірники сього письма мали ту саму віродостойність, як і те Наше, коли їх окажется або на них покликується; має їх однак підписати офіційальний нотар і потвердити печаттю котрийсь з церковних Достойників.

Нікому проте не вільно документу сього Нашого заповідження, його проголошення, зарядження і волі ослабляти або противитися. Колиб хто мимо того відважився се оспорювати, нехай знає, що тим стягне на себе гнів Всемогучого Бога і св. Апостолів Петра й Павла.

Дано у Римі у св. Петра дня 6. січня в день Богоявлення Г. Н. І. Х. 1933, XI. р. Понтифікату св. Отця Пія XI.

Другої неділі по Богоявленню сю Буллю прочитано і торжественно проголошено у ватиканській базилиці св. Петра в Римі.

о. О. Орський.

Корпораційний устрій у світлі Енцикліки Пія XI. „Quadragesimo anno“

(ЗМІСТ: Вступ. I. Історичний розвій ідеї корпораційного устрою в суспільнім католицизмі. II. Огляд корпораційного руху взагалі і фашизму з окрема. III. Наука Пія XI. про корпораційний устрій.)

Вступ.

Св. Отець Пій XI. у своїй суспільній Енцикліці „Quadragesimo anno“ з дня 15. V. 1931 р.¹⁾ піддав строгій оцінці сьогоднішній суспільно-господарський устрій. В ній строго осудив недомагання, надужиття, а передовсім подоптання Божих і природних законів нинішнім індивідуалістично - капіталістичним устроєм.²⁾ Та Св. Отець зрозумів, що лиш негативне осудження нинішнього устрою не принесе для людства позитивної користи. Направа відносин вимагає подати позитивний плян нового й лучшого устрою, який випровадивби людство з глибокої пропасти, в котру загнав його капіталізм. Перепровадити справедливіший поділ матеріяльних дібр, усунути клясову ненависть і боротьбу та впровадити до суспільного устрою лад, на те все не вистарчать самі лиш поправки нинішнього устрою. До сего конечно потрібне перепровадження основної „реформи установ“ („reformatio institutionum“). Сю реформу установ бажає Пій XI. оперти на новій організації суспільности. Саме загальному начеркови пляну нової організації суспільности присвячує Папа в Енцикл. Q. а. особлившу увагу в осібному, 5-ому розділі II-ої частини Енцикліки.³⁾

До предложення пляну нового суспільного ладу спонукала Пія XI. застанова над сумними наслідками, які викликав індивідуалістичний устрій. Він донпровадив до цілковитого розпорошення (атомізації) самої суспільности. „Суспільне життя — пише Пій XI. — тепер так упало і майже зникло, що полишилися хиба лиш одиниці й держава... Суспільне життя стало безформне“.⁴⁾ Нинішнє розбиття суспільности ударемнює співпрацю людей і тим в основах підриває суспільний порядок. Воно провадить до неминучої катастрофи. Се перший наслідок „нещасного індивідуалізму“. Другий його наслідок, по слушний

¹⁾ Енцикл. Q. а. видана з приводу 40-літньої появи Робітничої Енцикл. Льва XIII. „*Regum novagum*“.

²⁾ Гл. „Добрий Пастир“ Р. II. ч. 2. 3. і 4. з 1932 р.

³⁾ Гл. А. А. S. App. XXIII. Vol. XXIII. N. 6. стор. 202-209; український переклад Енцикл. стор. 22-28. З сего укр. перекладу наведені тут слова Енцикл.

⁴⁾ Енцикл. Q. а. стор. 23.

заввазі Пія XI., надмірна інгеренція держави у всі прояви суспільного життя. „Держава приняла на себе ті всі завдання, які раніше виконували знищені союзи“.¹⁾ Такий стан ще більше розпорошує суспільність. Він небезпечний і для самої держави, бо „під тягаром безчисленних завдань і зобов'язань сама держава майже заломлюється“. Державна влада повинна ограничитися лиш до „помічної інтервенції“, яку зможе довершити: „управою, наглядом, принаглюванням, повздержуванням, відповідно до поодинокого випадку й потреби“. При тій нагоді пригадує Св. Отець „найвисший принцип суспільної філософії, якого не вільно ані підважувати ані ослаблювати: як одиницям не вільно скидати на суспільність те, що ті одиниці з власного почину й власною працею можуть виконати, так само порушується справеливість, коли те, що можуть менші й низші суспільности виконати й довершити, приділюється більшим і висшим суспільним властям“. І суспільність і держава віднесуть великі користи, коли справи меншої ваги й змагання надто дрібничкові державна влада полишить низшим союзам“.²⁾ Третім погубним наслідком індивідуалістичного устрою се брак організаційної основи в економічному життю. В давніших часах скількість виробництва (продукції) була примінена до спожитковання (консумпції). Кличем нинішнього господарського життя став зиск і необмежена конкуренція. Індивідуалістична економія „забула або злегковажила суспільний і моральний характер господарства і думала, що державна влада повинна вважати господарське життя за зовсім самостійну й незалежну ділянку, та що не повинна до неї втручатися тому, бо господарське життя має на базарі, т. з. у необмеженій конкуренції, організаційну основу, яка кермує ним далеко справніше, як се моглоб статися свідомим встряванням людей“.³⁾ Необмежена конкуренція се анархія, котра господарське життя доводить до абсурду.

З огляду на ті сумні наслідки індивідуалістичного устрою приходить Пій XI. до переконання, що нинішнього стану річей не усунуть якісь дрібні зміни. В ім'я загального добра належить створити цілком новий устрій, який усунувби розбиття суспільности й боротьбу клас, інгеренцію держави спровадивби до її властивих границь, та в господарськім життю привернувби організаційну ідею і заспокоювавби потреби цілої

¹⁾ Тут має Пій XI. на думці середовічні цехи, котрі знищила держава під впливом лібералізму при кінці XVIII. стол.

²⁾ Енцикл. Q. а. стор. 23.

³⁾ Енцикл. Q. а. стор. 25.

суспільности. Те все, по думці Пія XI., зможе доклати створення нового суспільного-господарського устрою. Його основою має бути „віднова станів“ та їх взаїмна співпраця. Виразно пише Св. Отець: „І держава і громадянин повинні дбати головню про те й стреміти до того, щоб по занеханню боротьби клас, повстала і розвивалася згідна співпраця станів“; ¹⁾ словом, нехай у найближшій будучности повстане т. зв. „корпораційний устрій“.

Статті, які започатковуємо в журналі „Добрий Пастир“, мають на цілі зазнайомити читачів з поглядами Пія XI. на корпораційний устрій. Для лекшого й повнішого зрозуміння сего суспільного устрою представимо: I. Історичний розвій ідеї корпораційного устрою в суспільнім католицизмі, II. Огляд корпораційного руху взагалі, а фашизму зокрема, ²⁾ III. Науку Пія XI. про корпораційний устрій.

I.

Історичний розвій ідеї корпораційного устрою в суспільнім католицизмі

Корпораційний устрій є нині предметом особливого зацікавлення. Се зацікавлення збільшує досвід, якого довершив теперішній диктатор Італії, Мусоліні. Та помилявсяб сей, хто думавби, що корпораційний устрій се виключний винахід фашизму. Незалежно від фашистівського суспільного напрямку, ще з кінцем XIX. стол. деякі католицькі суспільні письменники занималися поважно питанням корпораційного устрою. Сей рух вийшов з Німеччини і найшов горячих прихильників в Австрії. З тих країв перейшов до Франції та незабаром здобув собі місце в загальнім католицькім суспільнім життю.

1. Німеччина. Колискою корпораційного устрою треба уважати Німеччину. Тут ідею корпораційного устрою піддав великий суспільний діяч, єпископ Майнцу, Вільгельм Еман. Кеттелер. (Wilhelm Em. Ketteler † 1877 p.) ³⁾ Вже у перших творах: „Die Arbeiterfrage und das Christentum“ (1864 p.) і „Die Katholiken im Deutschen Reich“ (1873 p.) виказав він блуди капіталістичного устрою. Католицьких основ для сусп. устрою шукав у науці св. Томи з Аквіну та виразно видвигнув ідею корпораційної організації серед робітників, а від держави домагався видання законів, котрі допомоглиби їм у творенню сих орга-

¹⁾ Тамже стор. 24.

²⁾ У Своїй Енцикл. Q а. займає Пія XI. виразне становище до фашизму в Італії.

³⁾ Про життя і сусп. діяльність Кеттелера гл. „Добрий Пастир“ Р. I. 1931 p. стор. 95-97.

нізацій. По створенню корпораційних організацій інтервенція держави малаби, по його думці, уступити. Жадав примусових цехів для ремесла, а професійних союзів для великого промислу. Сі організації уважав початком корпораційного устрою. Становий устрій, — по думці Кеттелера — установив сам Творець природи, Бог. Суспільність, каже Кеттелер, се організм, в котрім поодинокі члени мають посідати свої власні права, але мають також співділати і для загального добра. Свобода прислугує не лиш одиницям, але і суспільним організаціям. Кеттелерови ходило тому не так про зміну політичного устрою, як радше про розв'язку суспільного питання. Тому й бажав оперти суспільний устрій на нових основах, а саме на становій організації, яка очевидно мусілаб бути примінена до обставин часу і потреб.

Та головний представник корпораційної ідеї в катол. Німеччині се парляментарист і професор монахійського університету, свящ. Фр. Гітце. (Fr. Hitze † 1922 р.) Подібно як Кеттелер, уважав він найглибшою причиною суспільної нужди індивідуалістичний устрій з його розбиттям суспільности на безчисленні атоми, серед якого запанувала під оглядом виробництва всевладна анархія. Сю анархію, котра дає нагоду сильнішим визискувати слабших, може усунути — по його думці — лиш організація станів. Так у своїх перших працях: „Die Quintessenz der sozialen Frage“ (Paderborn 1880 р.) і „Kapital und Arbeit“ (Pad. 1881 р.) підносить конечність запровадження корпораційно-станового устрою. Одночасно подав цілий ряд проєктів законів в парляменті, які зміряли до створення станової організації суспільности. По його думці, організацію станів належалоб перепровадити примусово, дорогою державного законодавства. При тім він був ворогом т. зв. „мішаних товариств“ середних віків, коли то працедавці і робітники лучилися разом в одні станові організації. Жадав створення осібних організацій для великих і малих підприємців, великих і малих властителів посіlostей і т. д. Погляди Гітц-а викликали свого часу завзяту дискусію. Думки німецьких соціологів були поділені. Одні катол. суспільники, з Віндгорстом, (Windhorst † 1891 р.) провідником катол. партії „Centrum“ в німецькім парляменті, поборювали примусовий характер корпораційного устрою, дорогою державного законодавства. Вони твердили, що в такім випадку мусілиби католики працювати разом з протестантами, а се наражувалоби на небезпеку релігійні погляди німецьких католиків. Крім сего обовязковий характер корпораційного устрою надавби державі великий вплив на господарське життя. Домагалися тому добровільного і приватного це-

хового устрою. Другі знова німецькі соціологи стали в обороні поглядів, які розвинув Гітце. Ся група віднесла тимчасову перемогу. Погляд про конечність примусового характеру корпоративного устрою став пануючим в Німеччині і став програмою німецьких католиків в діяльності організації ремесла.

З часом справа корпоративного устрою взяла інший оборот, коли проти поглядів Гітца виступив другий професор монахійського університету, пізніше канцлер Німеччини, Ів. ф. Гертлінг. (Joh. v. Hertling † 1919). Він скритикував твір Гітца „Kapital und Arbeit“ і рішучо виступив проти поглядів тих німецьких соціологів, які твердили, що лиш корпоративний устрій, се Богом установлений суспільний лад. Виказував, що й індивідуалістичний устрій може у своїй суті відповідати Божій волі. Тому кинув клич безпосередньої, реальної реформи в суспільній політиці, а занехання безпосередньої перебудови суспільно-господарського устрою на корпоративних основах. В першій мірі домагався розбудови організацій професійних союзів, яка щойно в дальших наслідках зможе doprowaditi до корпоративного устрою. За кличем Гертлінга розвиває „Centrum“ програму реальної суспільної політики та предлагає в парламенті відповідні проекти законів. В тім напрямі і сам Гітце змінив свою діяльність та висував на перший план уділ робітників в провадженню підприємств. Щойно перед смертю вернув знова до ідеї безпосереднього запровадження корпоративного устрою. Мимо того ідея безпосереднього запровадження корпоративної перебудови суспільності почала в Німеччині сильно підупадати.¹⁾

2. Австрія. Дорогу корпоративним організаціям промостив тут барон ф. Фогельзанг. (B. v. Vogelsang † 1890 p.) Він також бажав оперти суспільно-господарський устрій на зорганізованню станів, і то при помочі державного законодавства. За основу корпоративного устрою прийняв дві середньовічні засади феудалізму. Домагався стислої звязи між суспільним і державним устроєм та між капіталом і працею. Стани мають творити автономічне тіло і посідати частину суверенної влади; мають бути „державою в державі“. Найвисшу владу має виконувати сама держава та не абсолютно; вона має тільки лущити поодинокі стани в одну цілість. Рівнож між капіталом і працею має буту тісна лучність. Де існує розділ між ними, там

¹⁾ Гл. G. Briefs: „Die Wandlungen der Wirtschaft im kapitalistischen Zeitalter“, Berlin Grunewald 1932, стор. 134-152; Edw. Jaroszyński: „Katolicyzm socjalny“, Warszawa 1908, стор. 11-26; 178-184; і 230-236; Ks. Jan Piwowarczyk: „Kryzys społeczno-gospodarczy“, Kraków 1932, стор. 125-126; Ks. Dr. Antoni Roszkowski: „Katolicyzm społeczny“, Poznań 1932, стор. 57-72; Той сам: „Korporacjonizm katolicki“, Poznań 1932, стор. 141-148.

нема вже станів але класи, котрі представляють незорганізовані маси. Працю уважає суспільною функцією, а відношення між нею, а капіталом — спілкою. Нагорода за працю має вистарчити не лиш на удержання робітника, а також на його оброблення і забезпечення на старість або випадок недуги.

Приймаючи в основи корпоративного устрою ці дві середньовічні засади, Фогельзанг не бажає відвороту до давних форм виробництва. Він створює самостійну програму нового суспільного устрою. Реформу починає від рільництва, бо в ньому заховався ще найлучше становий устрій. Рільництво мусить бути не тільки суспільною, але і державною організацією. В тій цілі мусить зберегти свої посілості. Висуває радикальну аграрну реформу, як звільнення рільництва від гіпотечних довгів і реформу спадкового права. Рільництво належить зорганізувати у станові, примусові спілки в повітах і цілм краю. Вибраний Заряд справувавби таку владу, як в середніх віках патримоніальні установи. Другим станом, що його належить зорганізувати, се малий промисл, себто ремесло. Се ідеальний середний стан, бо лучить працю і капітал в одних руках, а під суспільним оглядом найбільше свідомий своєї ролі. Ремесло належить зорганізувати в примусові цехи, які підлягалиб Ремісничим Палатам. На тих самих основах належить зорганізувати також інші стани, як шляхту, купців, великий промисл, торговлю і т. д.

Ідея підпорядкування суспільно-господарського устрою професійним організаціям, що її голосив Фогельзанг в Австрії, знайшла вислів в т. зв. „Гайдських тезах“. Католицький Конгрес німецьких соціологів у Франкфурті (1882 р.) не зумів прийняти остаточного внеску в справі примусових цехів. Тому поручив особному комітетови скликати конференцію найвизначніших соціологів, котрі докладно розглянулиби сю справу. Конференція відбулася того самого року в замку кн. Левенштайна, Гайд на Чехах. Вона признала слушність поглядам Фогельзанга і Гітца. Висказалася за примусовим характером цехів і ухвалила ряд внесків відносно обовязкових професійних організацій.¹⁾ Суспільні католики в Австрії, переняті корпоративною ідеєю перебудови устрою, вносили в користь обовязкових корпоративних проекти законів в парламенти. Практичним наслідком корпоративного руху було створення цехової організації ремісників в Австрії. (Закон з 1883 р.)

¹⁾ Участь у Гайдській Конференції взяли визначні німецькі соціологи, як Wassermann, Weiss, Lehmkuhl, Isenburg, Birstein. Всі внески, прийняті на конференції, подає Edw. Jaroszyński, op. cit. стор. 232.

До популярного поширення ідей корпоративного устрою причинилося в неمالій мірі товариство „Oesterreichische Leogesellschaft“, основане Фогельзангом, і місячник „Monatschrift für christliche Sozialreform“, посвячений ширенню суспільних ідей серед образованих кругів.¹⁾

3. Франція. З Німеччини і Австрії перейшла ідея корпоративного устрою до Франції. Та з початку не найшла вона серед французької, сильно індивідуалістичної суспільности належного розуміння. Після знесення цехового устрою в 1791 р. у Франції заволодів публичною опінією лібералізм. Вправді привернення середньовічного корпоративного устрою, як християнського, домагалися вже такі соціологи, як de Maistre і Bonald. Ту саму ідею голосили дальше Sismonde de Sismondi, A. de Villeneuve Bargemont і M. Maignen. Та їх домагання не мали успіху. З більшим успіхом започаткували ідею корпоративного устрою у Франції щойно два католицькі, суспільні діячі: гр. de la Tour du Pin († 1924) і гр. Albert de Mun († 1914). Вони оба в 1870 р. попали в німецький полон і при тій нагоді познайомилися з поглядами на корпоративний устрій німецьких соціологів.

De Mun є того погляду, що суспільно-господарський устрій, опертий на безоглядній свободі, провадить до суспільного антагонізму і визиску праці капіталом. Сему може зарадити тільки основна реформа суспільности. Сю реформу опирав він на професійних організаціях станів, себто на приверненню середньовічних цехів, примінених до новочасних потреб. Як організаційну форму корпоратив висував він „мішану“ організацію, в якій склад входилиби зарівно і працедавці і робітники. Виступив в обороні т. зв. упривилейованих корпоратив. Примусових корпоратив боявся, бо такі моглиби стати небезпечним оруддям в руках централістичних держав. По його думці, корпоратив мали повставати з приватної ініціативи. Держава мала надати їм тільки привилей: приміром, признати правну особовість, признати їм право провадження суспільних обезпечень, допомогих кас і т. п.

Крім нього розвиває в тім часі теоретичну діяльність другий визначний соціолог du Pin. Причину заогнення суспільних відносин добачував він також в індивідуалізмі. По його думці належалоб угрупувати в цехи не тільки промисл, але і всі професії. Він подав навіть подрібний проект будови суспільного устрою. Сей проект мавби виглядати так. Всі, що займаються

¹⁾ Пор. Кс. J. Piwowarczyk, op. cit. стор. 126; Кс. Ant. Roszkowski: „Katol. społ.“, стор. 72-73; той сам: „Korporacjonizm“, стор. 149-151.

одною професією, становлять її тіло („corps d'etat“) і всі мусять до нього належати. Всі, що бажають боронити економічних інтересів свого стану, можуть вільно організуватися у вільні професійні союзи (Syndicats). До них малиби належати працедавці і робітники. Сі вільні союзи творять організацію т. зв. корпорацію. Du Pin висував отже засаду: „Вільна корпорація в зорганізованім тілі професії“.¹⁾ На чолі професійного тіла стоялаби корпораційна Рада або Палата, вибрана загальним голосуванням членів корпорацій. Рада згл. Палата булаби прилюдно-правною установою. Вона заступалаби інтереси даного призвання та малаби деяку правну компетенцію, себто право установляти норми і закон для професії. Du Pin опирав на суспільно господарській перебудові і політичну реформу. Плянував покликання до життя, побіч дотеперішних представництв народу, провінціональних Рад, зложених з представників корпорацій, і Сенату, котрий заступавби потреби корпорацій.

Предложення du Mun-a і du Pin-a дали притоку до живої дискусії між французькими соціольогами, головнo в часописі „L'Association catholique“. Дискусія оберталася довкруги двох питань: складу корпорацій і їх характеру. Справу складу корпорацій устійнено в короткім часі в користь самостійних товариств, так працедавців як і робітників. Відносно характеру корпорацій, думки французьких соціольогів до 90-их років минушого століття були поділені. Приклонники примусового запровадження корпорацій законодавною дорогою твердили, що тільки тоді можна буде перевести в життя корпораційний устрій, коли всі примусово будуть належати до професійної організації. Приклонники вільних корпорацій знова доказували, що державний примус приносить завсіди в суспільно господарськім життю більше шкоди ніж пожитку. Сей спір полагоджено остаточно після 1890 року. В поглядах суспільних католиків у Франції наступила згода. В Парижі 1893 р. опрацьовано спільну програму будови корпораційного устрою. Католицькі соціольоги прийняли клясичну формулку: „Вільна корпорація в правно зорганізованій професії“.²⁾ Сю програму відтак доповнено. Загальні риси будови суспільности остали ті самі і нині вони загально прийняті між суспільними католиками Франції. До поглиблення і розвою програми французьких соціольогів в немалій мірі причиняються щорічні конференції, т. з. „Суспільні тижні Франції“.

¹⁾ „La corporation libre dans le corps d'etat organise“.

²⁾ Гл. Edw. Jaroszyński, op. cit. стор. 219-222; Ks. Piwowarczyk, op. cit. стор. 131; Ks. A. Roszkowski: Korporacjonizm, стор. 155.

Консолідація серед суспільних католиків у поглядах на корпораційний устрій. До однозгідности поглядів католицьких соціалістів на корпораційний устрій причинилася у великій мірі т. зв. Фрибурська Унія (Union de Fribourg 1884-1891). Завдяки старанням Льва XIII. повсталася комісія, котра мала на цілі студії суспільного питання. Предсідником комісії став кардинал Мермійо (Mermillod † 1892 р.). Комісія поділилася на чотири підкомісії, які правильно зіздилися до Фрибурга на наради.¹⁾ На сій міжнародній католицько-суспільній конференції справа корпораційного устрою знайшла зрозумілий відгомін. Між іншими прийняли внесок привернення корпораційного устрою. Фрибурська Унія висказалася за відрубними і самостійними професійними організаціями так працедавців як і робітників, котрі мають лучитися в корпорації²⁾.

Ідею корпораційного устрою стрічаємо і в робітничій Енцикл. Льва XIII. „Regum novarum“.³⁾ Лев XIII. не займається вправді безпосередно корпораційним устроєм, бо тоді сей устрій ще не дозрів був до сеї степені, щоби міг бути предметом папської Енцикліки. Та се, що Лев XIII. пише про професійні товариства та їх ролю в суспільнім життю вказує, що ідея корпораційного устрою не була йому далекою. Лев XIII. горячо поручає творення станових організацій, котрі мають служити не тільки обороні індивідуальних прав, але мають бути оруддям суспільного мира. Ідеал суспільного устрою в Енцикл. R. п. се устрій, який пригадує „гармонійну злуку“ членів людського організму.

Приклонники корпораційного устрою могли отже добачувати в Енцикл. R. п. potwierдження своїх поглядів. Не диво, що після 1891 р. можна частіше стрінутися з ідеєю корпораційного устрою на католицьких конгресах і катол. суспільнім руху. Вже в 1893 р. німецькі катол. соціологи, як Oberdorffer, Pesch, Jörg і інші, оголосили в „Kölner Korrespondenz“ католицько-суспільну програму. В ній ствердили, що: „всі католицькі соціологи уважають організованню суспільности згідно з християнськими засадами, на основі професійних організацій, примінених до обставин нинішних часів — за головне завдання нинішних праць.“⁴⁾

5. Католицькі конгреси. В історії розвою корпораційного устрою належить згадати про католицькі Конгреси,

¹⁾ Гл. „Добрий Пастир“, Р. I. 1931 р. ст. 97.

²⁾ Рішення Фрибурської Унії відносно корпораційного устрою, гл. Roszkowski *Katolicyzm społ.*, стор 96-97.

³⁾ Докладне обговорення Енцикл. подано в „Добрім Пастирі“, Р. I. 1931 р.

⁴⁾ Гл. Edw. Jaroszyński, *op. cit.* ст. 173.

які також причинилися до однозгідности в поглядах суспільних католиків на корпораційний устрій. Між іншими конгрес в Reims 1893 р. висказався за творенням осібних корпорацій працедавців і робітників серед кожної професії. Ще більше знаменним є внесок катол.-суспільного конгресу в Римі в 1896 р., опрацьований італійським соціологом J. Toniolo. Він звучить: „Найважливішою запорукою віднови суспільности добавують католики у приверненню корпорацій серед сільської і міської людности. У них всі знайдуть солідарність і охоту до праці в користь спільних завдань суспільного життя. Працюючі верстви знайдуть в них охорону своїх прав і своєї гідности. Корпорації мають не тільки економічну ціль; вони стремлять до органічної відбудови суспільности, котра сьогодні майже розбита розвоєм нездорового індивідуалізму“.¹⁾

З початком ХХ. стол. корпораційний рух серед католицьких соціологів слабне і сходить на дальший плян. Всі сили катол.-суспільного руху зміряють тільки до розбудови професійних товариств робітників. В німецьких краях піддержують корпораційний рух священники-соціологи Pieper і Retzbach, а в романських професори Duthoit і Turmann. Тому Папа Бенедикт XIV. уважав за відповідне звернути увагу кат. світа на поворот до корпораційної ідеї в катол. синдикатах. Передовсім горячо поручав він творення окремих союзів працедавців і робітників. Вони мали взаїмно порозуміватися через т. зв. „мішані комісії“, до яких належали би „просліджування і вирішування спорів між членами обох союзів“.²⁾ В той спосіб, по думці Св. Отця, синдикати послужили би своїй подвійній цілі: інтересам робітничої верстви і розширенню суспільного мира.

Сі вказівки повторено ще і за Понтифікату Пія XI. у спорі між християнськими професійними союзами робітників а організацією працедавців „Consortium“ в окрузі Roubaix-Tourcoing (півн. Франція).³⁾ Голос Папи не осягнув однак наміреної ціли. Католицькі товариства працедавців не повстали нігде, з виїмком Франції і Голляндії.

6. Проба переведення корпораційного устрою в Голляндії. На окрему згадку заслугує католицька частина Голляндії. З усіх кат. країв вона перша здобулася на пробу

¹⁾ Гл. Ks. Piowarczyk, op. cit. стор. 130.

²⁾ Гл. Ks. Dr. F. Machay: Rozwiązanie sprawy społecznej w ramach Akcji katolickiej, Poznań 1931, стор. 138.

³⁾ Гл. Ks. Dr. Szymański: „Kościół i stowarzyszenia zawodowe“, Lublin 1929. Автор навів оригінальний французький текст з польським перекладом Рескрипту Св. Конгрегації Consilium у справі спору між працедавцями і робітниками з 5. VI. 1929. р. Рескрипт має загальне значіння. Церква користаючи з приводу спору дала відповідь, в якій виложила в загальних нарисах кат. науку про професійні товариства.

зреалізованню корпораційного устрою. Проба на жаль не повелася. Тут запровадив корпораційний устрій проф. Veraart. Йому просвічувала ідея усунути розбиття суспільности створенням „станових організацій“ (Standsorganisatie). В них мали злучитися чотири стани: робітники, промисловці, середний стан і рільники. Членами сеї організації мали бути вже існуючі синдикати, в яких була зорганізована майже ціла людність Голляндії кат. віроісповідання. Цілий плян опрацьовано в 1919 р. Найвисшою становою владою мала бути „Центральна Рада“. Їй мали підлягати Ради окремих професій. Найнижшою владою були Промислові Ради. Вони лучили на взір корпорацій працевдавців і робітників та усталювали умовини для збірних контрактів, вирішували спори між підприємцями а робітниками і т. п.

Після двох літ проби сю станову організацію розв'язано і то на домагання працевдавців. Не треба дивуватися, що проба ся не вдалася. Таке сміле діло, як переведення в життя корпораційного устрою мусить мати до розпорядимости силу уряду. Навіть і найсправніша організація, якою впрочім була і ся голляндська організація, стає безсильна супроти сили держави. Кожда організація, якій не достає правної санкції, зависить від доброї але змінчивої волі своїх членів. Крім сего корпораційний устрій в Голляндії ще з тої причини був з гори засуджений на неповодження, що до організації належала тільки $\frac{1}{3}$ часть католицького населення цілої Голляндії. Більша, протестантська часть до організації не належала.

7. Висновки з історії розвою корпораційного устрою. Вже з короткого начерку сеї історії видко, що ідея корпораційного устрою розвивалася серед суспільних католиків поступенно та прибирала ріжні форми. До поняття корпораційного устрою доходять суспільні католики т. зв. соціольогічною дорогою. Основною точкою виходу для них є поняття суспільности як морального організму. Кождий чоловік зі своєї природи є суспільним еством (ens sociale). Ціль се загальне добро, себто в природнім порядку дочасне, а в надприроднім вічне щастя всіх людей. Та суспільність се не лиш сама зверхна сполука одиниць, та загальне добро се не лиш сума індивідуальних дібр, як се твердить індивідуалізм. Суспільність се суцільний організм. Він має свою ціль і свої установи. Сей організм називають католицькі соціольоги моральним організмом, бо між суспільністю, а фізичним організмом (тілом) є тільки подібности. Як у фізичнім організмі чоловіка кождий член тіла тревало і нерозривно зв'язаний з цілістю, так і в громадськім життю одиниці тісно зв'язані з цілою суспільністю. Як в організмі всі

поодинокі члени підпорядковані цілі усього організму, так і в суспільнім життю добро одиниць підпорядковане загальному добру. В такім поняттю органічної суспільности одиниця не траить своєї власної особовости. І в суспільности посідає вона свою власну ціль і сповняє своє питоме ділання. Та в досягненню сеї цілі одиниця не є незалежною, як се твердить індивідуалізм; але противно, вона вповні зависима від свого окруження, як суспільне ество від суспільности. Одиниця може розвивати свою питому діяльність, та лиш до сего степеня, щоб загальне добро не потерпіло шкоди. Добро одиниці мусить бути підпорядковане загальному добру. Одиниця обовязана співділати в користь загального добра й суспільність має право від неї сего жадати. Також одиниця має право до „minimum“ загального добра. І під тим оглядом всі одиниці рівні. Поза тим правом „minimum“ зі загального добра, дальші права членів суспільности нерівні. Бо не всі одиниці в однаковім степені служать загальному добру, й не всі мають ті самі природні дані й прикмети.

Таке загальне поняття суспільного життя примінюють католицькі соціологи й до господарського життя. Одиниця має право до „minimum“ загально-господарських прав і суспільність (держава) мусить створити для розвою господарського життя одиниці відповідні умовини. Та з другої сторони одиниця обовязана співділати для господарського добробуту загалу.

З окрема підчеркують католицькі соціологи засаду, що ціле суспільне життя загалом, а господарське з окрема має підлягати етичним нормам. В аморальности економічного життя добачують католицькі соціологи головне жерело недомагань суспільного устрою.

Найважніша індивідуальна й суспільна функція се праця. Той сам рід праці витворює серед різних одиниць спільноту інтересів, потреб і взаїмну співзалежність. Ся спільнота накладає на членів певні обовязки і дає їм рівночасно певні управнення. Се все вимагає знова конечно правного зорганізованя людей у групи оперті на подібности праці. Така група людей зоветься призначенням. По думці католицьких соціологів, корпорація се зорганізована група товариств того самого призначення. Корпораційний устрій по їх поглядам се форма устрою, основана на безпосередній злучі одиниць. Католицькі соціологи надають ідеї корпораційного устрою також зверхну форму. У властивій організації суспільности, що її предвиджують, відріжнюють три форми: Окружні Ради, Загально-державні Палати і Сенат Праці.

Першим ступенем корпораційної організації мають бути Окружні Ради. Всі що виконують дану працю в окрузі, мають обов'язково належати до тіла професії. В його лоні можуть повставати вільні професійні союзи, як працедавців, робітників, інженерів, бюрових працівників і т. п. На чолі професійного тіла має стояти Окружна Рада. Тут католицькі соціологи не годяться що до способу її повстання. Більшість є тої думки, що Окружні Ради мають вибирати тільки професійні союзи, а не члени. А що значна частина тих, які до союзів не належать, не будуть мати прав голосування, се вже їх власна вина, бо і вони можуть до союзів належати.

Другим ступенем мають бути Державні Палати. Вони становлять Федерацію існуючих призвань. До них належалиби представники всіх груп, що входять у склад професії. Виборцями булиби окружні союзи, або окружні делегати поодиноких груп.

Третім і найвищим ступенем організації має бути Сенат Праці, котрий стоявби на чолі зорганізованих професій в цілій державі.

Круг ділання Окружних Рад і Загально-державних Палат зводять до двох завдань: забезпечення і розвою загального добра призвання і поліпшення умовин життя її членів. Відносно до першої справи, Загально-державні Палати малиби за завдання примінювати загальні правні приписи до умовин праці прм. максимальний час праці, ухвалений парламентом згл. Сенатом праці, примінити до потреб даного призвання. Окружна Палата малаби змогу узгляднити ще місцеві обставини і потреби. Відносно другої справи, завданням Загально-державних Палат булоби нормування відносин між працедавцями і робітниками що до висоти і роду платні, умовин праці і т. п.

Окружні Палати Праці малиби їх примінювати ще до ви-мог місцевих потреб.

До Сенату Праці належалиби ті всі справи, які мають значіння для цілості професій нового життя, як прм. ділянка суспільних умовин, означення часу праці і віку робітників для всіх галузей промислу, полагодування конфліктів між професіями і т. п. У справі поліпшення умовин життя членів професії, до Сенату Праці належалиби справи як: зорганізування суспільних обезпечень, запевнення будучности членам, розвій шкільництва і моральне піднесення членів.

Від запровадження корпораційного устрою сподіються католицькі соціологи великих користей. Корпораційний устрій усуне, по їх думці, недомагання нинішнього устрою, ограничить

шкідливі наслідки нечесної конкуренції та злагіднить клясову боротьбу. На місце теперішньої клясової боротьби запанує любов суспільних цілей та узгодження інтересів одиниць з добром загалу. Провід суспільного життя опиниться у відповідних руках. Наступить дух співпраці, взаємного порозуміння. Корпоративний устрій запевнить одиниці її слушні права, а одночасно забезпечить добро загалу. Роль держави зверне вкінці до її властивих границь.¹⁾

¹⁾ Пор. Ks. Roszkowski, *Korporacjonizm kat.* стр. 19-30; 159-177; Ed. Jaroszyński, *op. cit.* стр. 163-167; Ks. Dr. Szymański: „Zagadnienie społeczne“, Lublin 1929, стр. 27 - 38.

о. Теодозій Галущинський ЧСВВ.

Апостольські покликання в євангеліях

У. Вимоги апостольського призвання

1. Євангельські тексти — їх річева й часова звязь.

Лука IX, 57-62.

Сталося, коли вони йшли дорогою, сказав хтось до нього: Піду за тобою, куди лише підеш.

Сказав йому Ісус: Лиси мають нори й небесні птиці гнізда, а Син Чоловічий не має де прихилити голови.

Сказав другому: Ходи за мною. А він відповів: Господи позволь мені піти перш поховати мого батька.

І сказав йому: Зістав мертвим ховати своїх мерців, а ти йди й проповідай Боже царство.

І сказав другий: Піду за тобою Господи, та перш позволь мені попрощати тих, що в дому.

Сказав до нього: хто положить свою руку на рало, а оглядається назад себе, то такий ніодин не є спосібний до Божого царства.

З поданих текстів ясно виходить, що наведені тут події переказали нам лиш два синоптики: Лука й Матей; з тою одначе ріжницею, що Лк. бере під увагу три ріжні випадки покликання, коли Мт. ограничається до двох. Крім того часова звязь, у якій оба євангелисти ставлять дві під оглядом змісту тотожні події, так відмінна в обох, що не легко приходить определити їх взаїмне відношення.

Мт. говорить про діяльність Спасителя в Галилеї, особливо в Капернаумі й околиці. Великі й численні чуда, які ділав Ісус, головно чудесні вилічення, спричинили, що безчисленні товпи народа ходили в слід за Ним. Та Ісусови не ходило про се, щоб чудами стягати на себе подив у людей, лиш ствердити своє Боже, месіянське післанництво й потягнути віруючих до Божого царства. Всяке одушевлення бездумної товпи ізза

Матей VIII, 19-22.

Приступив один книжник та сказав йому: Учителю, піду за тобою, куди тільки підеш.

Ісус каже: Лиси мають нори й небесні птиці гнізда, а Син Чоловічий не має де приклонити голови.

Другий з його учеників сказав: Господи, позволь мені перш піти й похоронити мого батька.

Він відповів: Иди за мною і полиши мертвим ховати своїх мерців.

чудес не мало жадного значіння, коли хто не приймав Його науки й нового євангельського закону. Тому й Христос відсунувся від цікавої товпи і дав приказ відплисти на східний беріг Генезаретського озера, що виразно зазначає Мт. „Як же побачив Ісус кругом себе много народу, звелів відплисти на той бік“ (VIII, 18).¹⁾ Саме в сій хвилі, коли Христос входив до човна, щоб відплисти на другий бік, приступив один законовчитель та великодушно заявив Ісусови готовість „піти за Ним; відтак другий з просьбою відволоки в цілі похоронення батька. Безпосередно по відповіді Ісуса обом кандидатам апостольського призначення подає євангелист: „увійшов у човен і пішли за ним Його ученики“ (VIII, 23). З того слідує, що Мт. обі події кладе на момент між приказом Спасителя відплисти на другий беріг озера, а виконанням сього заміру. Коли ходить о загальне опрєдєлення часу, се припадає правдоподібно на другий рік публичної діяльності Спасителя в Галилеї на коротко перед другою пасхою.

Ті самі що до змісту події Лк. кладе в зовсім відмінній звязи часу, місця і обставин. Ото Ісус полишає зовсім Галилею, місце своєї дотеперішньої месіянської праці й вибирається до Єрусалиму. По дорозі заміряв переночувати в однім самарянськєм сєлі, та мешканці не прийняли Його „бо Він прямував до Єрусалиму (Лк. IX, 53). Обурєні тим два апостоли Яків і Йоан, „сини громові“ звернулися до Ісуса о дозвіл просити огонь з неба й спалити невдячних і негостинних мешканців Самарії. Та Христос зганив їх за се. Саме тоді, „коли вони йшли дорогою, сказав хтось до Нього: Піду за тобою“ (IX, 58). Так Лк. наведені події кладе на час подорожі Спасителя до Єрусалиму на празник наметів, у третім році своєї публичної діяльності, на кєнець вересня або початок жовтня, на шість або сім місяців перед своїми страстями.²⁾

На питання, в якім взаїмнім відношеннєм стоять сі події в представленнєм євангєлістів, єгзєгєти подають ріжні здогади. Одні твердять за Кнабенбавером, що одна з тих подій, а саме перша повторилася два рази: раз при відплиненнєм Ісуса на східний беріг Тивєріядського озера, як се подає Мт.; другий раз на дорозі, коли Христос ішов до Єрусалиму на свято наметів, що знова оповідає Лк. „Не можна сказати, що се неправдоподібне. Чи ж на протязі трилітньої діяльності Ісуса не могло статися, що двох ведених жаждою зиску накидалося Ісусови на учеників, яким

¹⁾ Hermann J. Cladder S. J.: Die frohe Botschaft in Israel Math. 4,17-9,35. 3. u. 4. Aufl. s. 214.

²⁾ J. Knabenbauer S. J. Evangel. Sec. Luc. 2. Ed. p. 331.

Христос дав зовсім тотожну відповідь?¹⁾ Зате друга подія у Мт., а друга й третя в Лк. стоять лиш у річевій звязи з першою.

Інші знова кажуть, що у Мт. часова звязь правдива, коли в Лк. лиш річева. Се правда, що Мт. у своїм євангелію в упорядкованню подій руководиться головно річевими зглядами, а часову, хронологічну звязь полишає на боці; колиж одначе євангелист у сьому випадку подію кладе між приказом Спасителя до відплинення і вступленням до човна, то годі припустити, що се сказано принагідно. Бо як хто не хоче насильно словам і способи оповідання надати інше значіння, мусить признати, що в Мт. записана подія дійсно зайшла в часі, коли Христос рішився відплисти в околицю Гераси.²⁾

Тоді очевидно Лука в оповіданню про сі три випадки покликання руководився іншими зглядами, а не хронологічним порядком подій. Ісус Христос не прийнятий Самарянами, пустився в дальшу дорогу й по правді „не мав де приклонити голови“. Йоан і Яків обурені поступком Самарян жадають від Христа дозволу просити „огонь з неба“, щоб спалив негостинних Самарян. Ісус зганив їх кажучи: „Не знаєте, якого духа ви є“ (Лк. IX. 55).³⁾ Саме в звязи з тим напінненням Ісуса євангелист наводить три випадки, скоро один по другім, які мають один змисл і одну ціль. Сей спільний змисл не полягає лиш у тім, щоб вказати на свободу вибору Божої ласки при покликанню, як се в кінці слушно замічує св. Августин;⁴⁾ та ще більше у тім, щоб у яснім і приступнім світлі показати того „духа“, якого домагається Христос у своїх учеників. Сей „дух“ не може ніяк домагатися „огня з неба“ на негостинних Самаріян, але жадає від Христових апостолів повного самовиречення, повної посвяти, хоч і „не булоб де голови приклонити“; жадає також цілковитого відірвання від плоти й крові та замахання усіх земських справ.⁵⁾

¹⁾ J. Knabenbauer, *Evangel. sec. Mattheum* I. Ed. 2. p. 333.

²⁾ „Matthaeus enim hanc narrationem ita arcte interserit et connectit navigationi in regionem Gerasenorum, ut ab eo loco et tempore nequeat avelli.“ — J. Knabenbauer *S. J. Op. cit. ibidem*.

³⁾ Наведені слова Спасителя Лк. IX, 55 опущені в рукописних кодексах: Синайським IV ст., Александрійським V ст., Ватиканським IV ст., Єфрема-Парижським V ст., Базилейським VIII ст., Сайделянським IX/X ст. На сій основі ті слова опущені також в українським перекладі о. Др. Ярослава Левицького (Жовква 1921) ст. — Зате знаходяться в рукописах: Кембріджським Бези VI ст., Кипрійським IX ст., Камп'янським IX ст., Наніянським IX/X ст., Тішендорфа (Оксфрд) IX/X ст. і пр. — Та хот'яй кодекси, в яких нема наведених слів, мають на око більшу повагу, однак коли ходять о текст євангелія Луки, найбільше міродайчий свідок, се рукопис D-Кембріджський.

⁴⁾ S. Augustinus, *Sermo* 100 (De Script.)

⁵⁾ Dr. Joseph Grimm, *Das Leben Jesu* III. 3. Aufl. S. 180. 184-185.

2. Земські цілі, а євангельська вбогість.

При кінці другого, також протягом третього року месіянської діяльності Ісус стояв на висоті свого впливу й значіння як великий учитель, пророк і чудотворець. Ні один жидівський законоучитель не міг стати при Його боці; „бо навчав як той, що має владу, а не як книжники“ (Мт. VII, 29). Передовсім чудесні лічення стягали до Ісуса великі товпи народу, ведені вже то потребою, вже то одушевленням, або й цікавістю. Христос проповідав про нове Боже царство, яке Він приносить людям. Колиби хто тоді стояв з боку, а не був упереджений ложними поняттями про Месію і Його царство й не дався фарисеям ворожо настроїти до особи Ісуса, майбутність справи Ісуса мала всі вигляди на величезний успіх. Вже тепер Його вплив був дуже великий серед народу. Особистість Ісуса мусіла робити сильне й незатерте вражіння на кожного, хто лиш наблизився до Нього. В оточенні того великого й надзвичайного учителя, котрий надто мав нечувану до тепер силу ділання чудес, стояв вже гурток близьких й довірених Йому учеників. Все те могло не одного молодого й честилубивого жиди склонити шукати свого „щастя“ при боці сього учителя.¹⁾ Саме один з таких кандидатів приступив до Ісуса й великодушно заявив Йому: Учителю, піду за тобою, куди тільки підеш“. На зовні виглядало, що ті слова, висказані з великою пошаною для особи Ісуса, рішучі й повні одушевлення для Його справи. Який властиво був замір сього кандидата до апостольського уряду, чи лиш земські мотиви, годі щось певного сказати.²⁾ З відповіді Ісуса виходить, що сей „законоучитель не здавав собі справи про дійсні передумови апостольського призначення у наслідуванню Ісуса Христа.“³⁾

Та Христос ні на хвилю не лишає просячого в неясности, лиш з найбільшою щирістю виявляє йому найконечнішу умовину, яку висказує, по орієнтальному звичаєви, вправді образим, та дуже досадним висказом: „Лиси мають нори й небесні птиці гнізда, а Син чоловічий не має де прихилити голови“.⁴⁾ Коли до Ісуса привела законоучителя надія зем-

¹⁾ Hermann J. Cladder S. J. — Die frohe Botschaft in Israel. 3. u. 4. Aufl. s. 217.

²⁾ M. Meschler-Bernh. v. Acken S. J., Das Leben Jesu... in Betrachtungen II. S. 86.

³⁾ Св. Отці думають, що законоучитель, котрий так великодушно заявив охоту піти за Ісусом, руководився земськими мотивами. Св. Августин так пише „...hunc qui obsequium promittit ob hoc repudiatum quod signorum videns magnitudinem sequi voluerit Salvatorem, ut lucra ex operum miraculis quaereret“ (Sermo 100, 1. J. P. Migne Patr. lat. 38.602). — Подібно й св. Єронім, Беда й пр. (Cf. J. Knabenbauer, In Math. Ed. 2. I. p. 334).

⁴⁾ Лиси (євр. шуаль, грец. *ἀλώπηξ*) після єврейської назви може також означати шакаля. У середній і південній Палестині знаходиться багато лисів (*Vulpes nilotica*).

ських дібр або сподівання слави й почесний, нехай знає, що в товаристві Чоловічого сина, то є Месії не знайде навіть якогось постійного захисту. Навіть лиси й птиці, які свobodно живуть у природі, не як домашні звірята, повірені старанній опіці людей, — скорше знайдуть якесь пристановище для себе, як Спаситель. Без відпочинку й без даху над головою, без батьківщини й дому вандрує. Він, Божий учитель, від місця до місця і мусить зречися всіх вигід і приємностей земського життя. Ось саме тепер навіть відмовили Йому звичайної гостини, чого тоді на Сході не відмовлялося найзвичайнішому й найбільшому подорожньому.

Дійсно в сій відповіді Спасителя криється зворушаюча правда. Він, Пан сотворіння, добровільно став бідніший від пільних звірів, від воздушних птиць. Вони мають якесь місце для відпочинку, Він ні.¹⁾ Се прегарно висказує св. Апостол Павло: „Знаєте ласку Господа нашого Ісуса Христа, що задля вас зубожів, хоч був багатий, щоб ви збогатилися його вбожеством (II. Кор. VIII, 9).

Хто вдирається до священства або до призвання, яке вимагає висшої досконалости, й не має чистого намірення, лиш руководиться земськими мотивами, ніколи не знайде ні щастя, ні вдоволення, ні спокою. Перше, що вимагає священство, се чисте й надприродне намірення. Бо „кождому з нас дана ласка по мірі Христового даровання... І той настановив одних апостолами, а других пророками, інших же євангелистами, а інших пастирями й учителями, на звершення святих, на діло служення, на збудовання Христового тіла... (Еф. IV, 7. 10. 11).

3. Родинні взаємини, а свobodне серце апостола.

Другий випадок відноситься вже до одного з Христових учеників, як се виразно виходить з євангелія Мт. Він належав до ширшого гуртка учеників, можливо що се один з сімдесяти двох. Він сам не накинувся Спасителеви, але завізваний Христом короткими та рішучими словами: „Ходи за мною“ (Лк. IX, 59), відповів сейчас готовістю на бажання Месії. Та просить лиш о малу проволоку. Ото його отець помер і він бажає сповнити останню дитинячу прислугу й похоронити батька. По

tica або *Vulpes flavescens*) і вони мало чим різняться від наших лисів. — P. Cultrera, *Fauna biblica*, 1880, p. 209-213; H. B. Tristram, *Fauna and Flora of Palestine* p. 22. — M. Hagen S. J. *Realia bibl. Parisiis* 1914.

¹⁾ K. Haggenev S. J. *Im Heerbann des Priesterkönigs* III. 4. u. 5. Aufl. s. 299.

жидівським тодішнім звичаям похорони відбувалися зараз по смерті ще того самого дня, а найпізніше слідуючого; розходилося отже о проволоку яких 24 годин.¹⁾

Хоч як се прошення виглядало оправдане, та Христос відмовив. Коли відповідь Ісуса законоучителеви була дуже рішуча, то відповідь, яку дав Спаситель сьому своєму ученикови, виглядає на перший погляд тверда й діймаюча. „Зістав мертвам хоронити своїх мерців, а ти йди і проповідай Боже царство“ (Лк. IX, 60). Очевидно Христос не зносив обовязку пієтизму дітей до родичів, навпаки при іншій нагоді строго осуджує фарисеїв, котрі для людських передань нарушували Божу заповідь і не віддавали належної любови родичам (Мт. XV, 3 і пр.), та існують висші обовязки, особливо для тих, що покликані Богом до особливої святости й священничого чи апостольського уряду.²⁾ Вже в Старім Завіті було виразно приписано, що Первосвященик „до жадного мерця не приступати ме; ні задля батька свого ні задля своєї матери не буде нечистий..., бо посвячення Божого помазання на ньому. Я Господь“ (Лев. XXI, 11, 12). Той самий припис мали також Назореї: „Задля свого батька або своєї матери, задля свого брата або своєї сестри, коли помре хто з них, нехай не стягає нечистоти на себе; бо посвячення Бога на голові його“ (Чисел VI, 7). Так і сей ученик міг зрозуміти, що святість служенню Месії і обовязки Його царства вимагають від нього тої посвяти, якої домагався старозавітний закон від посвячених Богови осіб. Як у першім випадку Христос не міг дозволити використовувати Його святу справу для земських дочасних користей, так тут не може допустити, щоб чисто людські звязи й згляди робили уйму Божій і святій справі. У його учеників все мусить уступити перед величию і святістю покликання.³⁾

Не виключене також, що Христос не дозволяючи своєму ученикови похоронити батька міг руководитися ще іншими зглядами. Можливо, що Христос передвидів, що поворот його ученика до родинного дому й навіть коротке перебування між членами родини шкідливо вплине на його покликання.⁴⁾ Ро-

¹⁾ Dr. Edmund Kalt, Biblische Archäologie... S. 43.

²⁾ Hermann J. Cladder S. J. Die Frohe Botschaft in Israel. 3. u. 4. Aufl. S. 219.

³⁾ „Non ergo paterni funeris sepultura prohibetur, sed necessitudini generis Divinae religionis pietas antefertur; illud consortibus relinquitur, hoc mandatur electis (S. Ambrosius).“

⁴⁾ Деякі ерзетети під словами „похоронити мого батька“ розуміли не лиш сам похорон вже помершого батька, а опіку над старим батьком аж до смерті. Та такий змисл, як слушно завважує J. Knabenbauer... „a verbis nimium recedit neque responsioni Christi congruit et demum vim narrationis et doctrinae minuerit valde“ (Evang. sec. Matth. 2. ed. I. p. 336-337).

дина того ученика могла ворожо відноситися до особи Ісуса й Його справи, на що вказувалиб слова: „Зістав мертвим хоронити своїх мерців“; також спадкові спори могли наразити його покликання на втрату. Все таки головна й основна причина відмови се зазначення, що перед великістю апостольського покликання в службі євангелія мусять уступити всі інші обовязки.¹⁾

Тут маємо дуже серйозне поучення Ісуса для всіх священиків. Коли Бог кличе кого до служби євангелія, тоді все земське мусить уступити. Треба взяти під увагу, що в сім місці Спаситель зовсім не говорить про монаше покликання, але про тих, що в апостольським уряді покликані працювати над спасенням душ. Світ се царство смерти; смерть зриває всі звязи на землі, навіть найсвятіші. Священик умирає для світа, щоб стати на службу для нового вічного життя, тому його покликання зриває раз на завсігди всі земські згляди. Слушно замічує при сій нагоді Hermann Cladder: „Який мусівби видати осуд Спаситель, коли священик у виповнюванню свого душпастирського уряду дається вязати або стоїть під впливом далеко менше святих взаємин, а часом зовсім пустих й зовсім не святих. Се можуть бути особисті відносини й особливі умовини, та ніколи не сміє їх ставити висше священничих обовязків. Кому за тверде видається задля Христа вмерти світови й для себе вважати світ умершим, такий не повинен бути священиком і Христовим учеником. Також родина, яка природно найблизше стоїть і всі, які стоять близько священика, мусять зречися своїх прав, оскільки стоять на перешкоді священничому званню і виповнюванню його обовязків. А коли вони самі сього не зроблять, тоді сам Бог відбирає їм ті права й переносить на себе“²⁾.

4. Земські справи, а управа Божої рілі.

Третій випадок покликання подає лиш сам євангелист Лк. (IX, 61-62). Як се замічено на початку, текст не вимагає конечно історичної звязи з попередними двома випадками покликання.

В кождім разі се вже „другий“, який приступає до Спасителя і висказує рішення належати до числа його учеників,

¹⁾ Dr. P. Dausch, die drei älteren Evangelien, 2. Aufl. S. 159.

²⁾ Op. cit. S. 221-222. — Преречно говорить про це Meschler — u. B. v. Acken: — „Folge mir und geh, verkünde das Reich Gottes. — Die apostolische Nachfolge ist ein Folgen Jesu, ein Verbleiben, Wohnen bei Jesus. Das Weltleben ist ein Umgang mit Menschen, ein Anhängen an Menschen. Das apostolische Leben ist ein Dienst der Seele, ein Dienst des Lebens; das Welt — und Familienleben vielfach ein Dienst und ein Pflegen des Leibes, also endlich und letztlich ein Leichenbestatter — und Totengräberdienst“ (Das Leben Jesu in Betrachtungen II. S. 89).

що замикається у словах: „Піду за тобою Господи“. Та й він просить о малу проволочку: „Та перш позволь мені попрощати тих, що в дому“. На перший погляд прощення видається зовсім оправдане. Не виключене, що Христос якраз переходив десь недалеко дому сього ученика, щож виглядало природніше, як дозволити йому на хвилику піти до своїх і розпрощатися.¹⁾

Та й сим разом Ісус не міг дозволити на се прощення; хотий Спаситель все такий був ласкавий і звичайно не відмовляв нікому, коли хто просив о яку ласку. Спаситель вимагає з повною рішучістю від свого ученика повного й цілковитого відірвання серця від всего, що земське й то без найменшої проволочки й відтягання. Причина ясна. „Ні один, хто положить руку на рало, а оглядається позад себе, не є спосібний до Божого царства“. Відмову обосновує Спаситель гарним і приступним образом, взятим з буденного життя. Порівняння взате з праці на рілі, головню управи поля. Плугатор мусить глядіти наперед себе й всю увагу й силу звернути на ведення плуга. Колиж він щораз оглядається позад себе, не лиш виходять криві та переривані скиби, а надто він тоді неспосібний орати так глибоко й рівно, як сього вимагає ріля. Оскільки більше не дасться погодити управа рілі Божого царства, де має вирости овоч Божої слави й спасення душ, овоч вічного життя, з огляданням позад себе й заняттям земськими справами. Священниче, душпастирське й апостольське покликання вимагає цілого чоловіка, всієї його сили, всього його часу. Хто сього не дає, такий „неуправнений до Божого царства“. Для Ісуса належить все лишити.²⁾ Рішуча й скоро жертва має подвійну вартість. Гарний примір такого рішення маємо в св. Павла: „Забуваю те, що позаду, а спішуся до того, що переді мною, біжу до мети по нагороду високого покликання Божого в Христі Ісусі“ (Фил. III. 13).

¹⁾ - ἀποτάσσεται від ἀποτάσσω - розлучитися, відходячи попрощатися; τοῖς εἰς τὸν οἶκόν — відноситься до родичів, кривних, знайомих... Cf. F. Zorell S. J. Lexicon graecum N. T. col. 162. 902.

²⁾ M. Meschler S. J. u. B. v. Acken S. J., Das Leben Jesu Chr. in Betrachtungen (1931) II. S. 90. — Образ взятий з управи рілі по часті пасий та правдивий і в наших умовах тут в Європі. Та Христос взяв його з відносин Палестини. За часів Ісуса Христа плуг був дуже примітивний і складався з двох частей: чепіг, котрі у сполі мали притверджений залізний леміш. Такий плугатор мусів сильно держати в руках чепіги й втискати в землю, щоб борозда не йшла сейчас по поверхні землі. При найбільшій напруженні борозда не доходила глибше як 10 см. Надто поля в Палестині звичайно горбоваті, з вистаючими каміністими лавами. Серед таких умовин, колиб плугатор хотів оглянутися позад себе, не лиш скиби виходилиб криві й попереривані але й плуг мігби поломитися (Cf. Zeitschrift f. d. Palestina-Verein IX 1886, 24-9 i XII, 1889, 157-166).

5. Значіння і практичне примінення наведених подій.

Не без ціли й значіння євангелист зіставив сі три приміри апостольського покликання. В першій мірі вони замикають дуже важні поучення і вимоги, які ставить священничий апостольський уряд; які чесноти суцні й конечні для тих, що посвятилися апостольському призову. Словом, Христос вимагає повного відірвання серця від земських дібр, від дочасних справ, від плоти і крові. Се відірвання ґрунтується на повній свободі серця від всяких неупорядкованих наклонів, всюди й все, де вони моглиб стати на перепоні до сповнення пізної Божої волі. В першій випадку розходиться о привязання до посідання земських дібр; в другій і третій о привязання до родини, кривних і приятелів.

Слова Спасителя вказують також, в який спосіб дасться перепроводити таке відірвання і свобода серця від неупорядкованих наклонів. Убожший від лисів і птиць, без сталого місця побуту, далеко від родини і приязний має апостол служити євангелію без обертання і оглядання позад себе. Дальше належить просто ділати проти змисловости і проти привязання до світа й світових справ. Вкінці вказує на красу й велич апостольського покликання і високу його ціль, для якої ставить так великі жадання й вимоги. Тут розходиться о се, щоб як найдоскональше наслідувати примір Богочоловіка, щоб з Ним і задля Нього проповідати людям Боже царство й самому стати управненим до того царства.

На питання, чому якраз Христос ставить так високі вимоги для тих, що віддаються апостольським працям, відповідаємо з Мешлером: „Таке повне відірвання серця конечно задля Бога, щоб ми самі могли виповнити велику заповідь любови й любили Бога з цілої душі й всіми нашими силами. А се жадання не дасться нічим заступити. Бог жадає нашого серця, проче Йому байдуже. — Се відірвання конечно також задля ближнього, щоб ми могли по правді йому помочи. Се не дасться перевести без тої сили волі, яку дає якраз повне самовиречення від всего, що земське; без того збудовання, яке воно викликає у других; без тих жертв, яких се виречення вимагає. — Вкінці се повне виречення конечно задля нас самих. Лиш тим способом осягнемо повну свободу, здобудемо довіря і пошану у людей. Інакше ми понижуємося у власних очах і не будемо мати сеї прегарної свідомости повної безінтересовости, щирости й вірности в службі для Бога“.¹⁾

¹⁾ M. Meschler S. J. u. Bern. v. Acken. S. J., Das Leben U. H. J. Ch. in Betrachtungen II. S. 90-91.

Ту саму думку розвиває широко св. Отець Василій Вел. у т. з. „Монаших Уставах“. Він так пише: Треба остільки волею відлучитися від свояків, приятелів і батьків, оскільки, як бачимо, померші відступили від живих. Бо той, хто справді узброївся до боротьби за чесноту і покинув увесь світ і все, що на світі та сказатиб більше, хто розіпняв себе для світа, той помер для світа й для всіх, що на світі, чи вони батьки, чи брати, чи вони в 3-ому чи 4-му ступені посвоячені.

Тому бажаймо своякам всякого добра, праведности і всього, що цінимо..., зрештою будьмо свободні від гадки й журби про них... Бо коли діявол спостереже, що ми скинули з себе всяку світову журбу, і що біжимо опоясані до неба, підсуває нам пам'ять про свояків; справляє, що журимося їх справами і що ум зайнятий світовими журбами: яке майно у свояків, чи вистарчає їм? Чи за мале? Яку мають користь з торгівлі, скільки з неї виростає маєтку? Які шкоди походять з різних випадків життя і скільки то зменшується маєток? Діявол справляє, що тішимося їх зисками, а смутимося їх втратами, що стаємо ворогами їх ворогів, хоч нам приказано ворогів не мати (Мт. V, 44), а тішимося разом з їх приятелями, хоч вони часто не гідні нашого духовного споріднення; справляє, що тішимося їх несправедливими й хитрими зисками. І так підсуває нашій душі всі недобрі настроєння про світові справи, яких ми позбулися, щоб привикнути до духовних гадок. Матеріальне, світове настроєння наново в душі розбуджується і нищить душу аскета, справляє, що нам остається тільки зовнішній вид монаха, мов статуя позбавлена душі, чесноти...

Тому коли знаємо велику шкоду, яка виходить з любови до свояків, уникаймо всякої журби про них, як діявольської покуси. Бо й сам Господь заборонив таке привязання і такі взаємини. Одному з учеників заборонив навіть попрачатися з рідними, другому не дав навіть на тіло помершого вітця кинути землі. Коли перший хотів попрачатися з свояками, сказав Господь: Ніхто положивши руку свою на рало і позираючи на зад, неуправнений до царства Божого (Лк. IX, 62); другому, що хотів попрацати вітця: „Йди слідом за мною, — сказав, — остав мертвим ховати своїх мерців“ (Лк. IX, 60). Здавалося, що оба просили річи слушної та справедливої, та Спаситель не похвалив і не дозволив ані на хвилю від себе відлучити вихованків Божого царства, щоб випадком не зробили, ані не подумали чогось низшого від високої і небесної гадки, з якоїсь схильности до земської і тілесної любови. Немов не годиться, щоб той, що мудрує про

небесні річи, звертав якунебудь увагу на річи сеї землі, як колиб вже перенесений гадкою стався чоловіком не з того світа. Може хто закине: таж закон приказує дбати про свояків, коли каже: „Від однокровного твого не ховайся“ (Іс. LVIII, 7). А й апостол каже: „Коли хто про своїх а найбільш про домашніх не промишляє, той відцурався віри і гірший від невірного“ (І. Тим. V. 8). Такому відповімо, що апостол сказав се до людей світських, що мали богатства і могли помочи бідній сімї.

А ти мертвець, розіпнятий для цілого світа. Ти покинув усяке матеріяльне богатство, ти полюбив убогість. Ти посвятився Богу й став його скарбом. Як мертвець ти свобідний від усякої данини для свояків; як убогий не маєш що дати. Ти навіть віддав своє тіло і над ним не маєш влади. Воно посвячене Богови, не годиться уживати тобі його на людські потреби...“¹⁾

Наведені євангельські події, передовсім становище Ісуса до трьох учеників і кандидатів апостольського призвання, кидає сильне і ясно світло на „духа“, якого вимагає Христос від своїх учеників. При інших нагодах Христос брав своїх учеників в оборону перед пересадними вимогами. Ось коли ходило опіст і фарисейські та Йоанові ученики гіршилися, що Христові ученики не постять, тоді Христос знайшов для них оправдання і сказав: „Чи можуть гості весільні постити, поки між ними жених? Як довго мають між собою жениха, не можуть постити“ (Мк. II, 19; Мт. IX, 15; Лк. V, 34). Та тут бесіда Ісуса звучить вже інакше. Вона серйозна й рішуча, можна сказати тверда й неумолима. В сім випадку не знає уступчивости, й вимоги, які ставить до апостольського призвання, виразні й послідовні. Се бесіда того, котрий сам дав примір найбільшого самовиречення, котрий по правді „не мав де прихилити голови“, котрий покинув дім, близшу батьківщину, найсвятішу й найдорожшу Матір, коли прийшов час зачати велике месіянське діло. Сей закон жертви, якого недосяглий примір дає тут Божественний Спаситель, се постійний закон для всіх тих, що мають участь у апостольській праці (Мт. X, 18; XVI, 24; Мк. VIII, 34; Лк. IX, 23; XIV, 27).

Очевидно такі вимоги стоять в яркім противенстві до земської та змислової природи чоловіка; та в сім випадку мають примінення слова ап. Павла: „Плотяний чоловік не приймає того, що Божого Духа; бо се для нього не-

¹⁾ Митрополит Андрей Шептицький, Аскетичні Твори О. Н. Василя Вел. (Праці Богосл. Наук. Тов. Т. IV-V) ст. 410-412.

розум і він не може сього зрозуміти, бо такі річі належить судити духовно“ (І. Кор. II. 19).

Надто слова Спасителя висказані до названих трьох учеників кидають жмут світла й на особу Ісуса.

Хто се той, що такі ставить вимоги від тих, що хочуть іти за Ним? Сеж на око вбогий Учитель, який не має де прихилити голови, непривітно прийнятий Самарянами, понижений і погорджуваний від своїх. Та заразом називає себе Сином Чоловічим т. є Месією; вимагає рішуче полишення найніжнішої прислуги дитини для покійного батька й не дозволяє на найменшу проволоку, коли ходить про обов'язок наслідування Його й голошення Його царства. Навіть слова прашання для своїх треба залишити, коли Він кличе. Се дається лиш тоді зрозуміти, коли в особі Ісуса визнаємо й кріпко віруємо, що се не лиш чоловік, а істинний Бог, Єдинородний Син відвічного Отця і Спаситель світа.

о. Ізидор Луб ЧСВВ.

Учасники львівського собора 1891 р.

Бібліографія. *D. Perini*, Studio bio-bibliografico sul Cardinale Agostino Ciasca Roma 1903. — *В. Р. Ваврикъ*, Матеріялы, относящіяся къ львовскому Синоду въ 1891 году („Временникъ“. Научно-литературныя записки львовскаго Ставропігіона), Львовъ, 1932 г. — Записки *о. М. Подолинського* (архів гр.-кат. Капітули в Перемишлі). — *С. Матковський*, Три синодалні Архіереї, Львів 1932. — Висвітлення до історії львівських синодів з років 1891 і 1897, Львів 1924. — *Acta et Decreta Synodi provincialis Ruthenorum Galiciae habiti Leopolі an. 1891, Romae MDCCCXCVI*. — *Д-р. Кость Левицький*, Історія політичної думки галицьких Українців 1848—1914. Львів 1926. — *Еп. Д-р. О. Борян*, † О. Прелат Ісидор Дольницький („Богословія“, т. 2, кн. 2-3) Львів 1924.

І. Кардинал Августин Часка

А). Життя й діяльність.

Старий Чин пустинників св. Августина видав продовж віків чимало дуже визначних і заслужених для Церкви людей. До них належить також Кардинал А. Часка, який без сумніву дорівнює таким світочам августинського Чина, як Егідій Кольонна, Генрик Норіс і Лавр. Берті. Часка, се в першій мірі геніяльний богослов, дуже визначний орієнталіст і людина залізного характеру й невтомної праці. Хоч мав дар легкого вислову, Часка був дуже ощадний у словах; рішучий і поважний, майже строгий у поведенню, нераз іронічно-терпкий у словах і дуже вимагаючий щодо совісності й точності. Память мав надзвичайну, ум бистрий, проникливий і дотепний. Волю до того степеня вироблену, що як поставив собі якусь ціль, не відступив від неї серед найбільших труднощів. Дуже терпеливий, енергійний, розважний у найменшій річі, при тім завсігди великодушний. Усім старався давати найліпший примір і в кожній справі, що вимагала напруженої праці, він був перший. При тім мав добре серце, яке вміло потягнути за собою. Що такий був Часка, а не інакший, мусить кожний признати, хто поважно призадумается над його поведенням у часі Львівського Собору, коли був Предсідником, 1891 р.

З лица Часка смаглявий, очі мав чорні, живі й проникливі, чоло вузке й трохи зморщене, волосся ясне, обличчя поздовжне, ніс пропорціональний, стать природно просту. Своїм виглядом пригадував радше людину зі Сирії, як західного Європейця.

Паскаль Рафаїл Часка вродився 7. травня 1835 р. в убогій, чесній родині в Polignano a Mare, монополійської єпархії в провінції Барі, що належала тоді до неапольського королівства. В Поліньяно почав малий 5-літний Паскаль ходити до школи оо. Францісканів Обсервантів. У них скінчив також середню школу (наших 6 клас гімн.). В 17 р. пішов до Монополі, де скін-

чив т. зв. філософію (7-8 кл. гімн.). Там учили його також оо. Франціскани. Вплив тих монахів був такий великий на молодого Часку, що він полюбив чернече життя й чекав хвили, коли сам зможе йому посвятитися. Та своєї мрії не міг здійснити, бо безбожне правительство, бажаючи усунути зі своєї території монаше життя, зеборонило тамошнім згромадженням приймати новиків. І тому ніякий Чин не хотів приймати Часку, хоч він аж два рази був у тій справі в Неаполі. Думав уже стати купцем. Незабаром однак знову почав старатися о прийняття до монастира, та безуспішно. Тоді рішає покинути блищу батьківщину й удатися до Риму. Батько нічого не знав про покликання сина до чернечого життя й може тому не хотів пустити його „шукати хліба“ в далекім, незнанім Римі. Щоб дістати батьківську згоду, пише Часка лист сам до себе й читає батькови, що один його знайомий родом із Поліняно взиває його скоро прибути до Риму й обняти посаду, про яку саме той знайомий, (що дійсно перебував у Римі) вистарався для нього. Батько згодився й Часка пішов старатися пашпорт до Барі. Звідси удався до Неаполю, Капуї, й Гаєтти. У Гаєтті мав одну невеличку пригоду, яка свідчить про високий моральний уровень тодішнього Часки. Часка їхав разом із другими товаришами. У Гаєтті мусіли відпочати трохи. При дорозі побачили якийсь театр і вступили туди. З цікавості вступив і Часка. Але побачивши, що деякі артистки неприлично вбрані й що представлення також нескромне, зараз вийшов зі словами: „Аж тепер бачу, який сей світ підступний. Хоч ніколи не приходилоб мені на думку стати черцем, то певнісінько тепер я зробивби се“!

З Поліняно вибрався Часка в грудні 1855 р., до Риму, де прибув щойно 6. лютого 1856 р. Віддаючися зовсім в руки Божого Провидіння, бо не знав, куди йому справитися. Та пригадав собі, що тут дійсно має знакового при церкві св. Августина. Відвідав його й оповів ціль свого приїзду до Риму. Захристіян, почувши сю розмову, повідомив про Часку оо. Августинів, до яких належала церква. В наслідок сього Часку приймили на новіціят. Так здійснилося, що знайомий вистарався для Часки „посаду“ й то таку, на яку не міг відтак нарікати... Новіціят відбув Часка в місцевості Gubbio й там дістав чернече ім'я Августина. За рік (11. III. 1857) зложив торжественні обіти й вернув до Риму, де в монастирі при церкві св. Августина почав робити гідні подиву поступи в богословських науках. Дня 8. IX. 1858 р. єпископ зі Сутрі Lorenzo Signani, висвятив Часку у Bracciano на священника. Зі своїм шкільним товаришем (пізнішим кардиналом) Seriassi, вчиться Часка дуже пильно єврейської, арабської й хал-

дейської мови в римському університеті й по двох роках (1863/5) обидва Августини здають докторат зі згаданих мов. Знання сих східних мов пізніше дуже придалося Часці.

1866 р. дістав Секретар Пропаганди для справ Східньої Церкви Сімеоні кілька листів з Асирії написаних у халдейським діалекті. У Пропаганді ніхто не вмів тих листів прочитати. Тоді референт, Монс. Piazza, вказав на Часку. Часка також не знав того діалекту, але на основі знання східних семітських мов взявся дуже енергійно до праці й так вірно зумів перекласти ті листи, що Сімеоні був дуже вдоволений, а Часка дістав за те 6. 10. 1866 р. катедру євр. мови в університеті Пропаганди. Від того часу майже стало віддавав о. Часка Пропаганді цінні прислуги.

1869 р. розпочався славний Ватиканський Собор. Часка брав у ньому участь як богослов і перекладчик східних єпископів. У соборі мав він активну участь і рідко бракувало його на яким засіданню. Все, що діялося на Соборі, Часка дуже пильно записував день-у-день і так повстала цінна книжка п. з. „Внутрішня історія Всел. Собора“. На третім засіданню проголошено славу догматичну конституцію: „De Fide Catholica“, на яку накинута не лише не католики, але також католики-ліберали. В обороні тої конституції видав між іншими й Часка свою глибоку й річеву брошуру: „Examen critico-apologeticum“. У тім часі пише також цінний твір: „De Ecclesia Christi“, в яким головно доказує Примат Римських Єпископів. Чин поручив йому уряд професора богослов'я для своїх клириків, та на виразне жадання самого Папи Пія IX. мусів звільнити його з того уряду, щоб мав час працювати в Пропаганді, як Консультор, від 18. 12. 1872. Августинський генерал був з початку невдоволений за те звільнення Часки думаючи, що Часка жалувався Папі. Часка не оправдувався, лише віддав цілу свою справу в руки Преч. Діви Марії. Дня 12. 5. 1873 р. Чин допустив його до іспиту на Магістра богослов'я, який здав з відзначенням. Передтим уже дістав місце в Ватиканській бібліотеці для арабських рукописів. Часка описав тоді 145 арабських, 10 сирійських і 12 коптійських рукописів. До такої праці Часка дуже був придатний, бо вивчився ще різних інших і мертвих і живих мов африканських і азійських народів і дуже любив сидіти над старинними рукописами.

1878 р. Державний Папський Секретар Рамполля поручив Часці видати оцінку про вірменську граматику, яку уложив один вірм. архієпископ для вжитку в Папських школах у Римі. Оцінка випала прихильно. В наслідок тих праць Папа Лев XIII іменував

Часку сталим перекладчиком у Пропаганді й цензором усіх книг, які Пропаганда дістане від східних до одобрення. Мав також виховати кількох знавців східних мов. Від Пропаганди дістав о. Часка від того часу сталу пенсію: 1000 лір річно.

В 80 рр. у всіх майже східних Церквах був загальний упадок і замішання. М. і. велике замішання повстало на Лівані. Один сирійський священик видав брошуру проти Маронітів. Мароніти під проводом двох своїх священиків домагалися процесу, на який не згодився Ап. Делегат Пяві. Тоді Мароніти дивилися на самого Делегата як на ворога. Згадані два священики підбурили нарід, зневажили турецьке правительство, передусім губернатора Рустема-Пашу, французького конзуля Трікна, свого патріярха Стагга й багатьох інших. Повставали партії за партіями так, що Рим мусів вислати туди спеціального делегата, який провірив би справу на місці. На сей уряд вибрано о. Часку. В Бейруті мав подбати про належне видання сирійського часослова й закупити на Сході як найбільше східних кодексів. В дорогу вибрався 11. 6. 1879 р. Св. Отець уділив йому спеціального благословення. Вернувши опісля до Риму, привіз м. і. дуже точний і вірний образ східних Церков під панованням Турків. „Пять віків магометанського володіння, під яким ніякий акт бунту не пущено безкарно, виробили в тих народах характер підзорливий, недовірчивий, брехливий“... Про Маронітів каже о. Часка, що се нарід „добрий, гостинний і сердечний і тим різниться від усіх інших східних¹⁾, за те лакомі на гріш, ліниві й досить великі невіжі (е поп росо ігно-ганти), хоч мають деякий степень інтелігенції й хитрости“. Французів не люблять східні подібно як Турків, бо вони дають лихий приклад своїм некаатолицьким поведенням (бесіда про конзулів, що нібито опікувалися турецькими христіянами). Цікавий висказ о. Часки про маронітського патріярха: „è forse l'unico che in Oriente non dica bugia“ (се може одинокий на Сході, що не бреше). Мелхіти хитрої вдачі, з розвиненою інтелігенцією, зовсім необразовані, дуже вірні для своїх звичаїв, брусуваті, з підзорливим поглядом. До латинників і до Риму вони найбільше з усіх чують нехить“. Вірмени й Сирійці завсіди вбогі, мало образовані, але добрі, побожні й гостинні. Копти дуже вбогі й темні. Часка радить Пропаганді заложити для тих усіх народів спільну семінарію на Сході й подає на те дуже влучні рації.

¹⁾ В Азії й Африці.

Ми нарочно наводимо суд о. Часки про східних, бо се кидає світло, як він почувався опісля між нашим духовенством у Львові. Почувався так, як у себе в Римі!

Часка обїхав Єгипет, Палестину й Сирію й всюди приймали його з як найбільшою радістю й пошаною. Велике вражіння зробив на нього Єрусалим. По Ливані їздив верхом (на коні) і дуже любувався тамошними краєвидами. На Сході купив чимало рідких рукописів і в грудні 1879 р. вернув до Риму. Св. Отець був дуже з нього вдоволений. В Римі видав кілька коптійських папірусів і занявся студіями над первісним текстом сирійського перекладу св. Письма „Пешіто“ й перекладом Філюксена. З поручення Ап. Престола доказав Часка, що за достовірний текст ливанського Собору з 1736 р., який затвердив Венедикт XIV., належить уважати лиш лат. текст, а не арабський. Їздив також до Парижа 1883 р., щоб перевірити текст халдейського часослова, над яким працював кілька літ один халдейський священик. Оцінка випала також найприхильніше для того священика. У виборі нових урядників і професорів мав Часка у Пропаганді рішаюче слово. Дня 12. 4. 1889 р. св. Отець іменував Часку Конзультором св. Офіціум. Великі прислуги віддав по повороті зі Сходу своєму власному Чинові, який любив цілим серцем. Як генеральний Асистент і опісля генеральний Прокуратор, уратував те, що ще можна було вратувати перед немилосерною конфіскацією й купив великий дім для Управи Чина на via Sant' Uffizio 1. Велику славу в науковім світі здобув собі Часка виданням 1888 р. твору Таціяна „Diatessaron“ в сирійській мові й коптійсько-сагідійськими уривками св. Письма Ст. Завіта. В травні 1891 р. іменував його св. Отець Директором тайного Ватиканського Архіву (уряд той займав перед тим кард. Нергенгоетер, † 3. 10. 1890). На тайній Консисторії 1. 6. 1891 р. іменував Часку тит. архієпископом Лярісси¹⁾. Свячення відбулися 7. 6. в церкві св. Августина. Святителями були два єпископи Чина св. Августина (Піффері й Сепяччі) та кардинал Рамполя. Дня 10. 8. 1891 р. повідомив кардинал Сімеоні митрополита С. Сембратовича, що архієп. Часку іменовано Предсідником львівського Собору (з 1891 р.). Про участь Часки в Соборі займемося окремо.

Дня 30. 7. 1892 став Часка помічником Секретаря Пропаганди, 19. 9. Просекретарем, а дня 4. 7. 1893 дійсним Секретарем. Як Секретар прислужився Часка дуже Пропаганді. В тім часі дістав багато високих відзначень. Наконець 19. 6. 1889 р.

¹⁾ Пенсія нового архієпископа виносила 3.500 лір річно.

св. Отець іменував його кардиналом — пресвитером і надав йому як титулярну церкву — церкву св. Калікста. Кардинал Часка належав до св. Конгр. для єпископів і монахів, до св. Конгр. для поширення віри для справ Сх. Церкви, до св. Конгр. студій і до Комісії ревізії Сх. Церкви.

Правдива кар'єра Часки зачалася щойно 1888 р. від часу, як сам Папа Лев XIII звернув на нього свою увагу. А сталося се силою принагідних обставин, без яких бувби може Часка зійшов майже незамітно з сього світа. В родинній місцевості Папи, Сагрінето, був колись монастир ОО. Августинів, який закрито за наполеонських часів і який з невеличкими своїми посілостями набула родина графів Печчі. Лев XIII, що дуже дбав про Карпінето, рішив відбудувати церковцю й монастир оо. Августинів і поручив ту справу тодішньому генер. Прокураторови Чина о. Часці. Часка виконав поручене діло якнайліпше й тоді Папа поручив ще йому вибудувати в Карпінето кілька захистів, відновити тамошні церкви, побудувати лічницю, добрі дороги, пам'ятник Христа на горі Карпіно і свій у церкві, перевести водопроводи до міста й т. п. В короткім часі й те виконав Часка як найліпше й здобув собі велику прихильність графів Печчі, кривних Папи. Від того часу Часка був у Карпінето дуже милим гостем і великим приятелем родини графів, а через те й самого Папи.

Кардинальською пурпурою не довго втішався Часка; всього півтретя року. Від давна він був хорий на серце. 20. 8. 1901 чувся досить ослаблений і поїхав до Карпінето в надії, що гірське повітря скріпить трохи його сили. Та даремні були його надії. Вже 12. 10. мусів вертати до Риму. Його дні були почилені. Приготований давно на смерть, умер дуже спокійно 6. лютого 1902, в 6 год. 40 мін. рано, в палаті Черасі на via del Babbuino 51, на запалення мозку. Тіло перенесено до церкви S. Maria del Popolo. На торжественнім заупокійнім богослуженню були приявні 23 кардинали, французький амбасадор і заступники Нікараґви й С. Домінго. З кардиналів були м. і: Aloisi-Masella, Cavagnis, Gotti, Ledochowski, Rampola, Respighi, Steinhuber і V. Vannutelli. Був також пізніший кардинал П. Гаспаррі. Похоронено кардинала Часку на Campo Verano в каплиці оо. Августинів. В далекім Поліняно жили ще в тім часі браття й сестри Покійного.

Б) Архиеп. Часка й львівський Собор 1891 р.

Від львівського Собору 1891 р. ділить нас уже більше ніж 40 літ. Часи перед Собором були дуже незavidні для нашого

народу в Галичині й ще більше незavidні для нашої Церкви. В Австрії покутував ще тоді дух йосифінізму, з яким зжилася також бодай значна частина нашого духовенства. Віденський Нунцій Серафим Ваннутеллі виставив йому в листі до Риму дуже непохвальне свідoctво: „...il quale nella sua grande maggioranza manca interamente di spirito sacerdotale, trascura quasi tutti i suoi doveri“¹⁾... Як звiсно, наші послы-священики голосували за протицерковними законами, які обмежували кат. життя в Австрії²⁾. Тодішні народовці виступали дуже часто проти Церкви й переймалися захiдно-европейськими атеїстичними засадами, які вицiплював у молодь М. Драгоманів. Страшний гнет сильніших викликав уже передтим зневіру в свої власні сили і сильну русофільську партію, що зовсім хилилася на російський бiк. Та партія вважала національно-релігійну асиміляцію з Москалями за прояв „руссаго патріотизма“. У Відні працював успішно Раєвський, у Львові й на Холмщині святоюрці. Найбільше звернув на себе увагу в Римі й у Відні „подвиг“ галицьких відступників у холмській єпархії і процес Ольги Грабар (Гнилички) з переходом Наумовича на православіє. Щоб ратувати загрожено кат. віру в Галичині, Рим з підмогою Відня зачинає Реформу Василянського Чина, основує станиславівську єпархію, обсаджує єпископські престולי певними людьми й обережно приготує реформу духовенства й скріплення карности на провінціональнiм Соборі. І вийшло таке, що наше духовенство, особливо „обрядовці“, яке передтим дуже бажало Собору, як побачило, що з гори повіяло іншим духом, почуло якийсь страх перед Собором. Але Собор мав таки відбутися!

Почин дав митрополит С. Сембратович. У листі до Риму з дня 6. 12. 1888 р. просить дозволу скликати Собор у 1889 р. Префект Пропаганди, кард. Сімеоні в листі з 18. 12. 1888 р. висказав бажання, щоб Предсiдником Собору був Папський Делегат (як се було на Замойськiм Соборі), якщо се не булоб якою перепорою для Собору. Щоб знова Делегат міг брати активну участь у Соборі, пожадане булоб, щоб він відбувався в лат. мові. (Листа того не маємо під рукою, але такий його зміст виходить з дальшої переписки). Дня 28. 1. 1889 був митрополит разом зі станиславівським єп. Пелешом у єп. Ступницького в Перемишлі, щоб спільно порадитися, як мають відповісти на лист із дня 18. грудня. Вислід тої спільної наради подав митрополит у листі до Риму з дня 13. 2. 1889 р.: „...згодилися

¹⁾ (Всьому винне духовенство), якому в переважній його частині зовсім бракує священичого духа й яке занедбує майже всі свої обов'язки.

²⁾ Гл. К. Левицький, ст. 138-140.

мы, що въ загалѣ не стоялобы нѣчого на перешкодѣ, противно булобы корыстно й честно для Синода, колибъ бувъ присутный и предсѣдавъ на нѣмъ Посланникъ Апостольскій, однакожь такъ, щобы бесѣда въ Синодѣ, такъ въ зѣбраняхъ, якъ и за-засѣданяхъ, була руска, не выключаючи латиньскои... ..А на-ко-нецъ що-до особи Делегата Апостольского, то не сумніваємося, що св. Престоль схоче намъ прислати такого, котрый бы не давъ ніякого поводу Русинамъ до пѣдозрѣваня о якійсь поли-тичний напрямъ, не спрїяючій ихъ справамъ церковнымъ и народнымъ“. Митрополит (не знаємо чи сам чи на жадання Пропаганди) вислав до Риму справлений дещо текст віроіспо-відання, яке приписав для східніх католиків Папа Урбан VIII. Пропаганда затвердила той текст письмом із дня 21. 6. 1890 ч. 846/41. Дня 12. 2. 1891 зїзд наших тодішних Епископів уло-жив порядок Собору, який Пропаганда приняла до відома дня 4. 7. 1891 ч. 337/14. Багато було клопоту з участю в Со-борі д-ра І. Шараневича. Пропаганда дуже нерадо згодилася на просьбу Митрополита, щоб він був приявний на Соборі, навіть як звичайний свідок, без дорадчого голосу. Опісля пока-залося, що Пропаганда мала слухність.

Дня 27. 7. 1891 р. Митрополит проголосив скликання Собору на день 24. 9. тогож року, подаючи точний, як здава-лося, порядок Собору. Цікаве, що те проголошення видане в такім дусі, наче сам Митрополит мавби бути предсідником тогож, бо про участь і чинности Папського Делегата нема згадки. Здається, що Митрополит сподівався, що Рим не при-шле Делегата. Тимчасом, як уже „курренда“ була випечатана, дістав Митрополит лист від Сімеоні'я з датою 10. 8. 1891 р. ч. 368. Була се відповідь на письмо з дня 13. 2. 1889, що-до Ап. Делегата: „... св. Отець... благоволилъ именовати на поче-стный урядъ — предсѣдателя тогоже Синода Монсиньора Пре-освященного Отця Августина Часку зъ Чина Августиніянѣвъ, Ар-хієпископа Ляриского. — Речений Пралат есть ѡтъ довшого часу совѣтникомъ сего св. Зѣбраня, котрому здѣлавъ важній прислуги, чи то въ свойствѣ предсѣдателя тогоже Зѣбраня для бесѣдъ восточныхъ, въ котрыхъ есть вельми досвѣдченный, чи то въ порученяхъ великої ваги, котрі були Ёму кѣльократно повѣрені, и зъ котрыхъ то ѡнъ вывязався съ великою свѣдо-мостію и благоразуміємъ. За тїи и инші Ёго знаменитї услуги взнѣсь Ёго св. Отець на важне становиско Префекта Архі-вѣвъ св. Престола. Мило менѣ задля того забезпечити Васъ, що ѡнъ ѡтповѣсть цѣлковито довѣрію, яке въ Нѣмъ св. Отець положивъ, и довершитъ свѣй урядъ съ вдоволенемъ руского

Епископату“. Даліше повідомляє Кардинал, що Часка приїде з початком вересня зі своїм приватним секретарем (о. Сальві) й одним послугачем на кошт Пропаганди та поручає приготувати відповідне помешкання.

Знаючи, який буде порядок Собору, Часка приготував деякі предмети, що їх малося піддати дискусії на Соборі й дня 14. 9. 1891 був уже у Львові, де повитав його торжественно Митр. Сембратович. На вступі вже зазначив Часка, що прибуває, як приятель Русинів. На обіді в честь Ап. Делегата, який улаштував Митрополит 17. 9., виголосив Часка дуже симпатичний тоаст у честь укр. народу. В Соборі брав Часка дуже активну участь. Свідчить про те лист нашого Епископату до Папи Льва XIII з дня 8. 10. 1891. Сміло можна сказати, що без його участі може бувби Собор розлетівся. Часку всі хвалять і Сімеоні і Папа Лев XIII (в листі з дня 4. 9. 1891 до самого Часки) і наші Епископи і Шараневич і Малиновський і ректор віденської семінарії Сембратович. На Соборі мав Часка чимало прикrostей, однак „до теперь разсудностію въ трактованію справъ Собора отличалъ ся“¹⁾, а як уже дечого було йому за багато, збивав противників сарказмами. Нпр. Шараненичови на слово: „ego dixi“ (даліші слова фрази: et salvavi animam meam) відповів Часка: „...et perdidisti animam tuam!“ На Соборі завсіді хвалив те, що гідне було похвали, ганив те, що було невідповідне. Але притім завсіді поводився щиро як із приятелями. Загал нашого духовенства пращав Ап. Делегата з правдивою любовію й він зовсім інший звіт здавав про нас перед компетентними чинниками, як колись про Мелхитів.

„Будучи въ Вѣднѣ въ справахъ Институтскихъ, пише д-р Шараневич, посѣтилъ я Ректора о. Сембратовича; той мнѣ розказаль о легатѣ апостольскомъ Ciasca, якъ дуже добре виражалъ ся о рускомъ клерѣ, що нарѣкаль на нетактовність єпископалат., который ему предносилъ передъ розпочатиємъ синода свои услуги, предостерѣгаючи его передъ Русинами, якъ лгунами и интригантами, и що Ciasca тои услуги впростъ не принялъ; нарѣкаль на архієп. Моравского, що не отдалъ ему прощальную визиту, назваль его чоловікомъ „rusticum“. Потомъ розказываль Сембратовичъ... що Ciasca былъ у цѣсаря на авдієнціи,.. заручаль о мирной прихильности руского клера для церкви и монархіи... Ciasca обѣщаль якъ найприхильнѣйше представленіе въ Римѣ справъ руского клера и руского народа и що отъ того представленія надѣеть ся добрыхъ успѣховъ“. І дійсно до-

¹⁾ Шараневич.

держав слова. У звіті св. Вітцеви про Собор хвалив наше духовенство, а передусім хвалив „molto la fede, la pietà, la prudenza, la forza e l'intelligenza di Mons. Sembratowicz¹⁾“, якому прислав дорогоцінний реліквіяр із мощами, дар справді великий від убогого римського архієпископа.

Постанови львівського Собору затверджено в Римі дня 5. травня²⁾ 1895. Без сумніву найбільше потрудився в тій справі Часка. Також і те можемо сказати, що кардинальський капелюх дістав митрополит Сильвестер на поручення не Поляків (як де-то невиразно підносить), але на поручення архієп. Часки.

Дня 19. грудня 1897 р. відбулася торжественна інавгурація укр. Папської Колегії в Римі. На обіді був м. і. також і архієп. Часка. Наші Єпископи вручили йому в тім часі прегарний єпископський перстень. Хто знає чи може саме через нас він мусів так довго чекати на кардинальську гідність? Кардиналом став він, як се вище подано, 19. 6. 1899. В тім часі не було вже між живими ані кардинала Сембратовича († 4. 8. 1898.), ані Еп. Пелеша († 1896 р.). Сердечний гратуляційний лист вислав новому кардиналові дня 28. 6. 1899 перемиський Єпископ Чехович, з яким познайомився Часка мабуть у Римі. Зі смертю Часки зійшов у могилу один із найліпших і вірних приятелів нашої Церкви й нашого народу.

¹⁾ Perini, ст. 87.

²⁾ а не березня, як се подано в перекладі.

В. Д.

Статистика католицького Сходу

[Гляди: „Добрий Пастир II (1932) ст. 194-214].

Перегляд монаших Чинів і законних Згромаджень східного обряду

I. Мужеські Чини й Згромадження.

Вони діляться на 5 груп: 1) Монахи; 2) Жебручі Чини (мендиканти); 3) Священічі Чини; 4) Церковні Згромадження; 5) Звичайні релігійні Інститути. Монахи, себто перша група, упорядковані в поазбучнім порядку. Чотири прочі групи обіймають різні релігійні родини в хронологічним порядку відповідно до часу, коли вони стали законними стоваришеннями, або коли вони виділилися із західних Чинів в осібну монашу галузь східного обряду.

А. Монахи.

Схематично так упорядковані:

I. Антоніяни:

1) Мароніти Ливанські, або Балядити, 2) Мароніти Св. Ісаїї, 3) Мароніти Алепіни, 4) Халдейці Св. Ормізда.

II. Василіяни:

5. Італійські (Гротаферрата), 6. Св. Йосафата, 7. Мелхіти Св. Відкупителя, 8. Мелхіти Св. Йоана з Шуваїр, 9. Мелхіти Аллепіни.

III. Мелхитаристи Вірмени:

10. Венецькі, 11. Віденські.

IV. 12. Студити.

Б. Жебручі Чини (Мендиканти).

13. Терціярі Малябарські Кармелітани, 14. Менші Брати, 15. Менші Брати Конвентуали.

В. Священічий Чин.

16. ОО. Тов. Ісуса.

Г. Церковні Згромадження.

17. Місіонарі-Мароніти з Караїму, 18. Місіонарі-Сирійці-Єфреміти, 19. Місіонарі-Мелхіти Св. Павла, 20. Августиніяни-Асумпціоністи, 21. Згромадження Воскресення (Воскресенці), 22. Згромадження Св. Відкупителя (Редемптористи), 23. Африканські місіонарі з Ліону, 24. Обляти Непорочної Марії, 25. Брацтво малянкарійське Наслідування Христа, 26. Малябарські Обляти Св. Серця, 27. Конгрегація Місій (Малябарці).

Церковні Інститути.

28. Браття християнських шкіл.

І. АНТОНІЯНИ

Історичні дані: Св. Антоній Єгипетський (251-356) се батько пустинного життя. Ще за його життя багато людей пішло за його приміром. Все таки св. Антоній не мав на думці згуртування своїх учеників в осібну релігійну одиницю, тому між ними була тільки звязь моральна, оскільки всі наслідували спосіб життя Святого. Монаше правило т. зв. правило св. Антонія видав вперше 1646 р. мароніт — Абрагам аль-Гакляхі, а в друге Лука Ольстеній 1661 р., під наголовком: „*Aporhptegmata Patrum*“. „Правило св. Антонія“ примінено щойно 1695 до спільного монашого життя, коли то трьох маронітських молодців, на бажання Патріярха Стефана ад-Дувайгі зійшлося разом, щоб створити початок релігійного стоваришення на взір захадних чинів. Вони вибрали правило найбільш популярного Святого, та замешкали в однім з опущених монастирів. Сьогодні різні антоніянські монастирі цілком від себе незалежні, хоч їх конституції майже тотожні.

1. Антоніяни Мароніти Ливанські або Балядити

Початкове монаше життя Маронітів, се пустинножителство. Розвивалося воно передусім в кітловині Ваді Кадіша, яку численні печери робили дуже придатною до того рода життя. З початком XVII. ст. ся долина стала огнищем, серцем християнського життя мешканців Ливану. З кожним роком появлялися нові монастирі. Монахи не складали формальних обітів або професій. Носили тільки спільну монашу одержу.

Властивий основник маронітського монахізму се патріярх Стефан ад-Дувайгі. (1671-1704). Студіюючи в Римі приглянувся способови життя захадних Чинів, й постановив примінити сей спосіб до маронітських еремітів. Поміч в переведенню сего діла знайшов у трьох молодцях (пізніших єпископах), що 1695 р. прийняли з його рук монаші рясі. Зложили тільки обіт убожества. Приняли правило Св. Антонія, яке Патріярх Стефан апробував 1700 р. Тоді зложили вони торжественні 4 обіти: убожества, послуху, чистоти і скромности. Життя нового Чина зачало скоро розвиватися, а 1732 р. Папа Клим. XII. заапробував конституцію через Брєве „*Apostolatus officium*“.

Згромадження спершу називане „Алепіни“ (бо перші монахи були Алепіни) прийняло пізніше назву „Ливанське“. „Монахів називають також „Балядити“, т. є „краяни“, для відріжнення від чистих Аллепінів, що відокремилися 1770 р. в осібне Згромадження.

Монастирі — незалежні — підлягають надзору Патріярха. Всі три Антоніянські стоваришення діляться на провінції. Головна управа належить до генеральної Капітули, що збирається що три роки. Характер життя — контемплятивний, хоч з конечности часу монахи займаються подекуди душпастирюванням та веденням шкіл.

Статистика:

Осідок генер. Абата: Монастир Садаталь-Маунат — республіка Ливанська. Провінцій — 5; монастирів 33; Монахів — 645; в тім 310 святих, 205 братів та 130 новиків. Новіціятів — 2; ювенатів 2.

2. Антоніяни Мароніти Св. Ісаїї

Не всі маронітські монастирі прилучилися до Ливанської Конгрегації. Деякі не прийняли нової конституції. Їх об'єднав у нову Конгрегацію Еп. Гавриїл Блявзаві, та надав їй ім'я Св. Ісаїї. Доповнене правило Св. Антонія заaproбував Патріярх Стефан ад-Дувайгі в 1703 р. 1740 заaproбував нову конституцію Папа Климент XII через Бреве „*Misericordiarum Pafer*“.

Під зглядом тексту ся конституція майже ідентична з конституцією Ливанської Конгр. — Система правління й спосіб життя — такі самі, як у Балядитів.

Статистика:

Осідок ген. Абата: Монастир св. Рокка в Байруті (Републіка ливанська); Провінцій — 4; монастирів — 25; Монахів — 130; в тім 110 свящ., 8 братів, та 12 студентів. Новіціят — 1; студентат 1.

3. Антоніяни Мароніти Алепіни

Місто — Алеп мало в XVI-XVIII ст. дуже великий вплив на католицьке життя Сирії, а тим самим на всі християнські тамошні громади. Чарівний Алеп був тоді осередком комунікації між Сирією, а Мезопотамією. Алеп — був осідком папського легата; там мали свої монастирі Францискани, Капуцини, Єзуїти та Кармеліти.

Від 1527 р. Алеп — се осідок єпископа-ординарія. В останнім столітті Алеп стратив частинно своє давнє значіння, яке знова зискав через побудовання залізниці між Алеп а Раяк. (1902). Завсїгди був центром інтелектуального життя, а релігійні квестії цікавили не лише духовенство, але й народ. Звідси — ніщо дивного, що Алепіни знані із свого партикуляризму у всім, а передусім з дрібничковости у релігійних справах, особливше в обрядах: мають свої питоменности, на які є дуже горді та вразливі. Одна з консеквенцій сего партикуляризму, се сформовання так у маронітів, як і мелхітів конгрегацій, віддільних від інших.

1747 р. мала зібратися генеральна капітула ливанських Антонінів у монастирі в Таміш. Алепіни пропонували своє місто; вкінці постановили відділитися від Ливанських Балядитів. Квестія тревала через 10 літ. 1757 р. старався запобічи розділові сам Венедикт XIV., але безуспішно. Вкінці 1768 р. поділено монастирі й добра між оба Згромадження. Папа Климентій XIV. заaproбував поділ. (1770). Від сего часу Антоніяни ливанські називаються „Балядити“ для відріжнення від сеї нової Конгрегації, що задержала назву „Алепінів“.

Статистика:

Осідок ген. Абата: Монастир Вознесення в Лювайзег (Републіка ливанська); Провінцій — 2, Монастирів — 14; Монахів 132; в тім 100 свящ., 8 братів й 24 студ. Новіціят — 1; Ювенатів — 2.

4. Антоніяни Халдейці Св. Ормізда

Початок монашого життя в імперії Сассанідів — добре знаний. Припадає він на початок IV. ст. Під кінець сего століття існували вже

з організовані монастирі. В VI. ст. два Авраами, один з Кашкар, а другий з Нетпар відвідали єгипетські монастирі, ввели в Мезопотамії та Персії традиції єгипетського монахізму, а їх ученики заклали понад 30 монастирів, на основі правила Авраама з Нетпар.

Сі мезопотамські й перські монахи не вели життя зовсім відокремленого від світа: жили між народом та сповняли душпастирські обов'язки. Вони були великими вихователями християнського населення та пропонували св. Євангеліє між поганями. В VII. ст. один з цих монахів, Гормізд, заповнив коло міста Алькоси монастир, що зачав зватися його іменем Раббан (монастир) Гормізд. Життя монастирів розвивалося дуже гарно; але коли Монголи прийняли іслам — почався декадентичний рух в несторіанській Церкві, а з ним поступовий упадок монастирів так, що з початком XIX. в. всі були в руїні. В тім часі один купець з Мардіну, Гавриїл Дембу, Халдеець — католик, виздоровівши з недуги сповнив свій обіт вступлення до монастиря й прийняв рясу ливанських Антоніанів. По кількох літах вернув у вітчизну, та обняв зруйнований монастир — Раббан Горміздо.

Зібраним коло себе новикам надав правило св. Антонія. 1830 р. Пропаганда заапробувала конституції сеї Конгрегації й надала їй ім'я халдейського мученика св. Ормізда, що погіб мученичою смертю в часі переслідувань Сапора II. (IV. ст.). Початкове життя монахів було дуже строге: мешкали в печерах, жили з праці рук, харч був дуже бідний. 1845 р. Григорій XVI. заапробував дефінітивно се Згромадження, а у правилі ввів одну зміну, а саме обов'язок душпастирювання: сьогодні 20 цих монахів-св. обслуговують 15 парохій.

Організація — ідентична з прочими антоніан. Конгрегаціями.

Статистика:

Осідок ген. Авви: Монастир Натрат Зара, коло Алькош. Монастирів — 3; Новіціятів — 1; Монахів — 55; в тім 20 св.в., 35 братів.

II. ВАСИЛІЯНИ

Св. Василій се один з найголовніших законодавців монашого життя. Найважливіші його аскетичні твори (короткі й ширші правила), се не правила середньовічної, або й модерної міри; се відповіді на різні питання учеників. Великий вплив на розвій монашого життя на Сході мали також аскетичні твори інших Святих — патристичної доби, як н. пр.: Св. Макарій Єгипетський, Св. Єфрем Сирійський, Св. Ісаак Нінівійський, Св. Григорій Студит і пр. По звичаєвому східному поняттю — кожен монастир незалежний від іншого, безпосередно підлягає своєму єпископови-ординарієви. Кожен монастир мав свій фундаментальний типік (*τυπικὸν κτητορικόν*) та літургічний типік, аналогічний до західного „Ordo perpetuus“.

Східний грецький монахізм взяв початок від т. зв. „студеїв“, або „філопохів“. Се були світські люди, що посвячували своє життя ділам побожності, а в особливий спосіб обслуговуванню церков. При тім вони не складали ніяких дійсних обітів. Щойно пізніше, під впливом єгипетських монахів появляються тут і там відокремлені пустиножителі — ереміти, а то й гуртуються вони в „лаври“, т. є мешкання близькі одно від другого, зі спільною всім церковцею. Від „лавр“ — вже дуже скорий

перехід до дійсного монастирського життя. У більшому числі згуртовуються в одну моральну цілість під проводом т. зв. „ігумена“. Назва „Чин Св. Василя“ появився на Заході, а саме в часі реформи монашого життя між Греками у полудневій Італії. Через конституцію василіянської Конгрегації в Італії Григорій XIII (1579) влив у знемощений організм византійського монахізму нового, західного духа, та пхнув його на шляхи величавого розвою. З часом всі інші василіянські Конгрегації примінили ідею Григорія XIII. до свого життя, в переводженню реформ.

5. Італійські Василяни

Так звані „італійські Василяни“, се по ідеології синтеза грецького, єгипетського та сирійського монахізму.

Сьогодні загально прийнята опінія, що заперечує лучність та безпереривність між клясичним геленізмом Великої Греції та між геленізмом византійської доби. Перерва припадає на IV і V століття, коли то Сицилія і Італія були майже латинськими областями. Новий наплив геленізму припадає на VI. ст., коли то Сицилія була залежна від патріциїв номінованих прямо з Царгорода. Політичне й адміністративне життя спомогали сильно геленізацію. В VII. ст. Араби заняли Сирію (636) і Єгипет (640). Се спричинило сильну еміграцію населення з занятих країв до Греції, а передусім до Сицилії. Між емігрантами було багато монахів. З другої сторони переслідування іконоборців спричинили наплив монахів з Греції до Сицилії й півд. Італії. Завдяки сим історичним подіям південна Італія стала місцем, де перехресчувалися всі три струї монашої ідеології: сирійська, єгипетська й грецька, що з бігом часу витворили новий тип монахізму. Брак спокою й безпереривна небезпека зі сторони Сараценів (північно-африк. племен) перешкаджали повстанню правдивих монастирів. Монахи жили по печерах, що ще й досі задержали сліди колишнього монашого житла. Ще й досі у багатьох печерах півд. Італії можна стрінути тут і там рештки фресків у східному стилі. За се норманська доба (1040-1198) справді золота для ітально-грецького монахізму. В тім часі повстає много монастирів; монахи переходять з пустинного до спільного життя. Від пановання Анджоїнів (1266-1282) почалося життєве асимільовання елементу грецького з італійським населенням, а в злуці з сим декаденція грецьких монастирів. З числа 250 монастирів полишилося лише декілька. Прочі, або опущені опинилися в руїнах, або перейшли на власність західних Чинів. Від половини XV. ст. починається віднова східного монахізму в Італії, а саме завдяки Кард. Бессаріонові, що зретагував для вжитку монахів збір правил т. зв. василіянських. Він скликав 1466 р. першу генеральну Капітулу. Все таки всі ті забіги Кардинала Бессаріона полишилися майже безуспішні. Щойно папа Григорій XIII скликав у Мілеті в Калябрії другу ген. Капітулу, а 1579 буллею: „Benedictus Dominus“ дав конституцію для Конгрегації Василян Італії й Еспанії. Внутрішній устрій сеї Конгрегації подібний до устрою оо. Венедиктинів. Еспанська галузь сего нового Чина скоро загинула, а італійська довгий час ледви що животіла. У багатьох монастирях, особливо в Гротафераті, лише назва вказувала на східне походження, впрочім, почавши від монахів — переважно Італійців, а скінчивши на обряді — (багато з монахів мало право правити богослуж. в лат. обряді, якого радо держалися) — й монастирі були

чисто італійські. Рік 1770 приніс повний упадок для сего Чина. Карло VII, неаполітанський король, зарядив конфіскацію монаших дібр, а Фердинанд IV. законом про секуляризацію Чинів дав останній удар слабо розвиненому організмови італійських Василіян. Полишився їм тільки монастир в Гротафераті, який полишено, як національний пам'ятник, а монахів полишено при ньому титулом сторожі. 1870 р. Пій IX. припоручив монахам Гротаферати поворот до чистого грецького обряду, тому по думці сего розпорядження й монастирську церкву примінено до обрядових вимог, що довершено аж в 1930 р. 1920 р. Василіяни з Гротаферата одержали новий монастир в Меццоюсо в Сицилії. Конституції сеї Конгрегації заaproбувала Св. Конгр. Схід. декретом з дня 6. IV. 1929.

Статистика:

Монастирів: 2: 1) Гротаферата й Меццоюсо. Монахів 23 (14 свящ. та 9 братів). Новіціят з 7 новиками в Гротафераті.

Заввага: Монастир безпосередно підлягає Римському Папі, що є його протектором.

6. Василіяни св. Йосафата

Монаше життя, введене на території київської митрополії, розвивалося величаво. Все таки, аж до Берест. Унії не було старань зорганізування монастирів в одну цілість. Навіть у добі підготовування Унії реформаторська діяльність спочивала передусім у руках світських, що згруповані при могучих Брацтвах, послуговувалися монахами, наче орудниками. Реформу руських монастирів започаткував св. Йосафат Кунцевич, пізніший Архiep. Полоцький, що прийняв монашу рясу 1604 р. у монастирі Св. Тройці у Вильні. Сей монастир був під наглядом митрополита Іпатія, а уряд архимандрита сповняв Самуїл Синчило. 1608 р. Синчило старався відірвати сей монастир від Унії, та митрополит кинув на нього клятву й архимандритом іменував Й. В. Рутського, що рік передтим вступив до сего монастиря. Завдяки Рутському справи в монастирі прийняли инший оборот й по кількох літах кількох молодців із сего монастиря вислано на студії до латинських семинарій та єзуїтських домів.¹⁾ Під кінець 1613 р. св. Йосафат став ігуменом жировецького монастиря, славного з прощ до „Жировецької Богородиці“, якої копія сьогодні знаходить велике почитання в Римі у церкві Св. Сергія і Вакха, де тепер є осідок Архимандрита й його курії.

Реформу започаткував св. Йосафат, та зорганізував її і довершив Рутський. Уроджений в кальвінізмі, став католиком лат. обряду, а опісля на формальне жадання Климента VIII. повернув до обряду своїх предків. Рутський мав концепцію монашого життя зовсім іншу від чистого византійського типу, який мав на меті контемплативне життя з завданням усовершенування головно власних членів, при повнім залишенню апостольських праць.

Рутський, питоμεць Єзуїтів у Грецькій колегії (чому не питоμεць Грецької Колегії під зарядом оо. Єз. Се відтяжилоб сей дуже поважний твір від тенденційности автора; Прим. Редакції), приглянувся живій ді-

¹⁾ Належить звернути увагу на тенденційність автора, що з незнаних причин сильно підчеркує ролю оо. Тов. Ісусового у піднесенню монашого життя Ч. С. В. В. Не перечеимо участи оо. Єзуїтів у реформі Чина С. В. В., але се мало місце щойно по 300 літах.

яльності Товариства, й зрозумів потребу подібного й для своєї Церкви, що боролася тоді проти навали схизматиків. Вже як митрополит (1614) скликав у своєму замку Руті першу генеральну Капітулу реформованих Василиян й надав їм Правила, які після автора сеї частини Статистики мали відкопіювати аж до дрібничок способ життя й правила Товариства Ісуса. Генеральна Капітула з 1780 р. в Тороках ще вірніше відкопіювала правила *Instituti Societatis Jesu*.¹⁾

Характеристична черта реформи Рутського: се добре обдумане централізація Чина. Рутський згуртував усі монастирі в одну цілість, що підлягала авторитетови одного Протоархимандрита, що мав право переносити монахів з одного монастиря до другого, відповідно до потреби хвилі й місця, узглядаючи індивідуальні здібності підляглих монахів. Се облекшувало заряд Чина, вводило дисципліну й карність та було дуже корисне з огляду на унійну працю. Чин осягнув більшу працездатність та меткість, та став сильним забором проти руйнівної праці схизматичких агентів, на сторожі дорогого окупленого та з трудом здобутого скарбу унійних цінностей. Автор признає всі ті заслуги Рутському, завважує що вони були дуже на часі, однак відкриває своє невдоволення, що через централізацію управи й виняття зпід безпосередньої влади Єпископів — „Чин віддалився від ідеалу східнього монахізму.“²⁾

Вибір Протоархимандрита мав бути свободний, без вмішування й впливу посторонніх чинників, і то таки з поміж самих монахів: не міг ним бути член єпархії церковної, н. пр. митрополит. Рівнож Рутський постановив, що кожний Митрополит повинен постаратися о помічника з правом будучого наслідника, вибраного з поміж оо. Василиян на пропозицію Протоархимандрита. Також наложив монахам додатковий обіт, а саме не старатися про жадні достоїнства. Не завжди вибрано єпископів з поміж Василиян; деколи вибір падав і на світських священників, та вони перед свяченнями мусили бодай по короткім побуті в монастирі

¹⁾ „Metropolita (Рутський) convocò il primo Capitolo generale dei Basiliani riformati, e, col' aiuto di due teologi gesuiti chiamati a consiglio, diede loro un abbozzo di Costituzione che rispecchiavano fino agli ultimi particolari (1), il genere della vita della Compagnia. Quel' impronta e rimasta sempre alla Congregazione fino all' ultimo Capitolo generale legislativo, tenutosi a Torokany nel 1780, il quale non fece altro, che copiare ancora di più l' institutum Societatis Jesu.“ (p. 325). — Ось італійський текст сего місця. — Мова про копіювання правил ОО. Єзуїтів пересадна й тенденційна. Се, що по суті річи „копіював“ Рутський від оо. Тов. Ісусового, се знаходилося у всіх майже західних Чинах, а в дальших основах знаходиться таки в самих правилах св. Василія, а саме: активний характер. Дійсно: в часі, коли Рутський переводив реформу, майже всі західні Чини (отже не лише оо. Тов. Ісуса), віддавалися апостольській праці. А вже всі модерні Конгрегації, побіч самоусовершенування, на першому плані узглядають апостольську працю. Тому Рутський при реформі не „копіював“ правил *Societatis Jesu*, але відновив у правилах ОО. Василиян те, що передше вже у них було, однак з часом було упосліджене, а саме: апостольська діяльність. Сего вимагала нагляча konieczність тяжкої хвилі: запущення унійної ниви, при повнім браку освіченого, готового на жертви світського духовенства, якого то браку мали виповнити зреформовані ОО. Василияни. І в тім саме велика заслуга Рутського.

²⁾ „Organisazione di certo vigorosa e perfettamente adatta alla vita attiva, ma poco rispondente all' ideale degli antichi monasteri orientali“ (p. 325). Хочби й так, то заслуга Рутського нічого не терпить: пожертвував „ідеали схід. монахізму“, коли ходило о добро Унії. Ріжні „східні ідеали“ мусять уступити місце, а то й зникнути, коли ходить о добро Церкви. Врешті безпосередня залежність Чина від Апостольської Столиці становить вищий „ідеал“ ніж „ідеал схід. монахізму“ в залежності Чина від влади Єпископів.

зложити чернечі обіти. Сей звичай затвердив Замойський Собор¹⁾ (tit. III., De Episcopis) 1720 р., його знесено щойно на Львівськiм Соборі 1891 р.

В дійсности рідко заховувано сі приписи. Так н. пр. Митрополити: Рафаїл Корсак, Антоній Селява, Гавриїл Коленда — задержали титул Протоархимандритів. Тільки Кипріян Жоховський зрезигнував, коли вибрано його на місце Коленди.

Через Бреве: „*Exponi nobis*“ з 20. 8. 1631 Урбан VIII одобрих реформу Рутського, надаючи новій Конгрегації назву „Св. Тройці“, або „Литовської“. До Унії прилучилося згодом много монастирів з епархій Луцької, Пинської, Холмської, Львівської й Перемиської, та не приступили відразу до области Литовської. — Щойно Замойський Собор (1729) порішив їх злучення в одну осібну Конгрегацію. Сей декрет виконано аж в 1739 р. на генеральній капітулі у Львові за митр. Атаназія Шептицького. Нову Конгрегацію названо „Покрови Пр. Д. М.“ З огляду на Бреве Венедикта XIV. „*Etsi dubitare*“ з 27. II. 1749, зібралася генеральна Капітула обох Конгрегацій: „Св. Тройці“ й „Покрови“ в Дубні 1743, на якій прийшло до зєдинення обох Конгрегацій в одну під назвою: „Чин Св. Василя Великого“, що ділився на дві провінції: Литовську й Польську. Резолюції дубненської Капітули затвердив Венедикт XIV через бреве: „*Inter plures*“ з 11. 5. 1744. Протоархимандрит мав бути вибираний раз з сеї, раз з тої провінції.

Сей розділ був збережений навіть по розборах Польщі. 1744 р. всіх Василянів було около 1,300 в 72 монастирях литовської та 69 польської провінції. Згодом 1780 р. створено третю провінцію на Білій Русі під назвою „Св. Николая“.

За часів Николи I. (1825) починаєсь напрасне переслідування, а саме через указ з 16/18 II. 1832. По якимсь часі замкнено много монастирів. 1839 р. приходить знана затія Йосифа Семашка, а її оwoч: Чин Св. Василя перестав існувати в російськiм заборі. Чотири останні монастирі полишені в холмській дієцезії — зникли в 1875 р.

Не много краща доля стрінула Чин С. Вас. Вел. в австрійськiм заборі: над ним затяжіла важка примара йосифінізму. 1780 р. на домагання уряду створено нову, одиноку провінцію під назвою „Найсвятішого Відкупителя“, що обіймала всі монастирі, які знайшлися під австр. забором. Декретом з 1782 р. піддано всі монастирі під власть епархіальних Епископів; декретом з 17. 4. 1783 поділено Чин на дві провінції, відповідно до дієцезіальних територій, звинено менші монастирі, а монахів з тих монастирів перенесено до більших, яким уряд позволив „животіти“.

Крім сего заборонено приймати до монастирів монахів-чужинців. Перемиська провінція залишилась при давній назві „Найсв. Відкупителя“, підчас коли львівській надано титул „Св. Онуфрія“. Декретом з 14. 5. 1785, звинено провінцію Св. Онуфрія, долучуючи її до Найсв. Відкупителя. Винищеному ріжними сими адміністративними зарядженнями Чинowi декрет з 1802 р. привернув право самоуправи після власних традицій, в наслідок чого 1803 р. проголошено новий статут, ко-

¹⁾ Замойський Собор одобрих сей звичай з огляду на низький інтелектуальний стан світськ. духовенства. Та і з огляду, що майже всі світські священики були жонаті. Се була конечність. Коли ті перепони уступили, Львівський Собор усунув сей закон, допускаючи вибір Епископів також з поміж рядів світського безженного духовенства.

трий був правосильний аж до реформи Чина, зарядженої Львом XIII 1881 р. Реформа застала Чин чисельно невеличкий (14 монастирів). Ріжні політичні калькуляції так Росії, як і Австрії довели до сего, що з 141 монастирів з 1300 монахами з 1744 р. — полишилося в 1881 р. 14 монастирів з обмеженим числом монахів.

Василіянські монастирі в Угорщині остали незалежні від Галицької провінції, тому до них не відносилися декрети Замойського Собора, як також їх не обовязували зарядження Венедикта XIV. В мукачівській дієцезії полишилося 5, а у пряшівській 2 монастирі. Апостольським „Бреве“ „Ad Universalis“ з 25. VI. 1852, Пій IX. виделегував Кардинала Івана Сцітовского, Архієп. Грану, як Апостольського візитатора усіх Чинів у трьох церковних провінціях: Гран, Кальокса, й Агрія (Егер). Зі своєї сторони Кардинал до візитації василіянських монастирів уповажнив пряшівського Єпископа Йосифа Гаганец-я; сей скликав у вересні 1856 р. провінціоальну Капітулу у монастирі Св. Николая на Чернечій Горі. На сій Капітулі прийшло до зєдинення угорських монастирів, опрацьовано статут (виданий 1858 р. в Гран), що був правосильний аж до зєдинення сих монастирів з реформованою Галицькою провінцією. 1878 було в сих монастирях¹ 48 членів. Чотирнайцять галицьких монастирів найшлося майже в занепаді. Очевидно бажана була реформа; найбільше старався про неї галицький Протоігумен о. Климент Сарницький. Австроугорський уряд прихильно поставився до квестії реформи, як також і руський єпископат¹). З огляду на се Лев XIII. Апостольським листом „Singulare praesidium“ з 12. 5. 1882 порішив перепровадити реформу, повірюючи її перевести оо. Єзуїтам галицької провінції. Для сеї цілі вибрано добромільський монастир. У Добромилі отворено новіціят і дім студій. Бажанням Папи було, щоб Єзуїти так довго займалися реформою, як довго не знайдеться відповідне число самих ОО. Василіян, що змоглиб продовжати й довершити започатковане діло. І так: 1884. р. зреформовані Василіяни обняли в посідання й заряд монастир Св. Онуфрія в Лаврові, 1887 — Св. Онуфрія у Львові, 1891 — Рождества Г. Н. І. Христа в Жовкві, 1892 — Св. Николая в Крехові — і так поволи сталося з іншими. Гідні особлившої згадки з огляду на свої заслуги: Провінціал о. Генрик Яцковський, магістер новиків о. Гаспар Щепковський й ігумен Добромилія о. Альберт Бавдісс.

В міру зросту покликань — започатковано місії в Бразилії, Канаді й Америці, між нашими емігрантами. 1904. р. реформовані оо. Василіяни взяли заряд української Колегії в Римі, а 1924 р. повірено їм єпископський Семинар в Крижевцях (Югославія). 1922 р. реформа розтягнулась і на монастирі в Угорщині. 1921 р. Василіянин — Румун, Максим, вступив до Чина Св. В. В., зробив у Крехові новіціят і в той спосіб дав нагоду до відзискання давного монастиря в Біксад. Чин досі чисто український, поволи прибирає інтернаціональний характер. Саме той момент узнано за догідний до привернення давної організації. Генеральна Капітула в Добромилі 1931 р. привернула уряд Архимандрита, що враз із Конзульторами стоїть на чолі цілого Чина. Чин поділено на три провінції (галицьку, підкарпатську Св. О. Николая й американсько-канадійську) й одну віце-провінцію в Бразилії. Кожда провінція

¹) Про історію реформи оо. Василіян гляди: публікації о. Карівця ЧСВВ. в Новій Зорі. Р. 1932-1933.

має свого Протоігумена. На осідок для Архимандрита — вибрано Рим.

Для відріжнення від вже існуючої Василиянської Конгрегації з тою самою назвою: „Найсв. Відкупителя“ (Мелхіти), як також для зазначення великих заслуг Св. Йосафата у віднові Чина — оо. Василияни, на авдієнції у Св. Отця Пія XI. дня 24. II. 1932, дістали нову назву: „Чин Василиян Св. Йосафата“ (*Ordo Basilianus S. Josaphat*). Нову конституцію, опрацьовану з узягдненням апостольського листа „*Singulare praesidium*“ заaproбувала Св. Конгр. „*de Propaganda fide*“ декретом з дня 1. 6. 1896 р., по закінченню реформи.

Статистика:

Осідок Архимандрита: *Curia generalizia dei Basiliani di S. Giosafat, Roma (103) Piazza Madonna dei Monti 3.*

Монастирів: 32 у сімох державах, а саме: 18 у Польщі: 17 в Галичині, 1 у Варшаві; 5 у Чехословацькій республіці (Підкарпатська Русь); 1 у Ромунії; 1 на Мадярщині; 3 у Канаді; 1 в Америці; 3 у Бразилії.¹⁾

Монахів: 465 (127 свящ., 167 питомців; 171 братів.²⁾

Схолястика: при монаст. Св. Онуфрія в Лаврові з 30 клириками (також 1931 р.)

Новіціятів: 3; 1) при монастирі св. Николая в Крехові з 49 новиками; 2) при монаст. св. Николая на Чернечій Горі з 18 новиками; 3) при монастирі Св. Ап. Петра і Павла в Альберті (Канада) з 10 новиками. (Стан з 1931 р.)

Доми студій: 3; 1) філософії у Добромилі з 29 студ.; 2) теології у Кристинополі з 25 студ.; філософії у Мундаре (Альберта-Канада) з 13 студ. В Альберті також гуманістика з 13 студ. У Римі і в Інсбруці на студіях — 10.

Друкарні: Жовква й Ужгород.

Від 1924 р. публікується у Жовкві науковий журнал-періодик: „Записки Чина Святого Василия Великого“ — „*Analecta Ordinis S. Basilii Magni*“.

Заввага: Як з одної сторони відрадне явище, що нашому Василиянському Чинови присвячено найбільше уваги й місця, в порівнянні з реферованням інших Чинів, все таки треба зазначити, що не забагато місця присвячено нашому Чинови. Нпр. обговорюючи історію італійських Василиян, автор з точністю реферує навіть малозначні факти, коли в історичних даних Чина Св. Василия В. коротесенько зупиняє над деякими дуже важними подіями. Надто автор на оцінку Чинів дивиться під кутом своїх орієнтальних поглядів, тому не годен простити ніяких „ухилів“, хочби й конечних, від лінії свого світогляду, звідси то й тенденційність автора, повна неоправданих упереджень.

¹⁾ Автор „Статистики“ очевидно помилився, бо вичисляє тільки 23 монастирі, опускаючи зовсім бразилійські монастирі.

²⁾ Ся статистика передавна, бо з 1931 р. — В 1932 р. було: 148 свящ., 197 питомців та 189 братчиків — разом 534 душ. За один рік прибуло: 21 свящ., 30 пит., і 18 братчиків.

НА ВИБРАНІ ТЕМИ

Десятиліття Апостольського Листа »*Officium omnium*« (За Oss. Rom. 6. VIII. 1932, п. 172).

В перших днях серпня 1932 р. передав Св. Отець Пій XI на руки Ем. кард. Біслеті префекта св. Конгрегації семинарів і студій Апостольський Лист „*Officiorum omnium sanctissimorum*“. У сім Листі Св. Отець Пій XI не лише затверджує мудрі зарядження своїх попередників у справі улаштування та формування духовних семинарів, але й дає деякі зовсім нові приписи, з огляду на особливі обставини нашої доби. Сі вказівки мають на цілі не лише піднесення наукового рівня богословських студій, але й скріплення та побільшення святих священничих покликань.

Згаданий документ викликав свого часу широкий та заслужений розголос, бо виразно показував, що одна з найперших журб нового Христового Намісника се виховання добрих священників. Надто вже у самій диспозиції сего Листа можна передбачити широко закроений плян реформи святих студій, що девять літ пізніше закінчився виданням Апостольської конституції „*Deus scientiarum Dominus*“.

Перша думка Св. Отця, розвинена в Апостольським Листі, се опіка та здорове, католицьке виховання сих маленьких Божих вибранців, що на них спочило Боже благословення через покликання до духовного стану, у парохіяльних школах, а то й малих семинарах. Тому Св. Отець поручає як найгорячіше увазі священства т. зв. „*Opere delle vocazioni ecclesiastiche*“ („Діло церковних покликань“), що в останнім десятилітті дало дійсно прегарні овочі священничих покликань.

Духовний Семинар, се святе місце, де покликані Богом вибранці приготувляються до душпастирювання. Тому саме Семинарі, з огляду на своє особливе призначення, повинні мати духовий, надприродний характер. Дехто думає, що в случаю великого браку священників можна приймати до Семинарів і неясні покликання, в надії можливого поступенного покликання. Св. Отець звертає увагу на сей принципіальний блуд, з огляду на велику небезпеку подібних форм мішаних семинарів. Як виказує досвід, вони завсіди вели до глибокого затемнення а то й частих упадків прочого клиру, через згіршаючий вплив нерішених семинаристів.

Найкраща сторінка „Листа“ посвячена конечно розквіту студій латинської мови, якої знання так теоретичне як і практичне має превелике значіння не лише для правдивої письменницької культури, але й для самої релігії. Ось що говорить Св. Отець:

„Тому, що Церква обіймає у своїм лоні всі народи та має продовжати свою універсальну, всеспасительну, вселюдську акцію аж до кінця віків, тому саме, з огляду на її понадчасовий, незмінний та універсальний характер, конечно якась універсальна, незмінна та не вульгарна мова. Такою є латинська мова. Вона в плянах Божого провидіння в дивний спосіб служить Церкві в її учительським уряді, рівночасно лучить вірних ріжних народів сильним узлом єдності та дає їм змогу в легкий спосіб поділятися своїми думками й чувствами і чи то на віддаль, чи на зібраннях і конгресах. Заразом дозволює їм легко пізнати думку й духа Церкви, спільної всім Матери, та стояти в тісній єдності з Головою св. Церкви.

З огляду на ці мотиви, не згадуючи про інші, ясна се річ, що передусім клир обов'язаний з любов'ю культивувати латинську мову. Є ще й інші, зовнішні черти латинської мови, які роблять її відповідною до вжитку у церковному житті; точність у вимові, багатство слів і маєстатична гідність, яка здавалася нарочно дана Божим провидінням, щоб служила на славу Римського Апост. Престола, спадкоємця осідку колись великої імперії. Коли вже незнання латинської мови (можна сміло сказати: католицької мови) у лаяка-інтелігента вказує на остиглість його любови зглядом Церкви, то таке незнання у духовного понижує його священниче достоїнство. Тому, — як се вже приписане у канонічних праві, — хочемо, щоби у школах, де виховується надія священства, питомці старанно запізналися з латинською мовою. Інакше моглоб зайти таке, що допущені до висших студій, які відбуваються у латинській мові, через її незнання не зможуть набути кінцевого знання, ані провадити схолястичні диспути, серед яких набувається бистроти думання, так кінцевої для оборони правди. Так викинена поза скобки священничого життя ся болюча дійсність, що клирики, чи то й священники, не знаючи латинської мови, покинули глибокі мудрості книги Отців та Учителів Церкви, де правди віри ясно виложені та неоспоримо оборонені, та шукають правдивої науки у модерних авторів, в яких не лише ясність вислову й точність предмету, але й вірність в інтерпретованню правд віри має багато до бажання.

Основне пізнання латинської мови, се ще не істота богословських студій; се лише один елемент, засіб і поміч; се лише кінцева передумова до основного переведення філософічних та богословських студій. Св. Отець Пій XI опреділює напрям та методу філософічних і богословських студій і так продовжує епохальну добу роформи богословських студій, започатковану Львом XIII, та продовжувану Пієм X і Венедиктом XV. За норму, до якої належить примірювати філософічні та богословські студії подає твори св. Томи з Аквіну.

Друга справа, на яку звертаємо особлившу увагу Епископів, до тично висших студій молодого клиру. Ціль висших студій опреділює канонічне право, як формування ряду священників, що відповідалиб своїм інтелектуальним рівнем висоті їхнього завдання. Тому по скінченню середніх шкіл наші питомці повинні що найменше через два роки серіозно прикладатися до науки філософії, яка становить підготовку до Богословії. Під терміном „філософія“ розуміємо схоластику, сей оwoч святих роздумувань Отців, відтак Учителів Церкви, а якій наукову систему надав св. Тома з Аквіну, — вершок схолястичної досконалости, а то словом святого нашого попередника Льва XIII „незрушима скала релігії.“

„І дійсно, Львови XIII належить велика слава за се, що відновив християнську філософію через збудження любови до студій Апостольського Доктора. І Ми з признанням заявляємо, що між усіми найхосеннішими працями, що їх довершив Лев XIII в часі довгого свого Понтифікату для добра св. Церкви, се діло найважніше. Та якої слави не придбалиб йому інші його безмежні заслуги — се одно діло вистарчало, щоб ім'я його лишилось безсмертне. Звертаючись до професорів філософії бажано, щоб вони слідили не лиш за методою, але й за принципами та доктриною св. Томи, тим більше, що ні один Учитель Церкви не завдає тільки страху й замішання модерністам і нішим ворогам католицької віри, як св. Тома з Аквіну.

„Те, що сказано про філософію, нарівні відноситься й до Богословії. Богословія се термін, до якого прямує зі своєї природи підпорядкована їй філософія.“ Що більше! Філософія конечна до належного переведення богословських студій, бо як каже Наш попередник: „ся щаслива звязь причин і наслідків, сей порядок і диспозиція — наче жовніри готові до боротьби, сі ясні опрєдєлення та поділи, сила аргументації і річевість диспут, що з легкістю відділюють правду від ложі й світла від темряви, до наготи розбирають убрані в лож видумки еретиків та на їх очах роздирають їхні прибрані софізмами брехні й наклепи, під якими вони скриваються.“ Тому не дбає про богословську молодь сей, що полишає на боці схолястичну методу й поступає „per sic et non“, узгляднює негативну, а не лиш позитивну сторінку тези й уживає виключно т. зв. методи позитивної“. Ясна річ, що позитивна метода повинна бути узгляднена при схолястичній, але сама не вистарчає, бо священник має не лише доказувати правди, але також їх вияснювати, боронити перед наступами ворогів. Тому при обговорюванню правд віри треба рівночасно узгляднювати противні їм блуди та ереси та збивати їх.

Вкінці поручає Св. Отець Епископам уряджування модерних семинарів не лише дієцезальних, але й обласних т. зв. міждієцезальних, які далиб запоруку, що клир дістане в них належне виховання не лише в області аскези, але й під оглядом науковим, відповідно до вимог часу. Сам Св. Отець розпочав в останніх літах широко закроєну сіль будови духовних Семинарів та колегій не лише в Римі, але й поза Римом, узгляднюючи потреби різних народів та різних релігійних Чинів.

Можна сміло сказати, що „Officium omnium“ се ніщо інше, як лиш угольний камінь довгої та обильної серії діл Св. Отця Пія XI., які мають на меті формування цілих кадр добрих, святих та працездатних працівників у запущеній Христовій винниці. Неначе безперервним ланцюгом розвивається вже десять літ Апостольська діяльність Св. Отця Пія XI., полишаючи за собою безсмертні пам'ятки для культури, знання, суспільних наук, історії, при визначнім узглядненню гідности священства, для якого посвячує найкращу сторінку своєї діяльності. „Officium omnium“ се початок сего превеликого діла Понтифікату Св. Отця Пія XI., що завершилось Апостольською Конституцією „Deus scientiarum Dominus“, та надало богословським студіям строго науковий характер, відповідно до вимог теперішніх важких часів у Церкві.

Одинадцятий рік Понтифікату Пія XI.

Під таким наголовком появилась в Osservatore Romano з 12. II. 1933 т. є в річницю інтронізації св. Отця обширна стаття, що дає перегляд праці Христового Намісника за останний рік.

Автор переноситься на хвилю у милі спомини з минулого року, коли то із сердець усеї великої католицької родини неслись однодушні побажання многих літ життя та багато сил до високих і цінних трудів Намісника Христової пастви.

Доброта Божа не лиш прийняла їх, але й увінчала славне царство свого Намісника новими ділами, новим зростаючим блеском. Вона зіслала Йому нові могучі ласки, щоби в управі містичної пастви, яку віддано Його опіці, здіснити як найскорше Боже царство на землі.

У цьому начерку річної праці Пастиря хочемо хоч поверховно зібрати визначніші акти Його праці, представити ревність апостольську Сторожа, який з печаливістю Слуги Божого чуває над повіреною собі паствою. Та коли Слуга Божий лишає у забуттю свої труди у царстві Христа, ми згадаємо їх на те, щоб хоч загально торкнути ті справи, які найбільше ворушили Його серце.

У славній Папській каплиці Ватиканської базиліки дня 12. II. 1932 завершилось десятиліття Його вибору. Св. Отець вислав тоді у світ на філях радя свої слова сердечної вдячності Подателеви всього добра та слова батьківської ніжності для синів усіх народів, що зносять тяжкі досвіди хвили. Тоді закріпив усі народи до молитви враз з Ним, визнавав усіх до гарту духа, щоб з християнською відданістю та готовістю приймали все горе, а звернулись з вірою до Бога і так приспішили годину віднови добробуту і благодати у всіх формах людського життя.

Думки ті Він і пізніше постійно повторяв у численних збірних аудієнціях та при всяких інших нагодах, а з окрема в Енцикліці „*Charitate Christi compulsi*“, що в чудовий спосіб освітлює думку Церкви відносно нинішньої кризи і то не лиш економічної, фінансової, соціальної та міжнародної, але й моральної кризи душ. Св. Отець подав там вказівки, як випроводити суспільність з культивування егоїзму та з бездоріжжя негациї Бога на певну дорогу Христа. А який був відгук сеї Енцикліки у світі, та з окрема в Америці, де народ із широкого добробуту попав нараз у крайню нужду, усі добре знаємо.

Ту саму батьківську печаливість, та вже задля вищих мотивів, ілюструє друга Енцикліка „*Acerba animi auxitudo*“ з приводу біжучих антирелігійних переслідувань у Мексику, де правлячі круги, використовуючи матеріальну кризу кинулись пристрасно виривати із душ підданих величезне добро віри.

Перейдемо тепер поосібно всесторонню працю Намісника Христового за останній рік.

Розгортаючи Акти Пія XI находимо 14 Конституцій Апостольських з біжучого року, що кидають на Його акцію, а з окрема на важну справу установа нових ерархічних органів у місійних краях. Із „*Motu Proprio*“ найзнатнішим є те, в якому подаровано церкву св. Антонія на Есквіліні в Римі католикам славянського обряду. Письмом „*Christo pastorum Principi*“ покликав св. Отець до життя нову церковну провінцію антиохійського обряду для вірних Сиро-Маянкарців. Між листами находимо створення численних нових Префектур Апостольських, надання імені „базилік“ многим знатним церквам, зарядження переводження візитацій у римській дієцезії, а дальше багаго документів, з яких пробиваєсь батьківська готовість св. Отця до помочі у всіх справах, з якими звертались до нього Кардинали, Епископи та інші слуги Церкви.

Особливий відгук мала промова 27. II. 1932 з нагоди інавгурації нової Пінакотики, величавої будівлі фундованої св. Отцем. Тоді Він підкреснув нові змагання Церкви завернути церковну штуку з доріг модернізму, а надати їй, передусім у святинях ненарушимий, чистий характер церковної штуки.

Не залишив також Намісник Христовий своєї участі в великих релігійних торжествах, а духом нісся на місце, де широко лунала Божа слава. Згадаймо міжнародний Евхаристійний Конгрес у Дубліні, де безпроглядні маси вірних з усіх сторін світа враз з ірландськими католиками величали Бога, присутного у Пресв. Евхаристії, а в кульмінаційнім моменті

усі присутні почули через радіо голос благословлячого Папи. Те саме бачимо у Падві, в торжестві столітнього ювілею св. Антонія, яке стягнуло до гробу славного чудотворця десятки тисяч побожних паломників. Належить тут також пригадати про листи св. Отця до основників „Суспільного тижня Франції“; на Конгрес Німецьких Католиків, що відбувся у вересні в Ессен; до польського Єпископату з нагоди „Унійного тижня“, переведеного в кількох дієцезіях в цілі приспінення навернення незєдинених; до Кардинала Бурна, якого назначує легатом на посвячення монастирської церкви у Букфаст. В листі з січня 1933 до Архиепископа Раймс говорить св. Отець про свою участь на торжестві річниці смерті св. Ремігія, що навернув короля Кльодвіка до життя ласки, та був безперечно хрестителем усього народа Франків.

Новий рік Понтифікату замикається многонадійними обітницями ласк від Преч. Д. М., бо се якраз кінчиться 75 літ від першого обявлення Божої Матери в Люрд. Св. Отець усею душею стоїть як найблище торжеств коло святої печери та завзиває від себе могутого заступництва Марії у великих потребах людства під теперішню хвилю.

Та найбільшим даром Намісника Христового, який народи всього світа повитали з великою радістю се те, що висказав Пій XI в наведеному Різдва Христового, коли проголосив Святий Рік 1900-літньої річниці Відкуплення. А щоби всі душі, навіть дуже розсіянні у своїх щоденних заняттях найшли час і спосіб користати із того торжества, зарядив, що треватиме воно через повний рік. Рік той проголосив роком ювілейним і святим, щоб і саме торжество мало як найбільшу вартість молитви й покути, перепросьби і відпустів, поправи життя та обильного освячення.

Зіставляючи річну працю Намісника Христового, не можемо поминути тут і тих горячих слів любови до всіх, що приходили до Його дому з різних народів та зі спільною усім ціллю: показати Йому своє синівське віддання і пошану, та закріпити віру коло самої катедри правди.

До всіх промовляв св. Отець. Та особливо важні Його слова, що впали з Його уст до духовних Колегій в Римі, в яких приготовляються кандидати священичого стану та апостольського звання. Згадаємо авдієнції Папського Університету Грегоріанум, Римського Семинаря Маджоре Анжелікум, Колегію Пропаганди, св. Анзельма та много, много інших. Нам не стало тут місця перечислити безупинні хороводи людей, що тиснулись до престолу Вітця, щоби почути ніжні Його слова доброти та благословення; бо ми бачили тут членів Міжнародних Наукових Конгресів і звичайних робітників; представників великих місійних Чинів і перших проповідників католицької віри в Етіопії; римських парохів і ісповідників Христової науки з найдальших кутів земної кулі, ми бачили й новоженців, що звязані св. Тайною супружжа спішили до престолу спільного Вітця, щоб заложити нову родину під батьківською опікою і благословенням Того, що показує всім і завсіди дорогу спасення.

Слід згадати тут і про великі поступи Христового царства під неструженою опікою Папи-Місіонаря. Зріст ерархії та місійної акції бачимо на всіх континентах, та особливо радісним є факт масового поширення Євангелія в Африці, а передусім в Азії, де протягом останнього року заложено 30 нових Вікаріятів, або Префектур Апотосльських.

Творчість Пія XI зазначилась і в працях церковних Конгрегацій, через котрі передано Єпископам важні інструкції, що відносяться до

церковної дисципліни, а саме: Через Конгрегацію Santo Uffizio інструкція в справі застережень, які Церква вимагає в случаю згоди на диспензу до заключення мішаного подружжя. Конгрегація св. Тайн видала дві інструкції. Перша з 30. VI. кладе деякі застереження що до уділювання дітям св. Тайни Миропомазання, друга з 1. VII. накладає на Єпископів обов'язок виготовлювання звітів із праці Церковних Судів відносно подружних случаїв, які вони розглядали. Св. Конгрегація Східної Церкви видала 26. вересня інструкцію для Єпископів в справі дисципліни клиру східного обряду, що в наслідок теперішньої еміграції народів знаходиться поза своїми Патріярхатами. Крім того 12. жовтня св. Отець заапробував і одобрих реформу Василіянського Чина св. Йосафата укр. обряду і „*Motu Proprio*“, як ми вже згадали, призначив для славянського обряду церкву св. Антонія в Римі на Есквіліні.

Особливо жива діяльність св. Отця являється в працях св. Конгрегації Обрядів над приготуванням проголошення нових Святих та Блаженних. Велика кількість Беатифікацій і Канонізацій буде одною із многих високих заслуг нашого Папи. І як попередні Ювілеї з 1925 і 1929 рр. поглибили зміст своїх торжеств вивисненням многих героїв християнської чесноти, мучеництва і апостоліату до гідности Блаженних та Святих, так певним є, що Ювілей 1933/34 не буде менше світлий що до блиску святости.

Крім того минулого року св. Отець брав участь у многих засіданнях Конгрегації Обрядів, де передискутовувано процеси Святих. Тоді вийшло багато остаточних декретів, а Папа з радістю підносив славу будучих небесних патронів та усім вірним ставляв наслідування приміру їх високих чеснот як конечність під теперішню пору.

Перший декрет вийшов 28. II. відносно героїчних чеснот Марії Ассунта Пальотта, монахині Місіонарок Францісканок Преч. Д. М., що померла в 27. році життя 7. IV. 1905 р. в Китаю. — 3. IV. рівнож проголошено героїчні чесноти сестри Марії Тереси від Ісуса, основательки Чина Преч. Діви Марії, духовної дочки св. Петра Фуріє, що померла 9. I. 1922. — Декретом з 10. VII. проголошено чесноти сестри Марії Крочіфісса ді Роза, основательки Служебниць Любови у Бресті, що померла 15. XII. 1855. Тими декретами замкнено доходження особистих заслуг згаданих Слуг Божих; в наслідок того стали вони здібні до слави Беатифікації, зглядно Канонізації.

Інший знова декрет, виданий 20. XI. стверджує дійсність чуда, якої вимагала Канонізація Блаженного Андрея Фурнет, котрого Блаженним проголосив уже Пій XI. дня 16. мая 1926 р. Він є перший із Блаженних, котрий в біжучому ювілейному році стане певно проголошений Святим.

Крім того слідує ще пару декретів, що стверджують чуда Пелетіє, Джерози та Джемми Гальгані. Всі ті Слуги Божі стануть до світлого почоту Христа Спасителя в році особлившої ласки, який вже зачався.

Апостольська Столиця, вірна своїм засадам та своїй місії, старалась все зі своєї сторони удержувати як найбільш приязні та сердечні зносини з ріжними державами. Та хоч маємо багато доказів справжньої сердечної співпраці держав з Апостольською Столицею, однак не бракує на жаль нових проявів переслідувань Церкви і духовенства та св. місій. Св. Отець з найвищого свого обов'язку ніколи не переставав повторяти і пригадувати про ненарушимість святих прав Церкви і ми бачили, що весь світ, а навіть визначні некаатолицькі угруповання заявляли отверто слушність рішучої постави наслідника св. Петра.

Біжучого року Понтифікату вручили св. Отцevi поручаючі листи амбасадори Франції, Ромунії, Ліберії і Князівства Монако. Крім того Іспанія, Литва і Вел. Британія вислали нового *Incaricato di Affari*.

Дня 13. мая Секретар Стану Кардинал Пачеллі і ромунський Міністер справедливости Валеріян Поп підписали у Ватикані договір між Ап. Столицею і Ромунією, яким зінтерпретували 9. Арт. Конкордату у відношеню до *Status Catholicus Transylvanicus*.

12. жовтня той сам Кард. Пачеллі і Президент Міністрів з Баден підписали Конкордат між обома державами, а 7. XI. доповнено його деякими протоколами.

20. жовтня Пій XI надав найвищий ордер Христа бельгійському королеви Альбертови. Відзначення довершив апостольський Нунцій в Брукселі підчас торжества, що відбулось в каплиці королівської палати в Лекен.

Папа не лиш голова Вселенської Церкви, але й Єпископ Риму і то остільки Він голова Церкви, оскільки є Єпископом Вічного Міста. Тому й не диво, що печальність над релігійним життям Риму, як дієцезії безпосередно підчиненої, лежить особливо на серці папів.

В 1932 р. зарядив Пій XI Апостольську візитацію своєї Епархії, яка до нині переводиться і певно видасть спасенні овочі. — Декретом з 21. червня іменував Кардинала Префекта св. Конгрегації Семинарів та Університетів Великим Канцлером Папського Григоріанського Університету, а другим декретом з 30. вересня Кардинал Вікарій дістав номінацію на Великого Канцлера Папського Семінара *Romano Maggiore*. Обі ті номінації радісно прийнято не тільки в Римі, але й у широкому світі, бо на обох тих найбільших інститутах католицького світа побирає науку цвіт клиру усіх народів.

Від часу ратифікації Лятеранського договору св. Отець побіч своїх душпастирських праць багато уваги присвячує розширенню та украшенню своєї держави. — З кінцем минулого року відбулись два великі інавгураційні торжества, а саме відчинення та посвячення нової Пінакотики та нового входу до Ватиканських Музеїв.

21. жовтня покликав розпорядком „*Motu Proprio*“ Комісію, якій поручив виготовити проект закона відносно судейської і цивільної процедури в Трибуналі *Citta del Vaticano*. 1. XII. вийшов закон, яким надано новий правильник в урядах Губернаторату. Влада Губернатора полишено незмінною, але поставлено при його боці Центральну Раду під проводом графа Франко Ратті.

11. лютого отворив св. Отець нову радієву стацію на короткі філії, першу у своєму роді на всім світі. Особистий нагляд над нею спочиває в руках її конструктора, великого Марконія.

Рим у лютім 1933. — Подав Й. Г.

о. Л. Бурнада.

Як вести боротьбу з сектантством

Цитовані джерела: *Żychliński: Sacerdos, Poznań 1932; Dajczak: Duszpasterz katolicki, Gaz. kościelna 1932 — z 40-42, Schönerer Zukunft — 1931.*

Орган польського євангеліцького-реформованого костела у Варшаві „Єднота“ ч: 8-9 1932 р. на стор. 129 містить отсі слова: „Євангеліський рух серед українського народу в границях Польщі розпочався властиво в 1925 році. В тому часі прибули до Польщі з Канади і Пів-

нічної Америки два пастори-пресвітеріяни, або євангелицько-реформованого віроісповідання і розпочали місійну працю, яка тішилась великим успіхом". Подано за „Новим Часом“ з дня 4 листопада 1932 р. ч: 244.

Се подає орган польських євангеліків, що ті „місіонарі“ прибули з добрими запасами грошей у твердій, американській валюті. Та се покищо не важне. Факт, що зачали свою руйніницьку роботу й досягнули деякі успіхи. Розуміється сектантська кириця не обмежилась до сеї одної секти, та й не мусіла мандрувати аж з Америки до нас. Сама корінна Польща начислює около 100.000 ріжношерстного сектантства, поділеного на 47 відтіней (гл. о. Дра Dajczak-a: „Duszpasterz katolicki“ — *Gazeta kościelna* ч: 40, 1932 р. стор. 472). Тому то й легко було появи-тись на наших землях всяким сектам, як баптисти, дослідники св. Пис-сьма, суботники, штундисти, євангеліки е *tutti quanti*.

Одно зединює всіх сектантів на наших землях. Се ненависть до гр. кат. Церкви та Її Єрархії — і праця над розкладом суспільного організму гр. кат. вірних. Ненависть до гр. кат. Церкви нам не новина. Ненавиділи Її на протязі століть Поляки, хоч католики, ненавиділи Її наші домородні „русскіі“. Та апостазія від віри була в передвоєнних часах таки рідкістю. Залуче, кілька одиниць з табору „руських“ в роді Дудикевича — все те спорадичні випадки апостазії. В повоєнних часах апостазія прибрала ширші розміри. Правда, що відпадає від гр. кат. Церкви гірший, більше здеморалізований елемент; правда, що поши-рення сектантства спирається на політичних, хоч фалшиво трактованих мотивах; правда й те, що сектантський рух попирають властимушії, бодай тим, що на агітацію дозволяють, чого за Австрії не було. Однак і те правда, що сектантство шириться, що додавши до всякого рода сектантів ще й всякого рода комуністів побачимо, що число апостатів від нашої Церкви доволі велике. І те правда, що обовязком нашим т. е. священників є не тільки охоронити своїх вірних перед згубним впливом, але й старатись загублені вівці назад до стада, до гр. кат. Церкви привести.

Сектантство для католицької Церкви не новина. Люде, які нама-гаються обявлені правди перепустити через призму власного „я“, з його гордістю і другими пристрастями, — такі люде все існували. Се гере-зіярхи та їх наслідувачі. Навіть часи Апостолів не вільні від сектантства. Навпаки, від усякого рода сектантів, нераз тільки з імени христіян, аж кишить у перших трьох століттях, тоді ще героїчного христіянства. Тому в боротьбі з сектантством можна черпати з ХІХ-сотлітньої прак-тики Церкви цінні вказівки, з яких деякі найбільш авторитетні, бо мі-стяться вже в св. Письмі Н. Завіта. Чи може сучасне нам сектантство різниться значно від того з апостольських часів? Ні. *Nihil novi sub sole*. Види й назви змінені, та зміст той сам. Як за часів Апостолів сектантів можна було поділити на чотири групи: годаястичну, антиномістично — лібертинську, христологічну й есхатологічну, — так і нинішні секти можна підтягнути під тіж групи. Тому й вказівки, які подає нам Св. Пи-сьмо до боротьби з сектами є й нині вповні актуальними. Які ті вказівки та як їх приноровлювати в сучасному душпастирстві, ось тема сеї статті.

Апостоли, тодішні душпастирі громад, де лиш появились сектанти, боронили своїх вірних перед тою заразою. Колиж самі довший час не могли прийти до якоїсь громади, посиляли Послання або довірених учеників. В тих Посланнях апольоґетично-пасторальною метою побо-рюють блуди сектантів. Зате в подрібну полеміку з їхніми ложними віруваннями не вдаються майже ніколи. Виїмок хіба перше Послання

Йоанове. Натомість Апостоли подають стислу науку християнської віри й моральності головню відносно тих правд, які оспорювали сектанти. Дальше подають душпастирям громад докладні вказівки, як належить поступати з сектантами. З тих вказівок дасться відтворити досить докладний образ, як Христова Церква поборювала ереси, і тої тактики, — розуміється *mutatis mutandis* — належить й нині ужити в боротьбі з сектантством. Засоби тої боротьби обіймають наше відношення до Бога, до самих себе, до вірних і в кінці до сектантів.

I.

Молю Боже прѣжде всѣхъ творити мѡлитвы, моленїа, прошенїа... (1 Тим. 2, 1).

Перший засіб, яким послуговувались Апостоли в боротьбі з сектантством, се неустанна молитва. У Господа в першу чергу шукали помочі. В покірній молитві просили Господа, щоб усі „прийшли до пізнання правди“ (1 Тим. 2, 4), та надіялися, що заблудшим овечкам дасть Бог „покаяння до пізнання правди“ так, що „вимотаються з сіти діавола“. (2 Тим. 2, 26). Апостоли були свідомі того, що мусять бути роздвоєння, щоби показалося, котрі випробовані. Ті роздвоєння сам Христос предсказав, як рівнож роздвоєння в родинах і згіршення многих. Та не впадали на дусі, бо знали, як дуже Ісусови залежало на єдності християнської Церкви (Йоан 17, 20-26).

Так і нині основа всякої боротьби душпастиря з сектантами се молитва. Молитвою звертається священик до Бога — першої причини (*causa prima*) всіх причин. Боротьба з сектантством се не вічева демоґія, — хоч сектанти нею головню послуговуються, — се боротьба за справи вищі, надприродні. Се боротьба за Божу славу та спасення душ, відкуплених кровю Христа Спаса. Тому основа тої боротьби в першу чергу молитва. Найсовершенніша молитва й осередок усякої прилюдної молитви священика се Св. Служба Божа. Літурґія на загал — се публичний культ справований іменем Церкви (Пор. Dom. G. Lefebure, Літурґія — її підставові засади, Saint-André 1929). Початок літурґічному культові дав Христос, що — як каже св. Тома — *per suam passionem initiavit ritum christianae religionis*. Отже джерелом літурґії Христос, вічний первосвященик, що еднаючись з Церквою дає їй власть прославляти Бога. Літурґія — се прославлення Бога Церквою зєдиненою з Христом. Се прославлення Бога походить від Христа, але переходить через уста Церкви і її слуг — священиків.

Осередок цілого літурґічного культу се Служба Божа. Вона не лише найсовершенніша жертва, але й найкраща літурґічна молитва. Вона найкраще виражує честь Богу, вона наймогутніший акт поклонення, найліпше благодарення, найдоступніше переблагання, найгорячіша просьба. В ній священик виголошує слова самого Христа, Христос моли́ться устами священика, якого слова дістають Христову силу. (Пор. Жихлінського: *Sacerdos* ст. 65, sq). Служба Божа, се жемчуг, а його оправа се церковне Правило. Чи треба ще згадувати, як повинен священик сповнювати ці літурґічні акти?

Та літурґічна молитва не може заступити потреби особистої молитви, тої особистої злуки з Богом. Священик мусить відчутити потребу тихої молитви, са́мтної, приватної, того любого сам-на-сам з Богом. Звідси конечність частішої адорації Найсв. Тайн, щоби там, у стіп Учителя визнати свою безрадність, біль та попросити в Нього поради й помочі. Тут, у стіп Учителя мусить священик відновити в собі віру в надпри-

родний характер Церкви, що її й „сили пекла не переможуть“, та мусить собі пригадати й те, що язва сектантства була часто бичем Божим на негідних слуг Церкви і закликом їх до поправи. Дух молитви в першу чергу в священника — се *conditio sine qua non* — успішної боротьби з сектантством.

В кого є дух молитви, той не забуде і про розважання. Ніяка літургична молитва не заступить його. Св. Отець Пій Х. звертається до священників сими знаменними словами: „Хоч священничі функції дуже гідні пошани і взнеслі, та нераз буває, що ті, котрі їх справують, в наслідок частого повторювання не мають вже для них того поважання, яке їм належить... А те, що душу священника найбільше вдержує в стані відповідним його урядови, се практика щоденного розважання“, (*Exhortatio ad clerum catholicum* з р. 1908). Розважання удержує в серці священника правдивого духа молитви, справляє що священник пересякає духом контемплатції. В усній молитві священник говорить до Бога — в розважанню Христос говорить до священника. В розважанню дістає священник вказівки та просвічення від Духа Святого. В розважанню пізнає свої обов'язки, свої браки, пізнає свою внутрішню істоту. Тому то розважання стає підставою другої умовини, конечної до боротьби з сектантством, якою є: чистість совісти.

II.

Єй же завітання предаю ти... да воинствешши... амакла
благю, совѣсть... (I. Тим. 1. 18-19).

Священник мусить дбати про чистоту своєї совісти, але мусить і те добре розслідити, в якому відношенню стоїть його совість до повставшого сектантства. Св. Апостол Павло виразно наказує Тимотеєви, щоби мав чисту совість. Взиває його, щоби „пильнував самого себе і науки“ (I. Тим. 4, 16) і „від молодечих похотей утікав, а старався о справедливність, віру, любов, мир“. (II. Тим. 2. 22). Тому то й нині душпастир мусить собі зробити докладний рахунок совісті з діяльності в своїй парохії.

Щасливий душпастир, котрому ніжна совість не викаже ніякого промаху власного, котрому совість дасть свідоцтво, що він усього dokonав, що було в його силі. Однак часто, розважаючи над апостазією своїх овець, побачить священник свої власні хиби, занедбання в парохії — а то й проступки.

Мій знакомий студент університету зайшов у диспуту з апостатом, бувшим гр. кат. священником. На закид студента, що не годилось йому, довголітньому священникови покидати віру, яку стільки літ голосив, відповів апостат, що всеж таки вважає свій крок добрим, бо приніс добрі наслідки. Добрими наслідками вважав він те, що — мовляв — настрашені його виступом священники беруть менші треби, як рівнож те, що народ більше зацікавився св. Письмом, правдами віри, до яких досі був байдужий. Розуміється, се думки а *posteriori*, бо оскільки знаю, він сам, як священник не був лагідний у справі требів, ані ревний у душпастирстві. Та якась правда іграється в його словах, хоч не оправдує його кроку, а тим більше не робить його добрим. Хапчивість у справах требів може совість декому зі священників закинути. А слабе релігійне освідмлення вірних теж досить часта причина їх індіферентизму, а в наслідок індіферентизму, — й апостазії; особливо коли є вигляди матеріальної користи. Брак релігійного освідмлення се провина душпастиря; а скількиж тут занедбань у нашій Церкві! Найкраще видно се на місіях. Люде

там наче наново родяться, прозрівають, перший раз довідуються про многі правди. Життя і обовязки християнина починають їм представлятися у іншому світлі.

Буває, шорсткість і грубе поведення священика стає зародком сектантства в його парохії, бо відтручує вірних від його особи а з часом і від Церкви. Коли „добра совість“ викине священикови яку провинену причину, що сектанство загніздилося у його парохії, тоді повинна вона сильно потрясти його душею. Та язва сектанства може бути рівнож карою за його недбальство та закликом до поправки — се собі мусить сказати. Тут остає лиш одно: по своїй спроможности старатись зло направити!

Тому у першу чергу нехай позбудеться пізнаних хиб у душпастирюванню, здвоить ревність у праці над відзисканням заблуканих овечок. Та до видатної боротьби з сектантами треба приготувитись. Треба відновити свої егзегетичні відомости св. Письма, бо „всяке письмо (розум. святе) є натхнене Богом і корисне для науки, для картання, для направи, для поучення в правді“ (II. Тим. 3. 16). І те св. Письмо мусить щоденно читати, бо його противники, сектанти є звичайно биті в св. Письмі (як каже: Німець bibelfest). Часами треба буде подати не лише текст, а а сказати, котра то глава і вірш. Рівнож мусить собі пригадати й інші галузи теологічних наук: апольогетику, догматику, історію Церкви, й інші.

Треба й противника пізнати, коли хочеться його поборювати. Тому треба перестудіювати історію сучасного сектанства, ба навіть у тій цілі вистаратись о дозвіл читання їхні письма й видавництва.

Дальше мусить приготувити собі вязанку катехизмових проповідей (без всякої полеміки), які старанно випрацьовані і з переконанням виголошені будуть мати додатний вплив на вірних.

Дальше мусить душпастир старатись витворити в собі много надприродної любови, без зайвої ревности, роздразненої амбіції, — такої любови, що про неї пише апостол: „Любов є терпелива, любов є ласкава, не завидує, любов не чваниться, не надувається, не осоромлює, не є користолобна, не сердиться, не задумує зла, не тішиться неправдою а тішиться правдою. Все зносить, всему вірить, всего надіється, все перетерпить“ (I. Кор. 13, 4-7). З ось таким апаратом може душпастир братись до праці над наверненням сектантів і захованням вірних перед погубними впливами.

Німецькі католики вже чотири століття провадять боротьбу з протестантизмом. І якого оружжя той протестантизм не хапався. Згадати лиш з новітніх часів славний „Kulturkampf“. А всеж таки католиків у Німеччині не меншає, лише противно, число їх ще зростає. Та ми, гр. кат. священики мусимо готовитися до боротьби. Кождий священик нехай стільки студіює, щоби здобути й утревалити в собі т. зв. теологічний змисл. Що се таке? Теологія се не лиш наука, якої предмет лежить у кругах абстракції, се не відірвані формули від життя; теологія се засади і основи, що входять глибоко в життя. Тому не здобувається її самими дефініціями й формулами, а тим, що розум, душа і серце переймаються до глибини її духом, живуть Божою правдою. Словом, богословія повинно воплотитися в життя священика та дати йому свого рода інстинкт, ніжне відчуття в речах, що відносяться до Бога та спасення душ. (Пор. Жихлінського Sacerdos, стр. 92).

Душпастир з таким богословським змислом і доброю совістю вже своєю особою зеднає собі симпатиків, здобуде прихильність многих. Аж тоді можлива успішна душпастирська діяльність. (Продовження буде)

ДУШПАСТИРСЬКІ ПИТАННЯ І ВИПАДКИ

1. Пит.: Чи парох, що не має сотрудника, покликаний до умираючого може перервати Службу Божу і поспішити до хорого?

Відп.: Звичайно не дозволено переривати Службу Божу, хиба, що зайде слущна причина. Йнакше булоби непошанованням зглядом Того, що приносить себе в жертву на наших престолах і то тим більше, чим ближе сущної части Літургії. Щоби перервати Літургію, треба мати поважну причину і то відповідно до хвилі, в якій мається перервати Літургію. Моралісти розріжняють перерву сущну Пресв. Жертви, себто по освяченню, перед св. Причастієм.

Таку перерву можна оправдати небезпекою смерти священника, або зневаги Пресв. Евхаристії.

Поза тим моралісти вимагають слущних причин, щоби перервати Літургію. — „Перед Євангелієм можна перервати навіть з незначної причини (Capello: De Sacramentis т. I. ст. 825). Перед освяченням треба важкої причини; інші знова „строгіші“ — вимагають дуже важкої причини. А що хрещення, розрішення чи елеопомазання умираючого — коли неможлива вже тайна сповіди — по думці всіх — є дуже важна причина, отже можнаби ізза сього перервати Службу Божу не лише перед, але і по освяченню.

Що робити по повороті? Коли перерва тревала менше ніж годину, а Сл. Б. залишено перед Євангелієм, треба продовжати Службу Божу, починаючи від перерваного місця. Якщо перерва була довша як годину, треба зачати другу Службу Божу зпочатку. Якщо перерва мала місце по великім вході, треба змінити предложені дари — хліб і вино — та їх спожити по спожиттю Найсв. крови — по св. Причастю.

Колиби перерва наступила по освяченню, треба подбати про почитання Найсв. Тайн на престолі вірними, а краще сховати їх до кивота, а по повороті закінчити відправу.

Ходить о се, чи можна лишити в неділю або свято вже зачату Службу Божу і піти до умираючого? Умираючий є в небезпеці перейти у вічність без св. Тайн; з другої сторони священник покидаючи Службу Божу, може бути причиною, що задля великої перерви інші парохіяни не вислухають Служби Божої в неділю; вислухання Служби Божої в неділі і свята обовязує під гріхом.

Відповідь: Звичайно так наглий випадок рідко коли лучається. Впрочм можна спішно докінчити Службу Божу. Але якщоб се було неможливе, краще перервати Службу Божу і піти до хорого навіть полишаючи вірних — які не моглиби почекаати до часу повороту священника від хорого — без Служби Божої. Спасення повірених душ се найвищий критерій, яким повинен руководитися парох в колізії обовязків. Спасення душі важніше чим вислухання вірними Служби Божої. Хто з вірних не мігби пождати на поворот пароха, буде оправданий з причин, які подають моралісти. І вірні не будуть мати гріха і спасення душі умираючого буде забезпечене.

2. Пит. У парохії є багато людей, що мають свій ліс, а в ньому чимало грибів і суніць. З того користають бідні і щоденно збирають суніці і гриби; се приносить їм користь та зиск тим більше, що ті річи мають збут по міських базарах. Чи можна на власности другого шукати своєї користи?

Відп.: Треба розрізнити два роди збирання грибів, суніць і т. д.:

для приємності, або для користі. Коли деякі збогачуються чужою власністю, то чи вистарчає на оправдання те, що всі так роблять. Передусім треба визначити власника цих річей, щоб опісля дати відповідь на се, чи збирання грибів на чужому терені є „*violatio iuris alieni*“ — чи ні.

До когож належать ті гриби? Вони ростуть без людської праці; чи можна їх уважати за „*res nullius*“ як раки, котрі свobodно живуть в потоках і річках і стаються власністю того, хто їх зловить. Загально знана засада: „Річ приносить користь власникови; плід належить до того, що його видав“. (*Partus sequitur ventrem*).

Плоди природні то ті, що звичайно в означений час появляються, отже і гриби, які видає земля належать до того, в чийм лісі ростуть. Збирання їх без позволення се рід крадіжки. Суті річи не змінє обставина, чи хтось збирає гриби на продаж, чи для приємності. Се лише „*circumstantia aggravans intra eandem speciem*“. Бо коли збирається їх на чужім полі без згоди властителя, поповнюєсь гріх крадіжки що найменше матеріальний. Але здається, що збирачі мають згоду властителя, бо збирають гриби і явно всі те бачуть і знають. Що більше, вони продають ці гриби публично на ярмарку і може властитель з радістю купує їх у них. Є засада знова: „Хто не противиться, годиться“. Колиб притивився, то поставивби сейчас напис при вході до ліса, що забороняє збирати гриби і суніці. Крім того він мігби поставити сторожа в тій цілі, або в який небудь спосіб заборонити людям виходити до ліса та збирати гриби чи суніці. А коли він сього не робить мимо того, що люди явно і публично ходять в ліс по гриби, то знак, що годиться.

ЗАВВАГА: Перш усього — тут може бути мова тільки про гріх повседневний (*peccatum veniale*). Гриби і суніці, се „*materia levis*“, а коли зважити, що сільські люди збирання грибів на чужочу не вважають за гріх тяжкий, отже й нема „*plene advertentiae rationis ad malitiae gravitatem*“, що є конечно передумовою до тяжкого гріха. В прочім такі справи як збирання грибів, суніць, полювання і т. п. є регульовані державними законами. Хто отже противиться сим законам та користує з чужої власности проти в і р а з н о ї волі властителя, поповняє через таке збирання грибів *ordinarie* гріх повседневий.

3. Пит.: Один лікар, любитель старинностей знаходить підчас своїх відвідин в хорих деякі цінні мистецькі річи, що заховались від давних літ в деяких родинах. Бажуючи їх набути, пропонує властителям в заміну річи того самого роду, але солідніші, новіші і практичніші, як ті старі предмети. Часом вони прив'язані до тих предметів, бож родинні спомини зв'язані з ними, але вкінці з вдячності зглядом лікаря, позбуваються їх. Чи лікар має право так використовувати своїх клієнтів, чи не має обов'язку відкрити перед ними вартости тих старших — мистецьких предметів, якої вони не знають?

Відп.: Ніхто не може користати з незнання других, щоби набути в низькій ціні річ, яка певно має велику вартість. Се очевидна несправедливість.

Старинні річи мають свою особлившу ціну. Вправді та ціна дуже еластична; змінється в міру числа любителів старини, попиту за такими річами і рідкості їх, але все таки найнища ціна такої річи є багато вища від ціни предмету того самого роду, що не походить з старинних часів і не має в собі мистецької вартости.

Коли хтось глядить лише на користь, яку приносить йому сей предмет, а не додає його артистичної вартости, певно, що виміна на річ солідну, нову і тревалу буде для нього покусою. Лікар знає мистецьку вартість даного предмету. Не може оправдатися згодою властителя на

його пропозиції, він використав незнання властителя і тому дістав від нього згоду. Властитель, простодушний чоловік дався обманути, так скаже кождий розважний чоловік. Він думав, що зробив добру заміну, що скористав та мав довіря до купуючого, який запропонував заміну. Отже купуючий не виявляючи властивої вартости річи, як мистецького твору надужив довіря продаючого і ошукав його. Дятого обовязаний в совісти упізнати продаючого, що дана річ має таку вартість, про яку продавець не знає. Коли мимо упізнання продаючий не звертає уваги на дійсну вартість річи, як мистецького твору і добровільно годиться на заміну та оцінює таку річ по її практичній вартости, що віддає йому якусь прислугу, тоді не робиться йому кривди — даючи йому звичайну ціну.

ЗАВВАГА: Виміна се рід контракту. Правосильність контракту вимагає обопільної згоди *contrahentium* що до предмету, який не лише матеріально, але й формально є предметом згоди. У сім випадку одна сторона добачує у предметі тільки домашній знаряд, а друга артистично-архівальну вартість сього предмету. Тому дійсно, через еквівокацію понять обох сторін зглядом сього предмету, місце має не виміна, але підступ і ошукання. Тому лікар зобовязаний *in utroque* його виявляти властители дійсну вартість предмету. Впрочім сього рода виміна, без попередньої заяви лікаря є *iuridice irritata*, тому на жадання власника, лікар мусівби навіть судовою дорогою звернути набуту річ.

ЦЕРКОВНИЙ ОГЛЯД

ЗМІСТ: Тайна Консисторія. — Св. Отець вручив новокреованим Кардиналам пурпурові відзначення. — Вручення св. палію вірменському Патріярхови й новоіменованим Кардиналам. — Св. Отець торжественно започаткував Святий рік й освітив хрест на горі Сенаріо. — Канонізаційні й беатифікаційні процеси. — Зміни в св. Конгрегації для Східн. Церкви.

1. Тайна Консисторія. Дня 13. 3. 33. відбулася очікувана від довшого часу „Тайна Консисторія“, на якій зібрані Ем. Кардинали висказали свою думку про канонізацію блаж. Андрея Фурне, а Св. Отець назначив Кардиналів, що мають відчинити св. ворота дня 1. 4. 33. Св. Отець мав довгу промову, якої лат. та італ. текст подає *Osserv. Rom.* з 13-14 3. 1933. Спершу Св. Отець дав глибокий вислів своїй великій журбі з приводу сучасного міжнароднього положення, що прибрало грізні форми, а зродилося на тлі взаїмного недовіря народів. Сю журбу Св. Отця збільшує господарська криза та проблема безробіття, а саме зі згляду на небезпеки, які можуть із сього повстати для політичного, соціального та релігійного ладу. Се не гіпотеза — але правда оперта на досвіді останніх літ. Випадки у Росії, Мексику та Еспанії недвозначно вказують до чого може довести соціальна й господарська нужда, спомагана пропагандою тих — яким залежить на витворенню як найбільшого неладу у суспільнім питанню. Св. Отець хвалить діяльність місіонарів та Кат. Акції, яка так великий має вплив на пробудження християнської, католицької свідомости у всіх народів. Св. Отець висловив своє здивовання з приводу православного хресту болгарського королевича. Се явне зломання умови та приречення, яке король Борис зложив Св. Отцеві. Але тому, що болгарська королева заявила, що вона у сій справі є невинна і що се сталося проти її волі — Св. Отець не може відмовити їй свого благословення. Бажанням, щоб конференції, які відбуватимуться будуть у Св. Році з метою привернення рівноваги для духово розколисаної

Європи — досягнули свою ціль, — Св. Отець закінчив свою консисторіальну промову та приступив до іменування нових Патріархів та Кардиналів.

Патріярхами затверджені: 1. Аведій Арпіріян, Патріярх Киликії вірменської, на місце уступившого ізза глибокої старости вірменського Патріярха Петра Терціяна. 2. Антін Аріда, на місце помершого маронітського Патріярха Ілії Гаек-а.

Кардиналами іменовані: 1. Архiep. Фльоренції Ілія Делля Коста (*1872), — визначний церковний політичний муж та великий вчений. 2. Ангел Марія Дольчі, (*1867) Архiepіскоп тит. Гієраполісу та апостольський Нунцій Ромунії; за його старанням заключено конкордат між Ап. Столицею та Ромунією. 3. Петро-Фумасоні Бйонді, (*1872), тит. Архiep. Діоклеї, бувший апост. Делегат до Японії, опісля апост. Делегат до Зл. Держав Півн. Америки. 4. Маврилій Фоссаті (*1876), Архiepіскоп Турину, член Чина ОО. Облятів, визначний діяч на полі католическої преси. 5. *Rodriguus Villeneuve* (*1883), Архiepіскоп Квебеку (Канада) й член Чина ОО. Неп. Зач. 6. Теодор Інніцер (*1875), Архiepіскоп Відня; наслідник помершого Кард. Архiep. Ф. Г. Піффля. Кард. Інніцер був свого часу міністром для соціальних справ та професором св. Письма на віденському університеті.

Крім сих нових Еп. Кардиналів іменував Св. Отець ще двох, але проголошення їх імен відročив до слушного часу. „*Item alios duos Cardinales creamus et in pectore reservamus quamdocumque arbitrio Nosfro renuntiandos*“.

2. Св. Отець вручив новокреованим кардиналам символічні пурпурові відзначення. По обіді дня 15. 3. 33. о год. 6.30. Св. Отець вручив у „тронівій салі“ кардинальські берети новим Кардиналам. Участь у сьому торжестві брало, крім родин нових кардиналів, багато представників дипломатичних кругів: міністри Австрії, німецький та англійський конзуль, амбасадори: Італії, Бельгії та Мадярщини, та представники ватиканської держави, як також усіх Конгрегацій. Після вручення беретів, промовив в імені усіх нових Кардиналів Еп. Кард. Дольчі, якому відповів довшою промовою Св. Отець. По закінченню церемоній удався Св. Отець до приватної своєї бібліотеки, де уділив аудієнцію новоіменованим Еп. Кардиналам. Відтак дня 16. 3. б. р. Св. Отець Пій XI., відбув публичну консисторію у базиліці Св. Петра в цілі: Канонізації бл. Андрея Фурне, світського священика, фундатора Конгрегації „Сестер св. Андрея“, як також щоби вручити новим Еп. Кардиналам кардинальські капелюхи. Скоро лише засів на троні Св. Отець, зблизився до нього Секретар Св. Конгрегації Обрядів (*Congregazione dei Riti*) враз із „генеральним Промотором св. віри“ та консисторіальними адвокатами. Два рази безуспішно просили адвокати Св. Отця, щоби зачислив бл. Андрея Фурне до лику Святих. (Формальність канонізаційних церемоній). Щойно за третім разом генеральний Промотор справ віри й обичаїв заявив в імені Св. Отця, що геройські чесноти бл. Андрея Фурне дійсно великою честю вкрили св. Матір Церкву. Однак св. Отець сираву формального рішення відкладає до найближчого „*Consistorium semipublicum*“, після якого наступить формальна канонізація. Між тим у супроводі дванадцятьох кардиналів увійшли до базилики св. Петра нові Кардинали та зблизилися до трону Св. Отця, який сам вкладав на голову кожного із них кардинальський капелюх, виголюшуючи при сім обрядову формулку. При кінці Св. Отець уділив

Апост. благословення многотисячній юрбі людей, що виповнила вщерть цілу базиліку.

3. Вручення св. паліом вірменському Патріярхови. Дня 19. 3. б. р. Св. Отець, по тихій Службі Божій у каплиці „Matilde“ вручив Його Ексцеленції Аведієви Петрови XIV. Арпіаріян-ови, вірменському Патріярхови Киликії св. паліом. Після благодарення Св. Отець довгий час розмовляв із новим князем св. Церкви. На Службі Божій були приявні: генеральні Абати ОО. Мелхитаристів з Венеції та Відня, весь персонал вірменської римської Колегії та много світських вірмен та вірменок, що з радістю витали нового свого киликійського Патріярха.

Дня 17. 3. б. р. вручив св. Отець новоіменованим Еп. Кардиналам св. паліом. Рано сього дня відправив Св. Отець у консисторіальній салі Службу Божу, на якій були приявні всі шість нові Кардинали. При кінці Сл. Божої Еп. Кардинали удалися до прилежної салі, приоділися в єпископські ризи й знова вернулися до конс. салі, де відновили присягу. Після сього Св. Отець вручив кожному з них св. паліом, виголошуючи при тім приписану формулку. Після закінчення церемоній перебув Св. Отець декілька хвилин на розмові з Еп. Кардиналами, по чім удався до своїх апартаментів.

4. Св. Отець торжественно започаткував Святий Рік й освітив хрест на горі Сенаріо в Фльоренції. Дня 1. квітня б. р. о год. 11 перед полуднем розпочато торжественно надзвичайний св. Рік. Св. Отець в асисті цілого свого двору, їх Ексц. Кардиналів та великого числа Єпископів довершив символічний обряд отворення східньої брами в Базиліці св. Петра. На се рідке торжество прибули члени королівської родини, екскороль Греції, представники всіх держав, римські патриції, світські й військові достойники й непроглядна товпа паломників. Особливо звертало увагу численне паломництво католиків з Китаю, які на виразне бажання св. Отця мали особно зарезероване місце в Базиліці.

Того дня вечером Св. Отець власноручно освітив при допомозі спеціального електричного апарату великий хрест на горі Сенаріо, що знаходиться в околицях Фльоренції. Гора Сенаріо, се осідок Чина „Слуг Марії“, т. є Сервітів, що обходить сього року 700-ліття свого основання, та zarazом є неначе серцем почитання Страждучої Богоматери. По бажанню Св. Отця, освітлення хреста на горі Сенаріо повинно започаткувати торжества в честь страждучої Богоматери, „бо вона під хрестом стала Матір'ю всіх вірних“. Освітлення довершив Св. Отець о год. 7.45, коли то у своїй бібліотеці впровадив в рух спеціально сконструований електричний механізм. Рівночасно хор ОО. Сервітів на горі Сенаріо відспівав гимн у честь Найсв. Серця. Сей концерт передавала ватиканська радіо-стація. Населення околиць Фльоренції приготувилось старанно до звеличення сього торжества.

5. Канонізаційні та беатифікаційні процеси. 1. Дня 12. 3. 1933 в часі публичної консисторії в базиліці св. Петра (про се згадано вище) відбулося остаточне голосовання Св. Колегії у справі канонізації бл. Андрея Уберта Фурне. Справу формального рішення Св. Отець відложив до найближчого „Consistorium semipublicum“, після якого наступить торжественне проголошення згаданого Блаженного Святим.

Бл. Андрей Фурне, се французький світський священник, фундатор „Інституту доньок Хреста“, або „Сестер св. Андрея“. Його життя й діяльність припадає на тяжкі для Церкви часи, а саме на час франц.

революції. Блаж. Фурне визначався геройською посвятою для добра повірених душ. Кілька разів находився в небезпеці смерті, довгий час мусів жити на вигнання; а те все ізза невсипущої пастирської діяльності. Велике діло бл. Андрея Фурне — се, основання Чина т. зв. „Сестер св. Андрея“. Блаженним проголосив його Св. Отець Пій XI. 16. V. 1926 р.

2. Дня 12. 3. 1933 відбулося торжественне прочитання декрету „Tuto“ в консисторіяльній ватиканській салі, в приявиности Св. Отця, Св. Колегії Кардиналів та членів св. Конгрегації „Rituum“. Силою сього декрету „Tuto“ щасливо закінчено беатифікаційний процес двох Слуг Божих: о. Йосифа Пінятеллі Т. І. (Pignatelli) та Катерини Лябурє (Labouré).

О. Йосиф Пінятеллі, се член Товариства Ісуса. Уродженець Сарагоци (Еспанія), син багатих, визначних родичів погордив вигідним життям, покинув батьківський дім та як молодець вступив до Тов. ОО. Ісусовців. В Еспанії перебув великі переслідування ОО. Ісусовців, що їх еспанський уряд кораблями виселив поза межі Еспанії та прислав „у дарунку“ Св. Отцevi. В часі гонень — о. Йосиф був тим сонцем, що розяснювало своїм собратам темні дні тяжкої морської скитальщини. Та Італію навістила домашня війна, як відгук французької революції, яка охопила також Італію. Тяжкі були се дні для кат. Церкви. Тоді саме о. Пінятеллі розвинув свою апостольську діяльність, повну Божого благословення, передусім у князівстві Парма, опісля у Неаполі та Римі. Коли Папа Пій VI. був змушений опустити Рим, о. Пінятеллі безпереривно товаришив йому, як також спомагав його немічного, тяжко недужого. Папа Пій VI. надзвичайно цинив святість та благородність сього слуги Божого. О. Йосиф Пінятеллі помер у Римі 15. 11. 1811 р. у сімдесять четвертому році життя. 1917 р. Папа Венедикт XV. задекретував героїчність чеснот о. Йос. Пінятеллі-я, а згаданим декретом „Tuto“ Св. Отець Пій XI. закінчив беатифікаційний процес згаданого слуги Божого.

Катерина Лябурє уродилася 1806 р. у Grain-les-Moutiers, у домі багатих та незвичайно побожних родичів. 1830 р. вступила до монастиря „Сестер милосердя св. Вінкентія де Паолі“, себто „Паолітинок“. Вже сього таки року удостоїлася кількакратної чудесної появи Прч. Діви Марії, яка поручила їй виконати медалик „Неп. Зачаття Прч. Діви Марії“. Сорок шість літ не зраджувала вона сеї тайни нікому, крім сповідника. Працювала в укриттю, незнана світови, скромна й покірна. Ніхто не знав про її видіння. А культ Непор. Зачаття Прч. Діви Марії розвивався з кожним днем краще у її монастирі так, що сей монастир сьогодні се неначе символ культу Неп. Зачаття Прч. Діви Марії. 1931 р., у день св. Вінкентія де Паолі Св. Отець задекретував геройськість чеснот слуги Божої Катерини Лябурє, а сього року закінчено її беатифікаційний процес.

Радість обох монаших родин з приводу беатифікації їхніх членів виявив зворушливими словами, зверненими до Св. Отця о. Вол. Ледуховський, генерал Товариства ОО. Ісусовців. Чин ОО. Єзуїтів в день 12. марта, коли то обходиться рівночасно пам'ять канонізації св. Ігнатія Льюїолі та св. Франціска Ксаверія — обох Еспанців, вкрився новим вінцем слави через беатифікування о. Пінятеллі-я — також Еспанця. Боже провидіння скріплює на душі переслідувану Еспанію та переслідуваний завсіди Чин Тов. Ісуса.

3. А. А. S. XXV. 24. 2. з 1933 р. проголосили два інші декрети, які

стверджують автентичність чуд за посередництвом Слуг Божих Евфразії Пейлетіє та Вінкентії Джероза, які то чуда мають послужити у справі беатифікації, а zarazом і канонізації згаданих слуг Божих.

Евфразія Пейлетіє, се монахиня-професка Чина „*Ordo Dominae Nostrae a Caritate*“, а zarazом основниця „Інститута Сестер Доброго Пастиря“.

Вінкентія Джероза, се основниця „Сестер Милосердя“ у місті Луєге, або, як тепер називають Кастенято у бріксієнській дієцезії.

4. Дня 28. 3. 1933, в приявности Кардинала Алекс. Верде, що розглядає справу канонізації бл. Марії Мікеля, основниці Чина „*Adoratrici Ancelle del SS. Sacramento e della Carità*“, відбулася „*Antipræparatoria Congregatio Rituum*“. На сім зібранню стверджено автентичність двох чуд, що сталися за посередництвом бл. Марії Мікеля, що дає притку до започаткування канонізаційного процесу.

З НАШОГО ЦЕРКОВНОГО Й РЕЛІГІЙНОГО ЖИТТЯ

1. „Українська молодь Христови“. — Для звеличення надзвичайного Святого Року Інститут Католицької Акції рішив відсвяткувати його „величавою всенародною маніфестацією української молоді“, яка має відбутися 6 і 7 травня б. р. Се свято є ділом Церковної Галицької русько-кат. Провінції під Протекторатом Високопреосвящених Ординаріятів. В злуці з тим дня 1 марта наші Високопреосвящені Єпископи видали спільну „Відозву“ до всіх вірних, де між іншими так написано: „Ми ваші Архипастирі похваляємо постанову відсвяткувати се ювілейне свято Української Молоді, яке має відбутися 6 і 7 травня 1933 року, гарячо його поручаємо молитвам і старанням усіх наших вірних, передусім оо. Душпастирів і Катехитів та запрошуємо всіх до участі згідно з програмою Нашого Ділового Комітету. Закликаємо всіх віддати як найбільшу пошану і славу Господеві нашому Ісусови Христови, щоб сим святом виеднати як найбільше благодатей для самих учасників і для цілого Українського Народу“.

Сей чисто католицький обяв релігійного життя і церковного духа, ся перша в католицькій дусі переведена гарна маніфестація, се zarazом перший овоч розбуджування католицького життя і думки, яке треба завдячити тихій, мозольній і часто поборюваній праці Марійського Тов. Молоді, Українській Католическій Організації й катол. пресі, яку започаткувала „Нова Зоря“. Вони перші зачали будити католицьку організацію; вони то реколекціями, конференціями, відчитами й сходами усували впоювані цілими століттями упередження до католицької думки, в тісній сполуці з західною католицькою культурою і західним католицьким релігійним життям. По сій довголітній праці, яка стрічала тяжкі перепони й ворожнечу навіть серед віруючих кругів, тепер можлива вже така релігійна маніфестація української молоді, як се бачимо у названім святі. Се свято тим цінніше, що не ограничається лиш на величаву маніфестацію католицьких та релігійних почувань, але має zarazом дати початок до створення Організації „Католицької Акції Української Молоді“.

Тому зовсім нас не дивує вороже становище, яке заняла проти сеї

релігійної акції т. з. Всестудентська Анкета в дні 12. 3. 6. р. Сей розділ „духів“ мусить наступити скорше чи пізніше. Де ходить о чисто релігійні справи, ще до того в католицькій дусі, там „дух сього світа“ мусить виступити ворожо. Одно, що дивує, се несовісні й злобні аргументи, якими „Всестудентська Анкета“ поборює католицьку акцію. Без найменшої основи чисто релігійній маніфестації підсувають „ціль і характер наскрізь політичні“. Се тим більше болюче, що якраз тим аргументом воюють найбільші вороги нашого католицького й народного відродження і поступу. Ми можемо спокійно й рішучо заявити, що не католицька акція, але поганський націоналістичний рух „уза-лежнений від чужих і в своїй більшості ворожих українській нації чинників“.

2. Пастирські Послання наших Владик. — З приводу сього-річного св. посту Єпископи деяких наших єпархій проголосили пастирські послання до своїх вірних в Галичині, на Закарпаттю і в Америці.

В Ужгородським „Душпастирі“ за січень і лютий 1933 р. (ч. 1 і 2) випечатане „Архипастирское посланіє Висопреподобному Духовенству і Возлюбленим вірникам Богоспасаємих Єпархій Мукачевской, Пряшевской і Крижовацкой“. В сім посланню згадується про обі епохальні в своєму роді Конференції нашого Єпископату в Римі, а саме: 1929 і 1932 р. „До Рима нас притяговала славна формула Папи Гормизда, котору г. 519 підписало 2500 єпископов Востока разом з цісарем і Царгородским Патріярхою, ісповідаючи: ми будемо во всіх річах наслідувати єдинство с святим престолом, гді владієт полна і права постійність християнської віри, гді віра біла всегда непоколебимо сохрानена. До Рима нас гонили слова великого героя католического Востока, св. Іоана Золотоустого, который пишет, что преданность Насліднику Петра есть одинокий принцип единства й єдности во вірі“. Друга частина послання говорить про первенство й найвисший пастирський Уряд у Христовій Церкві Наслідників Петра, Римських Єпископів. „Святий Петр одинокий апостол, который має своїх наслідників на своем престолі в особах Римских Архієреєв. Прото Римски Архієреї одинокі мають право й обовязок „пасти овци і агниці“ цілої Церкви Божой“. Про наслідки нещасної скізми так пишуть названі Єпископи: „Каждий человек знает, что нині Патріярх Царгородскій і як его власть не ідет поза границу его маленької єпархії. Всі знаєме, что нині в гордой Москві, котора називалася „третьим Римом“. Виполнилися слова ученого російского филозофа Соловєва, который так писал: Оторвана церков от центра єдности поза границами національной держави конечно мусить стати служницею світской власти. Світска пак власть, понеже не має нікого над собою на сем світі і понеже от нікого не получает релігійну санкцію, не має делегацію від Христа, мусить конечно прийти до противохристиянского абсолютизма. То все выполнилось в Росії і выполняется в других державах“. Кінчить словами: „Держитесь Церкви Христовой, оставайте в связи с Престолом Петровим і не слушайте тих кривих пророков, котори ругают на Церков Христову і на Престол Петров. Так для каждого із вас, як і для нашего народа спасєніє только в Церкви Католической — в связи з Престолом Римским“.

Преосвященный Йосафат Коциловський у „Перемиських Єпархіяльних Відомостях“ за березень 6. р. проголосив послання о великім значінню пізнання і любови Ісуса через належне розважування Христових страстей. Владика пише: Ще одна причина, дорогі мої в Христі, спону-

кати нас повинна доконче, щоби ми в сім великім пості більше як иншими літами старалися розважити побожно страсти Господа Н. І. Христа. Сею причиною є те, що Св. Отець, Папа Римський, Голова Христової Церкви оголосив на сей рік всесвітній великий Ювелей, бо як вже знаєте, в сім році минає девятнайцять соток літ від хвилі, коли Христос довершив відкуплення людського роду, се є від муки й смерти на хресті“.

У Спол. Держ. Америки знова появились „Епархіяльні Вісти“, видавані в Філядельфії. Ч. І. за лютий б. р. приносить два пастирські послання: одно Преосв. Богачевського, а друге Преосв. В. Такача. Зміст послання Преосв. К. Богачевського се підчеркнення правди про єдино-спасительну католицьку Церкву, під проводом і найвисшим пастирським Урядом Римських Папів“. Тому нема спасення там, де нема сили і власти Святішого Отця Папи Римського. І хотяби були товариства, що їх люде оснували й церквами назвали, се будуть людьми пострєнені доми а не Божі церкви. Там нема непомильної Божої правди, нема відпущу ані відпущення гріхів, нема Христа ані спасення. Щасливі народи, що вірні Христові і його Церкві. Нещасні ті, що його виреклися.

На протязі многолітньої історії українського народу ми переживали світлі й сумні часи. Часи розколу й відступства від Церкви були нашим нещастям. Ідея Унії органічно і нероздільно злучена з напрямом всеї української історії, навіть з самою національною ідеєю нашого народу. — В дійсности всі невдачі унії потягали за собою невдачі нації, часто катастрофальні і вся українська історія за все своє тисячліття не виявляє ані одного такого моменту, де церковно-культурний розрив з Заходом увінчавсяб якими тривкішими національними користями. Ідея Унії була щасливою, хоч на жаль добре не вихіснуваною необхідністю нашої історії“. — Так пише Др. С. Томашівський у „Вступі до Історії Церкви на Україні“.

Послання Преосв. Такача займається головню потребою церковної дисципліни серед вірних, а в другій части достоїнством й обовязками священника. Се найбільше пекучі справи в області Преосв. Такача. Владика Такач виразно каже: „І в нашой епархії пробуют с оружієм зведеного духа уничтожити дисципліну Церкви, желают поставити як найбільшу перегородку, щоб так разрушающе свою роботу чим скорше докончали. Само прото я дуже важним держу напомути вірников і священство, щоб в своем одні ко другим сношенії держали пред очима то, что заповідь Божа й Церкви дотично сего предписует“.

Преосвященный Гр. Хомишин проголосив також послання, яке займається сектантською пропагандою серед наших вірних, як також шкідливими наслідками і впливами пересадного націоналізму.

3. Висока католицька школа в Спол. Державах Америки. — Невтомними заходами Преосв. Епископа К. Богачевського тамошня Епархія набула прегарний будинок в Stamford, який призначено на малий епархіяльний Семинар і на висшу католицьку українську школу. Се дійсно відрадна подія, бо католицька Церква й катол. школа се найсильніші й найуспішніші чинники в розвою народа й лиш вони можуть дати почин і запевнити красшу майбутність. Належно й в дусі Церкви вихований клир, свідома католицька освічена верства української еміграції дасть повну запоруку, що та еміграція не пропаде, а розвине всі свої духові сили, щоб коли прийде час, допомогти своїм братам у рідній батьківській землі. Певно, колиб десятки літ не вели наші ліберальні

національні круги розвалу й убійчої боротьби з Церквою, до тепер не одна, а десятки таких шкіл могли повстати на свободній землі Америки. Та скільки мігби був зробити до тепер сам Преосв. Константин, колиб у перших літах своєї єпископської праці не мусів був усю енергію посвятити на оборону найживотніших інтересів своєї Епархії; колиб не мусів був звести боротьбу за бути або не бути катол. Церкви між нашими, переселенцями. На жаль у тій кирині головну роль відіграли самі священники й наші духовні та світські „патріоти“ зі старого краю.

4. „Українська Проблема“. — Високопреосвящений Гр. Хомишин оголосив свою нову працю п. з. „Українська Проблема“. Ся важна й повчаюча книжка написана для духовної і світської інтелігенції українського народу. В ній Достойний Автор порушує цілу низку найбільше пекучих питань нашого народного й церковного життя, як вислід „догого й гіркого досвіду, опертого на кількадесятьлітній праці між українським народом“. Сею незвичайно важною і цінною працею основніше займемося у слідуєчій числі „Доброго Пастира“.

ВІСТІ З КАТОЛИЦЬКОГО СВІТА

1. Сучасний стан католицизму в Еспанії. Проф. др. А. Грієра з Барцельони у *Schönere Zukunft* ч. 27. (1933) представляє сучасний стан католицизму в Еспанії. Перше внутрішнє ослаблення католицької єдності в Еспанії сягає часів спору між Карлом та Ізабелею. Вже тоді поділилися католики на два стороництва, які взаємно себе поборювали. Наслідок сего спору се повалення монархії, на якій місці повсталала перша республіка. Її творцями були атеїстичні круги: Санц дель Ріо, Сальмерон і прочі. Покликання Альфонса XII. на короля поставило на ноги знова монархію, котра від тоді опиралася на лібералізуючих католиків. Тому більшість добрих католиків почала поборювати монархічний устрій. Монархія, щоб удержатися проти опозиції католиків пішла як найдалше на уступки ліберальних кругів. Ось 1876 р. повсталало ліберальне товариство „*Institucion Libre de la Enseñanza*“, яке висилало много стипендістів на студії за границю. Сі стипендисти по повероті займали університетські катедри, міністерські теки і т. п. визначні місця. За їх стараннями усунено з університетів богословські факультети на французький лад, через що унеможливлено bliщий контакт між клиром і академічною молоддю. Майже ціле століття одиноке заняття еспанського клиру се ведення безупсінних спорів з лібералізмом та інтегралізмом, при чому упосліджено значно наукову працю та душпастирські обовязки. Через се слабла католицька свідомість загалу вірних. Еспанські католики заспали, а серед сього сну укріпився на своїх становищах ворог. 1930 р. було в Еспанії 32.000 світського клиру, отже 1 священник на 400 душ. Мимо сього Еспанія лишилася клясичним приміром католицького невироблення, духового анальфабетизму і то таки завдяки спанню католицького клиру. Шкільна катехизація — се була фікція науки. Держава позваляла священникам один раз у тижні мати годину релігії у школах. Та священники, які користали з сього привилею се виїмки. Всі ті браки добре бачили Єзуїти, тому, щоб змогти осягнути більший вплив на поширення й скріплення католицького духа серед молоді, старалися в часі

диктатури Прімо де Рівери захопити у свої руки провід „Institucion Libre de la Enseñanza“. Сей намір переплатили опісля Єзуїти вигнанням із землі Св. Ігнатія Льойолі; се була пімста лібералів. — Тисячі еспанського клиру, завдяки своїй безчинности не змогли культивувати у себе модерного католицького знання, не змогли розвинути відповідної до хвилі душпастирської діяльності. Правда, вони розбудили серед народу почуття плиткого пієтизму, завдяки якому витворився своєрідний тип еспанського католика: він майже ніколи не ходить на Службу Божу, за се радо слухає проповіді та носить медалики. Він не узнає вінчання иншого, лише католицьке. Коли важко занедужає, родина не подбає за осмотрення умираючого Найсв. Тайнами. За се похорон мусить бути католицький і обовязково 25-30 священників. Посли до сойму з комуністично-лівої лісти заряджують перед смертю кат. похорони, а ті що своїми письмами пропагують вільну любов, обовязково беруть католицькі шлюби. Много еспанських католиків відвідують церкву тричі у своєму життю: при хрестинах, при шлюбі та в часі похорону. Все таки в останнім часі зачалося виразне пробудження католицького духа в Еспанії. Вправді деякі йдуть по лінії симпатій із політикою на взір „Action Française“, але більшість ставиться до справи серіозно. Особливше правдивий католицький дух процвітає у катальонській провінції, яка недавно осягнула повну автономію, як також у баскійській провінції. Повстають численні католицькі організації, що гуртують у своїх рядах усі верстви католицької суспільности, особливо дуже скоро розвиваються молодечі товаришення, „Federació de Joves Christians“. Еспанія щойно тепер починає жити модерним католицьким життям Європи, — якого досі ще майже не знала.

2. Китайський перевід „Summae Theologicae“ Св. Томи. Заходами папської Делегатури у Пекіні видано в друге китайський перевід „Summae Theologicae“ Св. Томи з Аквіну, якого довершив Єзуїт о. Людовик Буліо (1606-1683). Нове видання обіймає 9 томів з 1694 сторонами. Перевід видано для улекшення праці й студій китайським богословам у місцевих семінаріях. Той сам о. Буліо у роках 1644-1657 переклав на китайську мову римське Breviarium, Missale та Rituale, а крім сього написав по китайськи трактат Моральної. — (Незнати чи коли появиться в українській мові „Summa Theologica“, яка вже переведена на всі культурні мови, навіть на китайську).

3. 75-ліття Люрду. Памятного дня 14. лютого 1858 р. чотиринадцятьлітна Бернадета Soubirous, донька вбогого мельника пішла враз із сестрами у ліс коло міста Люрд збирати ріще. Несподівано почула недалеко шелест, що змагався з кожною хвилиною. Остовпіла зі жаху глянула перед себе. Кілька кроків перед собою побачила печеру, а в ній чудову, яснійочу жіночу стат. Видіння повторилося 17 разів. Останній раз, т. є 16 червня 1858 р. ся яснійоча женщина заговорила: „Я є Непорочне Зачаття“. При тім висловила бажання, щоби на місці її появи збудовано церкву, та щоби люди робили процесійні походи до сеї печери.

25. лютого 1858 витриснуло з сеї печери жерело. Вода зпочатку плила поволи, а сьогодні з того жерела впливає денно 122 тисяч літрів води. Незабаром пішла вістка про надзвичайні вислухання молитов та виздоровлення. В червні 1858 р. Єпископ Laurenze з Tarbes установив спеціальну комісію для розсліду тої надзвичайної, дивної справи. Після трьохлітньої праці комісія ствердила правдивість слів малої Бернадети. Джерело повстало в надприродний спосіб; також лічення недужих сею водою надприродне, бо найповажніші лікарі й хеміки ствердили, що вода

в Люрд зовсім собі звичайна вода без ніяких лічничих прикмет. 1862 р. Єпископ видав пастирський лист, у якому висловлюється про надприродність появи та заохочує вірних до складок на будову церкви у сьому місці. Появи та чуда у Люрд — що правда, не є справа віри, але в кождім разі апробована Церквою: Папа Пій IX, Лев XIII, Пій X, Венедикт XV, та Пій XI — се горячі почитателі Матери Божої з Люрд.

В короткому часі Люрд стало найбільшим відпустовим марійським місцем. Вже 1877 р. відвідало се місце 250 тисяч прочан; 1879 р. — 390.000. В останньому десятиліттю кожного року було 1-2 міліонів відвідувачів. До 1904 р. начислено 3.353 чудесних uzдоровлень. В Люрд є установлене спеціальне медичне бюро („Bureau de constatations“), яке оглядає кожного недужого перед і по виліченню. Як строго оцінює се бюро всякі надзвичайні вилічення — видно зі статистики: 1928 р. зголосило своє чудесне uzдоровлення 276 осіб, але лише 16 признало за надприродні; 1929 на 92 признало лише 12; 1932 на 160 також лише 12. — Тисячі ріжних лікарів щорічно звиджують Люрд та контролюють працю медичного бюро. Ось в останньому році відвідало се бюро 876 лікарів спеціалістів та разом професорів університетів.

Слава Люрдської печери гомонить по цілому світі, дарма що вже від самого початку вороги старалися надприродний його характер звести до мірки чистого натуралізму, а то й взагалі не допустити до розголосу. Боротьба атеїстів та лібералів проти Люрд, се дійсно один великий розділ в історії людської глупоти та наївності. Зразу публіцисти й „вчені“ завердиктували, що Бернадета не більше ні менше, але божевільна. Хеміки робили аналізи, дошукуючись таки у самій воді з Люрду, яка чиста як скло звичайна собі водиця, — яких мінеральних складників, що лічать недуги. Вороги чуда всі uzдоровлення в Люрд називали проявами гістерії. Золя, у знаному своїому романі зібрав все можливе, що наука могла тільки видумати на некористь Люрду. Ернест Гекель пишучи про Люрд говорить про: „наївну легковірність“, „масову сугестію“, „злочинну видумку клиру“, „поетичну знахідку та фанатичну комбінацію“ і т. п. — Лікарів з „медичного бюро“ в Люрд назвав Гекель: „неосвічені та безкритичні партачі, а частинно свідомі ошуканці, що разом із священиками — unter einer Decke spielen“. Однак: рівночасно із нападами ворогів, або радше: рівночасно із зростом зовнішнього вияву глупоти атеїстичних клеветників — росла слава Люрду. За час минулих 75 літ, від чудесної появи Неп. Діви Марії в Люрд — міліони людей відвідали се чудесне місце, многі тисячі невірних — навернулися, тисячі недужих — чудесно знайшли видужання. А кождий рік приносить лише більшу славу Господньому Імени, його Пречистій Матері та Святій Кат. Церкви. Бо — се діло Боже, що не боїться ніякої ворожої сили, що встоїться завсіди перед нападами ріжних Зол-ів, Геклів та інших „вчених“, що своїми творами виставляють сумне свідцтво своєї внутрішньої гнилі.

4. Плащениця І. Христа, найцінніша реліквія королівського дому Італії, яка переховується у Турині, буде виставлена сього року до публичного почитання. Кард. Фоссаті з Турину подає до відома, що так Св. Отець, як і італійський король дали на се свою згоду. Згадана Плащениця се власність італійської королівської родини. Король заявив, що він незвичайно радий, що буде міг бодай сею дорогою чимсь прислужитися до звеличання 1900-ліття смерті Г. Н. І. Христа.

5. Підручник Католицької Акції, (Manuale di Azione Cattolica), який написав Мсгр. Люїджі Civardi, появився на днях у шестому ви-

данню. Се виразно свідчить про зацікавлення католицькою справою серед загалу італійського населення. Між іншим о. Чіварді звертає у своїм творі особливу вагу на слідуючі точки католицької акції: 1) поширювання християнської культури; 2) uzдоровлення родини; 3) оборона прав Церкви; 4) піднесення суспільної моралі та схристиянізовання спільного горожанського життя.

6. Визначне відкриття грецького біблійного манускрипту. Сього довершив знаний у світі дослідник рукописів Chester Beatty. Сей рукопис представляє 190 рукою записаних сторін, зібраних у формі кодексу. Частинно там заступлені 19 книг Нового і Старого Завіта. Текст манускрипту грецький. Правдоподібно походить з 3., або 4. століття. Злишня річ говорити про епохальне значіння сього відкриття для біблійних студій. Актуально в посіданню сього манускрипту знаходиться Бритійський Музей.

7. Пастирські листи англійських Єпископів. Лондонський щоденник „The Univers“ поміщує пастирські листи англійських католик. Єпископів, що обговорюють суспільну нужду наших днів та вказують на середники, якими треба протиділати сучасній кризі.

Єпископ Doubledaay вимагає „консеквентної персональної жертвенности християн саме тоді, коли другі стараються запобігти кризі... промовами“. Кардинал Bourne пише, що тепер треба пригадати собі тільки основні християнські правди та практично перевести їх в життя, а се вповні вистарчить, щоб опанувати усі труднощі. Архієпископ Downey звертає до своїх вірних з апелем, щоб скріпити та розвинути так гарячо Св. Отцем Пієм XI. поручувану Католицьку Акцію. Єпископ Nottingham взиває своїх вірних до горячих молитов за відвернення від світа червоної небезпеки комунізму. Еп. Lancaster вказує на духа покути, як самотню дорогу до нового внутрішнього задоволення. Еп. Southwark як на причину сучасної світової кризи — вказує на занепад релігійности. „Ні-яке правління не знайде властивого лікарства на кризу, доки ми всі не привернемося знова до забутого Бога“.

8. Столітня згадка двох французьких мистців слова. Парижський місячник „La vie Intellectuelle“ пригадує, що минає вже сто літ від часу, коли жили й працювали славні французькі проповідники: Bourdaloue та Fléchier. Вони уродилися того самого року, а Боже провидіння наділило їх однаковими дарами: силою виголошеного слова. Добра проповідь се штука. Оба ті проповідники були мистцями у тій штуці. Вони говорили проповіді не теоретично-інтелектуальні, але життєві. Слова Бурдалю стояли завсіди у великій злуці та гармонії мистецько формованих слів із внутрішнім переживанням. Його проповіді пили з глибин душі; се промовляла глибока й правдива любов до Бога й ближніх. Тому його проповіді, хоч не пишалися високою вченістю, робили завсіди потрясаюче й довготривале вражіння.

9. 1100-ліття християнства у Чехословаччині. Сього року минає 1100 літ від введення християнства в Чехах. Справа святочного обходу сього великого торжества була предметом окремих нарад міністерської ради, на якій рішено перевести се свято під проводом Єпископату та під протекторатом уряду. — Перша прийняла Христову віру княжна Прівіна 833 р. в часі, коли німецькому королеви Людвикови помагала у воєнному поході. Вона своїм коштом побудувала 19 церков. — До величавого приготування сього незвичайного торжества взиває чеський Єпископат цілий нарід.

НОВІ КНИЖКИ Й ВИДАННЯ

Ks. Henryk Przeździecki, biskup podlaski. O pracy unijnej w Polsce. List pasterski. Warszawa 1933. Nakładem Polskiej Katolickiej Agencji Prasowej, ul. Miodowa 17.

На вступі виступає Достойний Автор проти нездорового націоналізму, що — на взір давних жидів — ставить вище річі дочасні, як Божі. Дальше подає коротенько історію унійної праці в Польщі та збиває закиди противників сеї праці. Кінчить свій лист горячим зазивом до своїх співробітників, щоби витревали в праці. Видно в посланню сильну віру в зачатє діло та любов не лише до своєї вітчизни, а також до всіх християнських душ.

о. Л. Бурнадз.

Heinrich Getzeny. Kapitalismus und Sozialismus im Lichte der neueren, insbesondere der katholischen Gesellschaftslehre. Verlag Pustet, Regensburg, стор. 284, ціна брош. 4.60 Mk. опр. 5.80 Mk.

Є се, так сказатиб, збір викладів про капіталізм та соціалізм для слухачів богословів. Вони й присвячені питомцям дух. семинарії в Бамбергу. Рівночасно се наче збір вказівок на життєву мандрівку для тих, що хоч іншими справами заняті, всеж таки в атмосфері двох ворожих собі світів, капіталізму й соціалізму, мусять жити й працювати.

Без усяких упереджень зясовує Автор наперед капіталізм, його суть, розвій, додатні й відємні сторони. В другім розділі освітлює так само соціалізм під оглядом історичним і суттєвим. Перший розділ се становище католицької Церкви до обох згаданих доктрин, яке Автор розвиває на основі суспільних енциклік Ап. Столиці: «*Rerum Novarum*» і «*Quadragesimo Anno*». Наконець дає нам Ш. Автор короткий образок деяких спроб розвязки наболілого суспільного питання в Німеччині.

Може й не всі господарсько-суспільні болячки порушені в сій книжці, однак вона дуже богата змістом, як і науковим його обробленням. Ясність викладу підносить вартість сеї книжки, яку можна щиро поручити кожному інтелігентови.

о. Лев Бурнадз.

X. Józef Kaczmarczyk. Męka Jezusa Chrystusa podług czterech Ewangelij. Kraków 1932. Księgarnia Krakowska. 8°, стр. X + 210. 1 ілюстрація і 1 карта Єрусалиму з часів Христа.

Автор, професор Студ. бібл. Н. Зав. на краківськім університеті, говорить в передмові, яке значіння мають розважання про Христові страсти для духовного життя. Ся передмова се справжня перлина аскетичного трактату. Матеріал поділений на 14 розділів, з яких кождий має на початку відмінним друком подані дотичні місця з Євангелій в польськім переводі; по них слідує пояснення, якого поодинокі уступи, для скорої орієнтації читача, носять свої окремі написи.

З належною пошаною перед традиційним поясненням св. Тексту лучить Автор наукове використання здобутків помічних середників модерних наук, а саме історії, археології та топографії. Егзеґетичне опрацювання відзначається прецизією і ясністю викладу так, що наглядно пізнати в тім фахівця. Книжка ся віддасть дуже цінні услуги так кождому священникови для наукового читання св. Письма, для розважань та приготування проповідей, як і образованому ляикови для духовного читання.

о. Др. Баран.

Ch. de Maillardoz S. J. Le décalogue de l'autorité paternelle. Paris, Bonne Presse 1931, 16°, стр. X + 198.

В десятих розділах Автор подає родичам цінні вказівки відносно виховання дітей. Власть батьківська се річ важна, яка вимагає застанови й багато труду. Треба розважно підняти відповідні середники, щоб зуміти дібратись до душі дитини і потягнути її до всього, що чесне. Ясно, не торгуючись з дитиною, розумно й витревало і то вже від колиски. Приміри потягають; на се треба дуже вважати й тому взаїмна пошана та любов родичів зглядом себе в супружім життю має постійно служити за дороговказ у поступованню дітей. Книжечка ся дуже хосенна як для родичів так і для вихователів-професорів.

о. А. С.

Pistocchi Marius. De suspensione ex informata conscientia. Taurini Marietti Via Legnano 23, м. 8°, стр. VIII + 128, ціна: 5.— лір.

Найдражливіша квестія в четвертій книзі нового кодексу церковного права, в якій мова про процеси — се безперечно квестія про поступовання відносно наложення суспензи на підставі внутрішнього переконання єпископа-ординарія (ex informata conscientia). Через введення сеї установи дано єпископам середник, у многих случаях конечно потрібний, для вдержання дисципліни серед духовенства. Розуміється, що сей середник вимагає докладного определення зі сторони законодателя, як також супонує особливу міру второпности й юридичного змислу в практичнім приміненню. Автор у згаданому творі подає не лиш історію сеї установи, але також докладне пояснення нововведених у новому кодексі змін. Відомо, що многі визначні філософи й юристи виступали проти того рода установи.

Вправді західне право не обов'язує Східну Церкву. Все таки многі місця, як у іншій матерії, так і в сій, можуть служити за субстрат для уложення кодексу східного права, а тим самим за норму поступовання.

о. Б. В.

Univ. Prof. Dr. J. P. Steffes. Religion und Religiosität als Problem im Zeitalter des Hochkapitalismus. Pädagogischer Verlag, G. m. b. H., Düsseldorf 1932, в. 8°, IX + 84 стор., карт. RM 3.50.

Непогамована жажда матеріальних дібр, а ще в більшій мірі їх нерациональне уживання — ось духове підложжа та головне жерело всіх економічних і культурних переворотів держав, народів та цілого людства. Такі потрясення чи перевороти завдають завжди суспільним чи державним організаціям болючі та zarazом тяжкі до вилічення рани. Сьогоднішня економічна та моральна криза се ніщо инше, як тільки льогічна консеквенція доцільно не налаштованого капіталізму. Якеж тоді відношення християнської релігії до капіталізму, яке її завдання зглядом нього? Розуміється, що христ. релігія має на цілі не що инше, як тільки те, щоби примінити і унормувати дочасні потреби людини згідно з етичними принципами Євангелія і під сим кутом зріння оцінювати їх властиву вартість. І ту саме так важну квестію порушує Автор у своєму творі. Вправді не дасться вона основно обговорити на тих кількадесяти сторінках згаданого твору; на се требаби цілих томів. Все таки Dr. Steffes-ови, завдяки його великій ерудиції вдалось і в тих малих рямцях досить ярко засувати як деструктивне ділання крайнього капіталізму так і будуючий вплив католицької релігії на суспільно-культурний розвій людства. Перейшовши коротко поодинокі епохи історії людства, спинюється Автор на найновіших часах та осудивши вибуялий пересадно сучасний капіталізм, вказує на одинокий ратунок, на одинокий лік всіх сьогодніш-

них кріз і нещастя, яким може бути тільки поворот до засад Христового Євангелія.
Г. М.

Ks. Dr. Ferdynand Machay. Zadania duszpasterskie świeckich. стр. 181.
Ціна 4 зл. Nakład Księgarni św. Wojciecha.

Католицька Акція — се один зі способів сучасного душпастирства. Вона після зазиву св. Отця являється дуже позитивною, а подекуди навіть необхідною для успішного душпастирювання. В своєму творі автор спершу змальовує нам сучасні обставини та виказує конечність і потребу апостолювання світських осіб, а опісля означає суть його та обовязки одиниць, родин і суспільности в тому напрямі. Тема дуже актуальна та відповідно опрацьована — заслугоє щоб нею заінтересувались ширші круги нашого духовенства.
Р. В.

Ks. Arcyb. Józef Teodorowicz. Od Betleem do Nazaretu. Наклад Книгарні св. Войтіха, Познань-Варшава-Вільно-Люблин. стр. 338, ціна 9.— зл.

Ціллю Достойного Автора є подати життєпис Ісуса Христа на тлі сучасної Йому доби; тому опирається з одної сторони (і то головню) на Євангелію, а з другої (оскільки се конечне) на сьогочасних наукових дослідах. Сей книжка се тільки перша часть великої, на 12 томів розчисленої праці. Сей перший том обіймає діточий і молодечий вік Ісуса та становить сам для себе цілість. Достойний Автор вложив багато труду та знання в свою працю, в якій виступає як богослов й історик, як егзегет і апольогет, як учений і поет. Твір бувби першорядної вартости, колиб місцями уява поета, чи письменника не звела Дост. Автора на дорогу, якою не повинен іти богослов описуючи життя Христа. Маю в першу чергу на думці ті патріотичні вставлення, які Автор тут і там поміщує.

Так прим.: На стор. 41. згадуючи про внутрішній голос Божий, який нераз незначну людину закликає на ратунок вітчизни, пр. Жанну д'Арк, наводить Дост. Автор як паразельний примір і о. Кордецького.

На стор. 44. згадує Автор, що в Єрусалимській святині молились навіть за римського цисаря і додає від себе: »Ale jak u nas w czasie zaborów usta śpiewały hymn cesarski, a serca wołały: »Boże coś Polskę...« — tak i wówczas innego cesarza imię wymawiały usta, a innego wołały i modliły się serca.«

На стор. 219. побіч пророчиці Анни, яка в своєму життю багато пережила, наводить Дост. Автор і кн. Сапезину, яка пережила 1863. р. та дочекалась відродження Польщі.

На стор. 263. обговорюючи квестію, як розуміти слова пророка Єремії наведені св. Матеем з нагоди різні вифлеємських дітей, наводить Дост. Автор опис двох образів: »Rochód na Sybir« і Матейка: »Hold Pruski.«

А таких патріотичних вставлень є багато більше, хоч — що правда — деякі пр. »Pankrasy« на стор. 222. цілком можливі.

Вкінці треба признати, що ті дрібні замітки зовсім не зменшують великої вартости твору, тимбільше, що се перший того роду твір в польській богословській літературі, закроєний на більшу скалю.
о. Л. Б.

Walka z pornografią. Cykl rozpraw. Poznań 1932. Nakładem naczelnego instytutu Akcji katolickiej. 8°, ст. 38.

Акція католицька в Польщі прибирає чим раз більші розміри, стараючись обняти собою всі ділянки суспільного життя. Велику вагу для пробудження і поширення католицького світогляду має численна кат. література. Крім досить численної кат. преси видають Поляки-католики час від часу і різні книжки, брошури, відчити, в яких обговорюють з кат. становища різні проблеми нинішнього часу. В вище названій праці, виданій інститутом Кат. Акції в Познані міститься 7 більших рефератів визначніших кат. діячів —

про сучасне велике зло, яким являється порнографія, та про способи боротьби із тим злом. Тема рефератів така: 1. Проти безстыдности (ks. H. Weryński), 2. Небезпека порнографії (ks. Dr. T. Machay), 3. Безстыдність у літературі і образах (ks. Dr. Z. Baranowski), 4. Боротьба з порнографією в літературі (ks. Dr. K. Zych), 5. Кольпортери розкладу (Brat Cezary), 6. Загальна заповідь чистоти а боротьба з порнографією (ks. Dr. K. Kowalski), 7. В обороні морального ладу (K. Jędrzejowski). о. В. Б.

Oleksy Władysław. Prawo przeciw pornografji. Poznań 1932. Nakład S. A. »Ostoja«, 16⁰, стор. 30.

В сій маленькій брошурці зібране все право проти порнографії, а іменно міжнародні зарядження в справі порнографії, та спеціальні зарядження в Польщі в сій справі. Порнографія заливає сьогодні цілий наш край, тож книжечка ся необхідна всім тим, що бачуть се зло та хочуть боротись із ним.

о. В. Б.

о. Петро Дзедзик. По думці Христової Євангелії. I. (Недільні науки). Вибрані питання релігійного та суспільного життя. Ч. 3. Львів 1932. 8⁰, VIII + 416 стор., карт.

Змагання дати новітню проповідь, як засіб успішної боротьби зі сучасним моральним злом, займає сьогодні поважні уми заходу і скорим темпом йде вперед, а такі речники сього змагання, як покійний єпископ Прогашка і проф. Тот знані в цілм світі своїми творами на полі новітнього проповідництва. Їх твори вже й Поляки перевели в части на свою мову.

Дуже відрадне се явище, що і в нас починається поважно брати справу нової проповіді, приновленої до всіх вимог часу, бо релігійно-моральне обличча наших міст і сіл після війни відмінилося може далеко більше чим у других народів. Хоч тут і там є проповідники, які вміють подати відвічні, Божі правди в новій шаті, то загал нашого духовенства відчуває брак проповідей на актуальні теми. Тому великим здобутком у сьому згляді являються проповіді о. П. Дзедзика. — »Стремлінням моїм — пише Автор — було дати підручник актуальних, а при тім коротких, цікавих і грімких (духовних) наук... Не хочу проголошувати ніяких нових доктрин; тільки ті правди, які подає до вірування св. катол. Церква, — є змістом моїх наук! Лишень нові цінності хотів я видобути з невичерпаної скарбниці Христової Євангелії». — З сього завдання Автор вповні вивязується. В його науках ярко і виразно відбиваються усі болячки нашого суспільного і приватного життя в теперішнім, післявоєнним лихоліттям; большевизм, атеїзм, релігійна байдужність, змислова розперезаність, ненависть, захланність, жагда уживання, самолюбство, нужда і т. п. — ось уся наша »актуальність«, що в науках о. Дзедзика знаходить своє вірне зеркало. Як антідотум подає Автор старі, але все нові і одиноко спасенні Христові засади: любови, мира, терпеливості, милосердя, жертви, чистоти серця, так конечні сучасному світови, щоби остерегтись від неминучої загибелі. Гарний і сильний відгомін найшла у сих »Науках« ідея »Катол. Акції«, про яку автор говорить кількома наворотами, а з другої сторони рішучо виступає проти всяких большевицьких агітацій, виказуючи їх погубні наслідки і правдиву вартість. Бажаючи спинити повільно гріха, а заохотити вірних до практикування христ. засад, Автор влучно видвигає дочасні користи з Христової науки та відкликається часто до людської і християнської амбіції слухачів; все таки надприродні аргументи ставить завжди на першій місці. Голошені правди підтверджує гарними примірами з історії і життя. У будові проповідей Автор не йшов старими

шляхами, бо й годі було сього держатися в 15-20 хвилинних науках, однак і в нього ясний поділ у самому тексті. Для більшої проглядності матеріялу послужить теж почвірного рода друк. Мова «Наук» проста, переведення доказів легке, бо Автор старався достосувати свої «Науки» на місто і на село, на проповідь і егзурт. Тому то подекуди брак їм основнішого схоплення справи; за те грімкою формою в силі ці «Науки» порушити і пірвати волю до чину, до практичного християнського життя, а се їх властиве завдання (як і кожної проповіді).

Хоч Автор, як сам каже, старався писати найкращою літературною мовою та найновішим правописом, то його старання не увінчалися найкращим успіхом. У нього стрічаємо такі слова, які вже віддавна належать до історії, то знова такі, що ще не здобули собі права горожанства і не знати чи здобудуть: нпр. відживлювання, у повному відданні, будете могли, обоятність, що не міра, зьвізд; праведня, туземного, щоденної, безкровної, нього і него, цього і цього і т. п. Правда, що ці похибки дадуться оправдати сильним темпом розвитку нашої мови під сю пору, все таки в літературі сьогодня не стрічаємо вже нігде закінчень: користування і т. д. Впрочім такі недомагання правдивої вартости сих проповідей зовсім не обменшують, тому як цілість треба їх горячо поручити Всеч. Духовенству.

Д. Ш.

Nikolaus Heller. In Pace. Armenseelen-Predigten, Rottenburg a. N. Bader'sche Verlagsbuchhandlung 1933, м. 8^о, стор. 262. Ціна брош. 4·20 Mk.

Є се проповіді на задушні дні, а радше не так проповіді, лише матеріяли до проповідей. Богатство думок, множество цитатів зі св. Письма і то так Нового як і Старого Завіта, щира любов до нещасних душ у чистилищі — ось головні ціхи сього твору, які надають йому вартости. В нашому обряді можнаби мати з сього твору добру поміч до проповідей в заупокійні суботи, а також для похоронних проповідей.

о. Л. Б.

Stephan Fink, Dekan und Stadtpfarrer. Semina II. Band I. Teil: Supra petram 2. Sonntagspredigten: I. Weihnachts — und Osterzeit 1933. Rottenburg a. N. Bader'sche Verlagsbuchhandlung (Adolf Bader). 8^о, VIII + 324 ст., брош. 6.— Mk.

Звісний твір Декана Фінка п. н. «Semina» зближається із сим томом до кінця. Автор нарочно і з певною психологічною послідовністю заховав недільні проповіді на сам кінець. Сей том наймаркантніше свідчить про великого гомілета, перед яким бесідник мусить уступити на другий плян. Знані прикмети Автора: глибоке теолог. знання, оригінальність провідних гадок, ясна будова, легкий, приступний виклад, виступають знова в цілій повноті; до сього долучується ще певне і вірне схоплення пасторальних обовязків сучасности. Такі живі і інтересні, а при тім не довгі недільні проповіді найдуть пригожий ґрунт серед сучасних слухачів, а в очах проповідників закріплять і піднесуть оцінку Фінкових «Semina».

Д. Ш.

August Bentele, Pfarrer. Von Advent bis Ostern. Predigten und Homilien. Rottenburg a. N. Bader'sche Verlagsbuchhandlung (A. Bader). м. 8^о, 360 ст. брош. 6·30 RM.

Опрацювати недільні перікопи відповідно до всіх потреб духовних сучасного слухача се штука не пересічних проповідничих таланів, які вміють модерні обставини сучасного життя подати в світлі старих, вічних правд так, щоби на тім не потерпіло заінтересування слухача, а найважніше, щоби він відвічні правди прийняв до серця та наладнав своє життя по за-

садам Христа. Сей секрет є спеціальністю Бентеля. Він голосить правдиве, святе, просте Боже слово, яке вправді часто немиле для уха, але за те все спасенне для душі. Глибоке знання Автора виявляється у влучному застосуванні цитатів і примірів Св. Письма Старого і Нового Завіта, якими рясно засипані сторінки сього підручника, а гаряче батьківське серце вміє подати відвічні правди в спосіб повний лагідности і доброти — з серця до серця! Визначаючись ясним, тверезим поглядом на сучасну дійсність Автор виказує, що нема жадного т. зв. модерного питання, якого не можна органічно злучити з одним чи другим недільним зачалом. Через те Боже слово в його устах все актуальне і живе. Тому передусім тепер, в часі неспокоїнім і жаднім новости сі проповіді проповідникови принесуть велику поміч, а вірні з таких наук завсіди принесуть домів щось, що причиниться до їхнього спасення. (св. Ів. Золот.). Д. III.

Prof. Dr. I. Klug. Willensfreiheit und Persönlichkeit. 1932. Ferdinand Schöningh, Paderborn. в. 8°, стор. 124.

Праця, як вже сам титул каже, складається з двох частей: а) проблеми свободи волі, б) вироблення особовости. В першій части тракує Автор про свободу волі, про перепони волі та про виховання волі. Автор стоїть на становищі релятивного індетермінізму і на оборону свого становища наводить сильні аргументи. В другій части своєї праці доказує Автор конечність покласти перед очі людини, яку хочеться поправити, трансцендентальний ідеал, до якого вона має стреміти. Таким ідеалом є Христос. Оскільки друга частина є дуже цікава для тих, що працюють по заведеннях карних, у домах поправи, то що, — так знова перша частина дає цінні вказівки кождому, що ех professo мусить займатись людською душею, — себто душпастирям, педагогам і т. п. Праця Автора се не лише теоретичні міркування габінетного вченого, — се рівночасно вислід довголітної практики, набутої при праці над душами заблудшими й упавшими, і саме тому вказівки Автора набирають подвійної вартости. о. Лев Бурнадз.

Karl H. Mayer. Die Ukraine in der polnischen Romantik. Видання Укр. Наукового Інституту в Берліні, 1932 р. 8° стор. 30.

Зайвий тут вступ з пеанами в честь Гуса. Хиба робив се Автор ad captandam benevolentiam читачів, чи слухачів протестантів. Впрочім реферат річево опрацьований, без пеанів і ентузіязмувань.

о. Л. Бурнадз.

Peter Lippert S. J. Vom Gesetz und von der Liebe. Rundfunkvorträge. Ein Zyklus über die zehn Gebote Gottes. München, Verlag »Ars sacra«, Jozef Müller, 8° стор. 352, брош. 4·20 Mk.

Великий мистець слова і знаменитий знаток глибин людської душі о. Lipper S. J. виголосив перед мікрофоном баварської радіостанції цілий ряд рефератів, які збудили в цілм світі зрозуміле захоплення та признання. Згаданий твір се саме збірка 17 рефератів з циклю відчитів про декальог.

З питомим собі глибоко філософським зміслом і свободою християнського духа вказує Автор слухачеві, чи читачеві, на тих коротких десятистихів декальогу, що наче колюми підпирають пестре склепіння сьогонішного суспільного життя, се склепіння, якому на імя лад, порядок, право. В мистецький спосіб, неначе через призму, перепускає Автор через яснююче світло декальогу всі пекучі проблеми сьогонішного будня і в тому світлі показує всі болючі, розятрені рани сучасного життя цілого людства.

Цілющим бальсамом, що згоїть ті рани може бути тільки любов, ся найвища любов, що творить змисл і становить зміст всіх заповідей.

Peter Lippert S. J. Von Festen und Freuden. Rundfunkvorträge. Ein Zyklus auf die Festtage Gottes u. seiner Heiligen. München, Verlag »Ars sacra«, Josef Müller, 8° стор. 272, опр. в півск. 5'80 Mk.

Книжечка ся, се дальший ряд рефератів о. Lippert-a S. J., виголошених перед мікрофоном радіостанції, а саме про свята церковного року. В повній життє і сили бесіді вказує тут Автор, яке саме значіння мають пам'ятні тих святих подій, чи осіб для сьогоденної модерної людини. З запертим віддыхом приглядається читач пересуванню перед його очима мистецьким, повним блиску образам святих осіб чи подій. При тім Автор вміє влучно захопити увагу читача ще й глибокими думками про відвічні питання людського духа, як про час і вічність, про різного виду теофанії в сьому світі, про тайну смерті і т. п. І в сьому новому творі виступає Автор як мистець слова, як знаменитий богослов та знавець людської психіки. Вибагливе видання обох книжок і відносно не дорога ціна ще в більшій мірі повинні причинитись до поширення сих гідних признання рефератів.

Franz Zach. Modernes oder katholisches Kulturideal? Видання III. Herder (Відень) в. 8° сторін 404.

Є се наче відповідь на песимістично настроєний твір Шпенглеря п. т. »Der Untergang des Abendlandes«. Шановний Автор закликає сильним словом до повороту від суб'єктивістично-матеріалістичної форми життя нинішньої Європи до християнсько-солідаристичної. Він доказує, що ратунок від заглади є лише в католицькій релігії.

Автор переходить етапи культурного розвою людства; виказує, яким нещастям був для людства залім культури, званий в історії »відродженням«, і релігійна трагедія, звана реформацією — сей перший ступінь у розвою суб'єктивізму. Потім виказує дальший розвій суб'єктивізму, якого етапами є доба т. зв. »просвічення«, та лібералізм, що саме тепер довів культуру модерної Європи до банкрутства. Автор виказує хиби ренесансу й »модерної« людини, — та рівночасно подає спосіб, як Європа має вилічитись з важкої недуги. Сим ліком є поворот до християнського культурного ідеалу.

Книжка ся першорядної вартости; вона хоч трактує в першу чергу про розвій німецького народу, однак містить у собі широкий погляд на загально людський розвій культури, у якому одним звеном є християнсько-германська культура середновіччя. На вступі торкає Автор таких справ, як: поняття культури, відношення культури до релігії, а се яснє здефініювання понять підносить силу доказів, а тим самим і вартість цілої праці шановного Автора.

Сей твір можна поручити не лиш духовенству, але взагалі кожній інтелігентній людині, яка шукає правди та любить її.

о. Лев Бурнадз.

КНИЖКИ І ЧАСОПИСИ НАДІСЛАНІ ДО РЕДАКЦІЇ

А. КНИЖКИ:

D. Dr. Georg Wunderle. *Glaube und Glaubenszweifel moderner Jugend.* Das Ja und Nein Katholischer Schüler und Schülerinnen zur Glaubensdarbietung. — Eine religionspsychologische Untersuchung, durchgeführt in den Oberklassen höherer Lehranstalten.

ten. Düsseldorf. 1932. „Pädagogischer Verlag G. M. B. H.“ вел. 8⁰, стр. 184, опр. в пол. 7:50 Mk.

Joseph Weigert. **Von der Dorfpredigt.** Homiletische Zeitfragen, herausgegeben von Dr. E. Dubowy. Heft. 13. Verlag Josef Kösel und F. Pustet. München. вел. 8⁰, стр. 40, брощ.

Walka z pornografią. Biblioteczka Akcji Katolickiej. Nr. 2. Pod redakcją Ks. Dr. Stanisława Brossa. Cykl rozpraw — praca zbiorowa. Poznań 1932. Nakładem Naczelnego Instytutu A. Kat. Aleje Marcinkowskiego 22. вел. 8⁰, стр. 38, брощ. Ціна 0:75 zł.

P. Thomas Villanova Gerster a Zeil. **Purgatorium.** Juxta doctrinam Seraphici Doctoris s. Bonaventurae. 1932. Taurini (Italia). Ex Officina Libraria Marietti. м. 8⁰. стр. V + 103, брощ.

Ks. Dr. Tihamer Toth. **Dekalog** (Kazania). Tom I. Z oryginału madziarskiego tłumaczył Robert Oleár. Kraków 1932. Nakładem Ks. Dr. Ferdynanda Machaya — Kraków, Wawel 3. вел. 8⁰, стр. 288. Ціна: брощ. 6:50 zł., опр. 8:50 zł. У видавця від 6-8 zł.

Ks. Arcyb. J. Teodorowicz. **Od Betleem do Nazaretu.** Nakład Księgarni św. Wojciecha. — Poznań—Warszawa—Wilno—Lublin. вел. 8⁰, стр. 338, брощ. Ціна 9 зол.

Univ. Professor Dr. J. P. Steffes. **Religion und Religiosität als Problem im Zeitalter des Hochkapitalismus.** Eine geistesgeschichtliche und religionswissenschaftliche Untersuchung. Pädagogischer Verlag. G. M. B. H. Düsseldorf. вел. 8⁰, стр. IX + 84, карт. Ціна 3:50 RM.

Prof. ks. Paweł Siwek T. J. **Metody badań zjawisk nadprzyrodzonych.** Problem Konnersreuth. Kraków 1933. Wydawnictwo Księży Jezuitów. вел. 8⁰, стр. 113, брощ.

Notes et souvenirs de Soeur Marie de Bon-Secours (1898-1928). — Paris VIe, 1932. Pierre Tequi, Libraire-Editeur, 82, rue Bonaparte, 16⁰, стр. 78, брощ. Ціна 3 фр.

Dr. Matth. Joseph Scheeben. **Die Mysterien des Christentums.** Nach Wessen, Bedeutung und Zusammenhang dargestellt. Dritte Auflage, bearbeitet von Dr. Arnold Rademacher. — Freiburg im Breisgau. Herder. G. m. b. H. Verlagsbuchhandlung. вел. 8⁰, стр. XXIV + 678, брощ.

Mgr. Ruch. **La Doctrine Sociale de l'Eglise d'après l'Encyclique Rerum novarum et les autres enseignements des Souverains Pontifes.** Paris 8-e. „Maison de la Bonne Presse“ — 5, rue Bayard. м. 8⁰, стр. 122, брощ.

Régis Jolivet. **La Philosophie Chrétienne et La Pensée Contemporaine.** Paris VIe. Pierre Téqui, Libraire-Editeur 82, rue Bonaparte, 1932. вел. 8⁰, стр. VI + 226, брощ.

O. Raoul Plus T. J. **W Chrystusie Jezusie.** Przekład z francuzkiego M. D. Kraków 1932. Wydawnictwo księży Jezuitów. Biblioteka Życia Wewnętrznego. Tom XXXIV. м. 8⁰. стр. IX + 272, брощ.

Marius Pistocchi. **De suspensione ex informata conscientia.** C. I. C. L. IV. P. III. Tit. XXXIII. 1932. Taurini (Italia). Ex Officina Libraria Marietti. м. 8⁰, стр. 119, брощ.

H. Pinard de la Boullaye S. J. **Marja Arcydziało Boże.** Konferencje głoszone w Notre Dame de Paris, w ciągu Wielkiego Tygodnia 1931 R. — Przetłumaczyła C. Piotrowska. Kraków 1932. Wydawnictwo Księży Jezuitów. вел. 8⁰, стр. 97, брощ.

Ks. Józef Pastuszka. **Kryzys kultury a religia.** Szkice filozoficzno-religijne. 1932. Warszawa. Skład główny Gebethner i Wolf. вел. 8⁰, стр. 155, карт.

Pamiętnik kursu Społeczno-Duszpasterskiego urządzanego przez Związek Kapłanów „Unitas“ w Katowicach, 20 i 21 kwietnia 1932 roku. Katowice 1932. вел. 8⁰, стр. 71, брощ. Ціна 1:50 zł.

Władysław Oleksy. **Prawo przeciw pornografii.** Poznań 1932. Nakład S. A. „Ostoja“, Księgarnia i drukarnia. 16⁰, стр. 27, брощ.

Chanoine Moënnier. **Autour du Clocher.** Eutretiens dominicaux sur la Paroisse, l'Eglise, le Clergé et les Fidèles. P. Téqui, Editeur. 82, rue Bonaparte — Paris VIe. м. 8⁰ стр. 278, брощ.

Dr. Karl. H. Meyer. **Die Ukraine in der polnischen Romantik.** Beiträge zur Ukrainenkunde, herausgegeben vom Ukrainischen Wissenschaftlichen Institut. Heft. 1. Berlin 1932. вел. 8⁰, стр. 30, брощ.

Ks. Czesław Małysiak T. B. Z. **Trzy dni kursu instrukcyjnego dla reko-lekjonistów.** Metodyczny podręcznik rekolekcyjny dla rekolekcyj zamkniętych. Trzebinia 1932. Nakładem Domu rekolekcyjnego OO. Salwatorjanów. м. 8⁰, стр. 310, карт.

R. P. Ch. de Maillardoz S. J. **Le Décalogue de l'Autorité paternelle.** Paris 8-e, „Maison de la Bonne Presse“, 5 rue Bayard. м. 8⁰, стр. IX + 197, брощ.

Ks. Dr. Ferdynand Machay. **Wyszkolenie duchowne Apostolstwa świeckiego.** Poznań 1932. Nakładem Naczelnego Instytutu Akcji Katolickiej. Aleje Marcinkowskiego 22. вел. 8⁰, стр. 24, брощ. Ціна 0:50 zł.

Ks. Dr. Ferdynand Machay. **Zadania duszpasterskie świeckich.** Książnica A. K. Nr. 17. Księgarnia św. Wojciecha. Wilno. м. 8⁰, стр. 178, брощ. Ціна 4 зол.

Dr. Lusséau et Collomb. **Manuel d'Études bibliques.** Rédge conformément

aux directives données par S. S. Pie X aux professeurs d'Ecriture Sainte Lettre apostolique „Quoniam in re biblica“. Tome IV. Les Evangiles. 1932. Paris VI e. P. Téqui, Editeur. 82, rue Bonaparte. вел. 8°, ст. 905, брош. Ціна 45 фр.

O. M. Lekeux. **Plomien ofiarny**. Życiorys Maggy Lekeux. Przekład autoryzowany J. Kozarzewskiej. Nakład księgarni św. Wojciecha. Wilno. м. 8°, стор. 226, брош.

Антін Кругельський. **Тялявська схизма на Лемківщині**. Її історія й реперішній стан. Львів. 1932. Бібліотека УКО. (Укр. Кат. Орг.). м. 8°, стор. 76, брош.

R. P. Mag. Fr. Nazareni Petrelli O. S. A. **Annus Mystico-Augustinianus**. Volumen I. a die I Mensis Januarii ad XXX. Junii. Volumen II. a die I. Mensis Julii ad XXXI. Decembris. 1932. Taunini-Romae. Ex Officina Libraria Marietti. 16°, ст. XIX + 435; i 438, брош.

P. Josephus Antoniewicz S. J. **Vade mecum ad infirmos**. Editio emendata altera, variis benedictionum formulis aucta. Cracoviae 1933. Typis periodici „Przegląd Pow-szechny“. Sumptibus P. P. Societatis Jesu. м. 16°, стор. 303, брош.

Ks. Prof. Bernard Bartman. **Stworzenie. Bóg — Świat — Człowiek**. Z niemieckiego oryginału przełożył ks. Wacław Zajęczkowski T. J. Kraków 1933. Wydaw. Księży Jezuitów. 8°, стор. 152, брош.

August Bentele. **Von Advent bis Ostern**. Predigten und Homilien. Rottenburg a. N. 1932. Bader'sche Verlagsbuchhandlung (Adolf Bader). м. 8°, ст. 360, брош. 6'30 RM.

Ks. Bp. Bougaud. **Credo**. Wydanie II. Nakład Księgarni św. Wojciecha. вел. 8°, ст. 376, брош., ціна 7 zł.

O. Aleksander Brou T. J. **Duch św. Ignacego Loyoli**. Przekład z francuskiego. Kraków 1931. Wyd. Księży Jezuitów. м. 8°, ст. 162, брош.

O. Piotr Charles T. J. **Modlitwa na każdą godzinę**. Przekład z III-go wydania francuskiego. Kraków 1932. Wydawnictwo Księży Jezuitów. Biblioteka Życia Wewnętrznego. Tom. XXX. м. 8°, ст. XVII + 536, брош.

Chanoine H. Chaumont. **Visites Au Très Saint Sacrement**. Pour un petit garçon. Paris 8°, Maison de la Bonne Presse 5, rue Bayard. 16°, ст. 87, брош.

Eugène Duplessy. **Exposé de la Religion**. Livre premier. Le Dogme Catholique. Cours supérieur de Religion — Tome IV. Paris 8 e. Maison de la Bonne Presse. 5, rue Bayard. м. 8°, ст. XIII + 566, брош.

Chanoine E. Duplessy. **Cours de religion en forme de petits prêches**. Troisième série. Les Sacrements à recevoir 52 Lectures. Paris VI e. 1932. Pierre Téqui, Libraire Editeur. 82, rue Bonaparte. м. 8, ст. 490, брош.

Joseph Engert. **Der Gottesgedanke im modernen Denken**. Augsburg 1932. Verlag Haas und Grabherr. м. 8°, ст. 67, карт. Ціна 1'20 Mk.

Stephan Fink. **Semina II**. Band 1. Teil: Supra petram 2. Sonntagspredigten. 1. Teil. Weihnachts- und Osterzeit. Rottenburg a. N. Bader'sche Verlagsbuchhandlung (Adolf Bader). м. 8°, ст. VIII + 324, брош. 6 Mk.

Dr. Johann Fischl. **Unsere Gedächtnisbilder**. Eine Untersuchung der Grundlegung des menschlichen Gedächtnisses. Wien 1932. — Verlag von Mayer und Comp. Singerstrasse 7. вел. 8°, ст. XIV + 210, брош.

Б. ЖУРНАЛИ:

Zeitschrift für katholische Theologie. Innsbruck, Universität. 1932. Heft 3. F. Schlagenhafen: Die Glaubensgewissheit und ihre Begründung in der Neuscholastik I. — P. Browe: Die Kommunionvorbereitung im Mittelalter. — Zur Datierung der Aristotelesparaphrase des hl. Albert des Großen. — F. Pelster, — etc.

Heft 4. J. Hofbauer: Die literarische Komposition von Exodus, kap. 19-24 und 32-34. — F. Schlagenhafen: Die Glaubensgewissheit und ihre Begründung in der Neuscholastik II. — J. A. Jungmann: Die Dezemberordinationen des Papstbuches und ihr Messformular, — etc.

Записки Чина св. Василя Великого. Том IV. випуск 1-2. Накладом Редакції „Записок ЧСВВ.“ Жовква 1932. Стор. 488, ціна 25 зол. Зміст вип. 1-2: I. Статті: Др. Ст. Томашицький: Вступ до історії Церкви на Україні. — В. Гаджега: Й. Волошинівський, еп. мукач. i І. Малаховський, єпископ перем., як єпископ мукачівський. — II. Матеріали: Т. Коструба: Неістнующий монастир ОО. Василян в Чорткові. — М. Андрусак: Записник митр. Ю. Винницького з 1706 р. — Г. Кинах ЧСВВ.: Пастирський лист о. Гр. Булко ЧСВВ., мараморського еп. Г. Блажовського. — І. Поплятек Т. І: Студенти Василяни у виленській Академії. — Й. Скрутень ЧСВВ.: Життєписи Василян. — III. Miscellanea. — IV. Бібліографія. Огляд надісланих книг.

Theologisch-praktische Quartalschrift. Linz a. d. Donau. 1933. 1 Heft. Otto Co-hausz S. J.: Gotteswochen, ein neuer seelsorgischer Versuch. — Dr. Anton Schön C. Ss. R.: Beichtvater u. Ordensprofeß. — Pfarrer Clemens: Getrennte Volksmission oder Ge-

meinschaftsmission? — P. Michael Bäuerle O. M. Cap.: Vortrag für Priester über die Anrufung der armen Seelen. — Prof. Dr. E. Stolz.: Das Pestpatronat des hl. Rochus und das Konzil von Konstanz. — Dr. Oskar Meister: Makrobiotik und Euthanasie im Lichte der Religion. — Dr. Marius Alma: Das kanonische Bücherverbot. — Friedrich Lehner: Neue Perikopen. — Oswald v. Vell-Breuning S. J.: Entproletarisierung nach „Quadragesimo anno“. — Pastoralfälle. — Mitteilungen. — Dr. W. Grosam: Erlässe des Apostolischen Stuhles. — Prof. Peter Kitlitzko: Bericht über die Erfolge der katholischen Missionen. — Dr. Josef Massarette: Kirchliche Zeitläufe. — Literatur, — etc.

L'Unité de l'Eglise. Organe du mouvement pour le retour des dissidents à l'Unité catholique. Paris 8 e, 5, rue Bayard. Nr. 56. 1932. Billet de l'Unité: Le Crépuscule d'une Légende, L. Vineuve. — Actualités: G. Hearst: Le card. Bourne prévoit in mouvement de conversions; Les Encycliques de S. S. Pie XI. et les non-catholiques. — Retours à l'Unité. — D. Lathoud: La conversion du Dr. Orchard, — etc.

Sodalis Marianus. Kraków, Kopernika 26. 1932. Zesz. 11 i 12. — 1933. Zesz. 1.

Pro Christo, wiara i czyn. Organ młodych katolików. Miesięcznik. Warszawa, Moniuszki 3 a. 1932. N. 11. St. K-ski: Sprawa, o której nie wolno zapominać. — C. Stoińska: Jeszcze o małżeństwie. Społeczeństwo i wychowanie. J. Lubicz: W sprawie współczesnego szkolnictwa. — S. M. R.: Goethe a religia, — etc.

Nr. 12 St. K-ski: Idą nowe czasy. — St. Kaczorowski: Szkolnictwo w niebezpieczeństwie. — Z. Prószyński: Prawo do życia. — S. M. R.: Goethe a starożytność, — etc.

1933. Nr. 1. St. K-ski: Na terenie międzynarodowym. — X. R. Wierzejski: Znamienny zwrot w poglądach. St. Kaczorowski: Nowa ustawa w stowarzyszeniach. — Marjan Jan: Parę słów w sprawie stosunku naszego do sportu, — etc.

Nova Revija vieri i nauci. Makarska. 1932. Br. 5. O Stjepan Zlatović: „Izvadak iz Proviesti djelovamja Franovaca Presv. Odkupitelja.“ — Kulturni pogledi: O oen Ludoviku Ivacioću. — O tragovima starih rimskih cesta. — Književni pregled. Chronika, — etc.

Br. 6. F. L. Bajić: Je li Papa politički i strani suveren? — Dr. Ivanov: Kriva metoda o ubrani kršćanske istine. — Dr. F. Marušić: Euharistija i medicina. — Kulturni pogledi: Neka psihološka, opažanja na putu k istini. — etc.

Нива. Львів, Коперника 36. 1932. Ч.: 9, 10, 11, 12.

Mysterium Christi. Czasopismo liturgiczne. Kraków, ul. Pędzichów 14. 1931/32. Wszystkich Świętych. Nr. 8. X. Jan Korzonkiewicz: Non cognovi litteraturam. — Verax: Liturgia w duszpasterstwie. — X. P. Burzak: Liturgia wschodnia.

1932/33. Adwent. — Nr. 1.: R. M.: Maranatha. — Sertillanges: Misja liturgiczna Kościoła. — S. M. R.: Liturgia a Papieżu XX-go wieku, — etc.

1232/33. Boże Narodzenie. — Nr. 2.: Dr. M. K.: Życie z Kościołem. — X. M. K.: Nowe perykopy. Pytania i odpowiedzi. Z literatury liturgicznej, — etc.

Museum. Časopis Slovanských Bohoslovci. Vychází každý druhý měsíc ve školním roce. Brno, Antonínska 1. 1932. Čís. 1. Roč. LXIV. Dr. F. Grivec: De methodo practica laborum pro idea cyrillo-methodiana inter Slavicos s. theologiae candidatos. — Jaroměřický: Očista. — Fr. Hamrál: Bohoslovecký sjezd na Velehradě. — Václav Zima: Slova svatých. — Juraj Junger: Foersterova pedagogija. — Statistica. Rozhledy, — etc.

Miesięcznik katechetyczny i wychowawczy. Organ związku Diec. Kół Księżych Prefektów. Warszawa. Senatorska 31. 1932. Zesz. 10. Ks. Dr. A. Kwiecieński: Symbolika pierwocin sztuki chrześcijańskiej. — O. Barbera T. J.: Nowocześni wychowawcy na kongresie w Nizzy. — Kronika, — etc.

1933. Zesz. 1.: Ks. M. Węglewicz: Drogowskazy katechetyczne. — Ks. Dr. J. Salamucha: Uwagi na temat kształcenia charakteru, — etc.

Katechetische Blätter. Organ des Deutschen Katechetenvereins. München 2 SO, Müllerstrasse 50/1. 1932. Heft 11. Dr. Her. Dimmler: Laienkatechese und Schriftlesung. — Dr. A. Seitz.: Jakob und Esau. — Kleine Beiträge. Mitteilungen, — etc.

Heft 12. Heilige Drei Könige. Helene Babel: Die Unschuldigen Kinder. — Aus Schule und Kinderleben. — H. Babel: Die Flucht nach Aegypten, — etc.

Irenikon, paraît tous des deux mois, Prieuré d'Amay — sur Meuse, Belgique. 1932. T. IX. Nr. 5. A. de Ivanka: Orient et Occident. Une contribution au problème du schisme. — C. A. Bolton: La cène d'après la tradition liturgique grecque, — etc.

Nr. 6. Charles Pfleger: La physionomie chrétienne de Dostoevskij. — D. M. Schwarz: Chronique roumaine. — D. F. Mercenier: Notes et documents: Le séminaire de S-te Anne. Bibliographie. — Tables. — Supplément: La vie en Jésus-Christ de Nicolas Cabasilas, traduit par S. Broussaleux (fin), — etc.

Homo Dei. Organ Ligi Świętości kapłańskiej. Tuchów (woj. Kr.), klasztor OO. Redemptorystów. 1932, Nr. 3.: Dzieło misyjne św. Alfonsa. — „Eris homines capiens.“ — „Non in commotione Dominus.“ — Pokłosie z życia świętych kapłanów, — etc.

Nr. 4. Potrzeba życia wewnętrznego dla kapłana. — O pragnieniach świętości. — Komunia św. po czarnej kawie (casus). Miscellanea, — etc.

Накладом УКРАЇНСЬКОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

вийшла друком:

УКРАЇНСЬКА ПРОБЛЕМА

написана для духовної і світської інтелігенції

Їх Ексцеленцією Кир Григорієм Хомишином,

Високопреосвященним Єпископом Станиславівським.

Набувати можна по адресі:

Адміністрація „Нової Зорі“, Львів, Сташідч. 8.

в ціні 1.80 враз із портом.

Ширіть і передплачуйте католицьку пресу!

„НОВА ЗОРЯ“ Появляється двічі в тиждень. Коштує 6 зл. на квартал, на рік 24 зл.

„ПРАВДА“ Виходить раз на тиждень, 12 сторін. Коштує 12 зл. річно, 1 зл. місячно.

Адреса обох тих часописів: Львів, вул. Сташідч. 8.

„БЕСКИД“ Виходить щотижня. Передплата на рік 8 зл., чвертьрічно 2 зл., за місяць 80 гр.

Адреса: Перемишль, пл. Чацького ч. 5.

Чи ви вже знаєте, що часопис для дітей і молоді

„НАШ ПРИЯТЕЛЬ“

редагований в релігійному та патріотичному дусі, знизив передплату на два золоті на весь рік? Поспішайте отже і заprenумеруйте для своїх дітей сю милу газетку з гарними ілюстраціями, виховуючими оповіданнями й цікавими віршами. Досі розійшлося в світ звиж мільон примірників сеїж позиточної газетки. Замовляйте, висилаючи одночасно гроші, по адресі:

„НАШ ПРИЯТЕЛЬ“, Львів, скритка поштова 108.

(Конто ПКО. Варшава 152 518.)

Замовляйте отсі книжки!

А. БІБЛІОТЕКА УКР. КАТОЛИЦЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

	Ціна		Ціна
Ч. 1. Основи соціології	3.—зл.	Ч. 12. о. Т. Галушинський:	
Ч. 3. Спиритизм	2.— „	Найвищий Пастир-	
Ч. 4. Життя св. Кирила		ський Уряд — в Хр.	
і Методія	0.80 „	Церкві	0.60зл.
Ч. 5. Секти і сектанти	0.60 „	Ч. 13. Зброя до оборони	
Ч. 6. Петро, перший уні-		і наступу (Начерк проп.	
ятський митрополит		про пресу) добр. даток	
України-Руси	1.50 „	Ч. 14. о. Т. Галушинський:	
Ч. 7. Греко-кат. Церква	0.95 „	Царство сатани на-	
Ч. 8. Д-р О. Назарук:		ступає на нас	0.80 „
Преса	3.— „	Ч. 15. Борці за Церкву ч. II.	2.— „
Ч. 9. Борці за Церкву —		Ч. 16. Християнське вихо-	
св. Павло	2.— „	вання молоді	0.40 „
Ч. 11. Д-р О. Назарук:		Ч. 17. Б. Колодій: Га-	
Вчасна весна в пів-		лицька Соціаліст.	
нічний Алберті	0.50зл.	Радянська Респуб.	1.20 „

Б. ІНШІ ВИДАННЯ:

	Ціна		Ціна
Пастирський Лист про по-		власнім зеркалі. (Кри-	
літ. положення Укр.		тичні замітки)	1.—зл.
Народу в поль. дер-		Д-р С. Томашівський: Про	
жаві.	0.50зл.	ідеї, героїв і політику	2.— „
Д-р О. Назарук: Греко-		О. Назарук: Роксоляна	
кат. Церква і укр. лі-		(повість)	12.— „
беральна інтелігенція	3.— „	О. Н. Ідеологічні осно-	
о. Д-р Т. Галушинський:		ви Укр. Кат. Нар.	
Думка і наука Церкви		Партії	0.50 „
в питаннях літург. мови	0.20 „	Проф. Др. Л. Коплер: Ре-	
Д-р С. Томашівський: Де-		лігія і політика	1.80 „
сять літ укр. пита-		о. Др. В. Василик: Прав-	
ння в Польщі	1.50 „	дивість Католицької	
Д-р С. Томашівський: На-		Церкви	0.50 „
ша чільна партія у			

На замовлення висилає:

ВИДАВНИЦТВО УКР. КАТ. ОРГАНІЗАЦІЇ
Львів, вул. Сташіда ч. 8.